

Laulu ja mängu leht.

Kunfiri Gesti muusika edendamiseks.

Seitsmes aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Tartus.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.

1892.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Seitsmes aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. R. A. Hermann.

Tartus.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.

1891.

Sisekord

Vaalu ja mängu lehe VII. aastapäigule 1891.

Elukirjeldus.

	Nr.	Sgr.
August Ahisoift	5	33
Jutud.		
Mewi maja	1—4	2
Wana koolmeister	4—5	25
Moriani	5—8	38
Uks kunstniku paar	9	66
Esimehe ja viimane Abagio	10	75
Organiisti valimine	11—12	85

Õpetlikud tükid.

Ras Eesti rahwas on laulus tagasi jäänud wõi ebenenud	1	1
Siina rahwa luuletirjandusest	2	9
India luuletirjandusest	3	17
Suur loulupidu	6	41
Vaalu ja mängu	7	9
Eesti luuletirjanduse ajalooft	8	57
Eesti wanadest kiriku-lauludeft 9 ja 11	11	65
Kuulgate komponistide eluft	10	73
Heli ja karktus	12	89
Eesti luul	12	90
Täiendus Eesti kirjanduse lühikese ajaloolise ülewaate kohta	12	91

Sõnumid muusika eluft.

Nr. 1, 2, 4, 8, 9, 10, 12.

Salmikud.

Mu süda	1	8
Kuu	1	8
Kuht-õõr	2	15
Meitji Saima	2	15
Gejel ja jänes	2	16
Kalapiiuit	3	23
Dis kodumaal	3	24
Dõ laul	4	32
Setki-tärbes	5	40
Dinne täht	6	47
Eui, jänes ja hobune	9	71
Siire paar	10	79
Siwa-põrnitas	11	87
Vaul	11	88
Vauli wõim	11	88
Muiraastas ja hunt	12	95
Elu helmed	3	23
Muusika mõttetead	10	79
Mõistatus	11	88

Seda ja teist.

	Nr.	Sgr.
Therese Brunswid	1	7
Mozart'i pääluu	1	7
Wime pruut	1	7
Kunstnikkude palgab	1	8
Broua Watti	2	14
Suurtsi mees	3	21
Ja	3	21
Buru wana	3	21
Reutafas omatafu püüdmine	3	21
Kudas jee sünnib raskuse seadusega toetu ?	3	21
Rahtlane sõna	3	22
Wana preift	3	22
Hirmus	3	22
Ra seletus	3	22
Terane mõistus	3	22
Kannatlit ija	3	22
Tohtreile jääb iika õigus	3	22
Luus tänu	3	22
Uue wasta	3	22
Sandi uhtlus	3	22
Õig tannulit meel	3	22
Flus unenägu	3	22
Walimise põhjus	3	22
Uk aitas	3	22
Teraw keel	3	23
Jutti tarkus	3	23
Haruldane lugemise märk	3	23
Philogenos	4	32
Vaulja Simonides	4	32
Wanal ajal	4	32
Wana aja muusikatundjate seas	4	32
Tawet ja kotjat	7	55
Waste piduandja	7	55
Ei jaa wõlga	7	55
Mitte murdu	7	55
Wdelina Watti lapjepõlwest	7	55
Chumatus	7	56
Kardetaw katse	7	56
Wagamini	9	70
Jika petawad	9	70
Kangekaelsus	9	70
Anna	9	71
Talumees kontserdil	9	71
Talumees ooperis	9	71
Maitemängul	9	71
Uhte wõduperemees	9	71
Jika kohajelt	9	71
Ei läinud torba	9	71
Mõtte jõud	12	95
Mitmejuugused rahwa ülelastawa-tamise abinõund	12	96

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jumub kuuks korra.

Hind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Ras Eesti rahwas on laulus tagasi jäänud wõi edenemud.

Uuemal ajal on mõnelt poolt, nii hästi suusõnal kui ajalehtedes, kuulda olnud, et Eesti rahwas olla laulmises wähi-käiku teinud. Ei olla enam nii kaunist laulu ega iluheli kuulda kui alles hiljuti, kõige rohkem aastal 1870 kuni 1885. Wõib küll olla, et nii mõnigi laulukoor on hingusele läinud ja mõnigi paremini laulma hakanud kui enne laulis; aga üleüldiselt ei ole see siisgi tõsi. Tahame üleüldist otsust Eesti laulu üle anda, siis peame seda rohkem kui ühest ainjast seisukohast waatama.

Esimene seisukoht oleks, kui küsime: Kas on laulmise hinna meie rahwa seas tagasi läinud wõi suuremaks saanud? Seda küsimist wastaks kõige paremini laulu-seltside arv: On see suuremaks kaswanud ja on seltsides rohkesti laulu kuulda, siis ei ole ju laulmine milgi kombel tagurpidi käinud. Ei ole meil nõuu otse arwustikulisi teatusi laulu-seltside kaswamise üle siin ette panna, waid ütleme lihtedalt: laulu-seltside arv ja ka laulmine nendes ei ole sugugi vähemaks jäänud, waid on ühte puhtu tõusnud ja edenemud. Enne oli seltsisid hoopis vähem kui nüüd. Sull seltsisid on oma põhjuskirjad riigi-walitsuse poolest kiinitada lastnud ja käinud koos laulu harjutamas. Aga ka muidu käib mitmel pool salgakene laulu-armastajaid koos ja õpib laulusid; sest see ei ole milgi kombel keelatud laulu õppimas käia; igal kwartetil wõi kahetordisel neljahäälisel kooril ei ole ju kohe võimalik seltsiks kokku heita ja põhjuskirjaid kiinitada lasta. Ülemad ei nõuagi seda.

Teine seisukoht oleks, kui küsime: Kas on kontsertisid nüüd vähem kui enne kuulda? Ka siin peame wastama: Ei milgi kombel ole lugu nii. Enne olivad kontserdid koguni harwa: Mitu aastat läks mööda, kui keegi koor nii kaugele jõudis, et ühe kontserdi andis, ja siis jooksis rahwas murdu kokku seda kuulama. Nüüd on selle poolest asi teine. Kontsertisid on üsna tihti. Seda kihelkonda ei olegi, kus aastast mitte ühte wõi paari kontserti ei anta. Suba üksikutes küladesgi kuuled üsna tihti kontsertides laulusid kolamas. Peaaegu igal koolil maal on oma laulukoor, kes mõnelgi korral õige ilusasti laulda oskab, nii kui just juhataja juhtub olema. Teisel korral ei lähe muidugi laul nii hästi wõi ei kolba ka sugugi, aga teda on ometi olemas. Hää tahtmine oli näha. Koor ei tohiks enne wälja astuda, kui oja ette kantawaid laulusid käes on, küll siis asi läheb.

Kolmas seisukoht oleks, kui küsime: Kas on laulu puhtus kaswanud wõi ka-hanenud? Ka siin peame kostma: Laulu puhtus on kaswanud ja ei ole mitte ka-hanenud. Laulmise wõim ja oskamine on suurem kui enne. Kui laulda tahetasse, siis

ofatakse seda ka, seda ei või salata. On koor või selts waetwaks wõtnud kofku tulla õppima, siis jõuab ta ka laulda. Tõsi on, et meie laulukooridest weel wähejed on jõudnud iseäranis suurele tänuwale saada ja suuremate ringfondade tähelepanemist enese poole tõmmata. Aga kindlasti võib ütelda, et see wõimalik oleks, kui aga mõni hääde häälttega koor seda just ette wõtaks. Üksnes seda on wäga soowida, et rahwas ikka soojalt laulust osa wõtaks ja seda rõõmuga kontsertidele ja pidudele kuulama läheks. See on kõige parem äratus lauljatele, ja sünnib seda, siis ei ole karta, et laul waike jääb.

Kõige selle pääle waadates peame oma päälkirja küsimise pääle wastates ütleva: Eesti laulmine ei ole mitte tagasi jäänud, waid on õige suurel sammul edenenud.

Mewi maja.

I.

Kui ma Berliinis kroonuteenistuses olin, oli jään minu ülemaks leitnant von Geldern; muudu pilt-ilus mees, aga kahjuks liig kergemeelne. Leitnant von Geldern oli tubli ohwitser; tal oli rohkesti julgust, kindlat tahtmist, tarwilisi teadusi, pidas oma polgu seas kõige eeskujulisemat korda — eraelus talitas ta nõnda, nagu peal-
siwad kõik inimesed üksi selle pärast tööd tegema, et temal siis hää oleks seda wilja maitsta. Ta elas iga päew toredat elu, widas kihla, mängis, jõi, pidas kallid ratsa- ja sõiduhobuseid, ühe sõnaga ütelda, ta elas nagu miljonäri poeg kunagi, ilma et tal mingisugust warandust oleks olnud. Tema isa oli küll mõisaomanik, aga mõisa pääle oliwad wõlad tehtud, mille abil ta oma rohkearwulist lastekarja wõis kaswata ja harida.

Leitnant oli ta kõige esimene poeg, ja isa armastas teda iseäraliselt. Sagedasti oli ta pojale hääd „taskuraha“ jaatnud ja niisama ka mitmed poja wõlatirjad ja wõkslid wälja lunastanud. Wiimaks aga kadus ka tema kannatus, ja ühel ilusal päewal awaldas ta pojale, et tal edespidi mitte wõimalik ei ole taskuraha jaata ehk tema wõlatähtseid üles osta. Ta andis pojale nõuu jala päält ennaft teenistusest lahti paluda ja maale mõisa pääle elama tulla, kus temast weel midagi wõiks wälja tulla.

See oli raste lõõk leitnandile.

Tal oli suur hulk auuwõlgasid, mida ta mitte maksta ei jõudnud; ka rääkis teda iseäraline hirm isa mõisa ja tema walju karistuse eest. Noorel mehel ei jäänud oma meeleäratsemisel muud nõuu üle, kui isa kutsumist tähelepanemata jätta ja ennaft rikka naese kofumise läbi kuristiku kabalalt, kuhu ta jõudnud, päästa.

Ta oli ju ilus noor mees, auuajast perekonnast, mitsepärast ei oleks siis temal see kordaminema pidanud, mida nii mitmed teised läbi teinud, kes temast weel ma dalamal seifiwad.

Kõige efiti laenas ta nii palju raha, kui aga wähegi sai, ja elas weel toredamat elu kui enne; ühtlasi tegi ta peenemates ja jõukamates perekondades iseäralist tutwust.

See oli temal, kui noorel pilt-ilusal mehel wäga kerge, sest et tema ilusa wäljanägemise taga niisama kullalt põhja arwati olewat. Talle awati ukked ja tütarde südamed — aga siiski ei tahtnud kuzgil kosjaplaanid hästi korda minna, mis sellest tuli, et hoolikad wanemad noore sõjamehe waranduse kohta omal wiisil teatusti korjasid ja niiwiihi leitnandi tõffist seisu teada saiwad.

Paul wõitles meele äratsemiskult ja wõitis kofinate kaupja noorte tütarlaste südameid, kes teda ohwriwalmi meelega armastasiwad, aga wanemad astusiwad om

„ei“- sõnaga nagu tondid wahela, ja ehk küll tütreb awalbasiwad, et nad Piibli sõna põhjusel, „naene peab isa ja ema maha jätma ja mehe poole hoidma,“ walmis oliwad temale minema, ei wõinud meie õnnetu kangelane jarnast ohwrit mitte wastu wõtta — ei mingil tingimisel, ehk ta oma süda tihtigi meeleärarheitmise ja armastuse pärast löhki ähwardas minna. Tema tarwitas ju raha, palju raha, selle pärast seisiwad temale wanemad ligemal kui tütreb; esimestel oli aga iga kord otsatu mure ja hirm, kui leitnandi herra v. Geldern nende majale ligines.

Noore sõjamehe tee läks päew päewalt ikka libedamaks ja kardetawamaks. Wiimaks käis ta weel ainult selle pärast rikastes perekondades, et oma wõlauskujaid uskuma panna, nagu teeks tema siin ehk jään perekonnas hääd „plaani.“ Tema oli ikka selle ehk teise noore naesterahwaga kihlatud, muud kui see kihlamine pidi ejiotja ikka saladusjeks jääma — ainult lähikeseks ajaks, nõnda kinnitas ta igale wõlauskujale. Temal läks sagedasti korda, oma wõlauskujaid sedawiisi petta ja ennaft mõni aeg wee pääl pidada.

Wiimati saiwad ta tema ülemad õnnetu leitnandi kurwadeft harjutuskäitideft teatust ja teda manitseti tõsijelt. Teised ohwitserid waatafiwad oma muidu armsa feltjumehe pääle tõsiste nägudega. Bind ta jalgade all hakkas ikka kuumemaks minema. Wõlauskujad tungifiwad ikka enam pääle, ja omas wiimjes meeleärarheitmises otfis leitnant Paul von Geldern ühe rikka Suudi sugust pangapidaja üles, kellel üks wana ja inetu tütar oli, ja sai warstigi sellega kihlatud.

Tema aiapapad auustafiwad waesjed kroonumehed igal pool, ja ta oli muda-riikas. Tütar lubas, et ta enesele nii ilusa mehe leidnud, ristiusku heita. Teised ohwitserid oliwad meelt heitmas selle üle, aga Paul v. Geldern'i usaldus kaswas wiimjete juhtumiste põhjusel wägewasti.

Ta tarwitas seda lõituse aega ka kasulikult, ja warsti oli tal raha nagu wanapaganal heinu. Aiapapa, kes seda selgesti teadis, pigistas ühe filma kinni.

Leitnant oli oma hää ja targa südamega inetu mõrsja wastu tark ja wiisakas nagu rüütel. Mõrsja ise armastas oma peidmeest nagu jumalat, ja nõnda oli kõik siinamaale hästi — jään tuli pangaomaniku majasje üks külaline.

See oli Gelderni pruudi Almalte onutütar Roseni maalt.

Tema nimi oli Rebekka, ja tema ise oli homuikumaa iluduste seas esimehe auuhinna wäärt. Tema näojume oli filmapaißkwal tumekas, nagu ise pikergune, suu punane ja täidlane, filmad juured musta karwa, sügawa waatega ja siidipehmed; otjaesine kõrge, puhas, waba, luulerikas; juuks mustjas-sinikas ja laenetaw. Selle iluduse kuu ja kasu oli kõrge, ja tema käit majesteetlik.

Leitnant oli seda uut ilmumist nähes natukene kohmetu, siis waimustuse pärast nagu pool hull.

Ta hakkas seda naesterahwast kõige oma hingeägedusega armastama. See ilus naesterahwas ajas ta meeled segi ja pää ringi käima — ta armastas nüüd esimest kord ja täie jõuuga. Ta oli siinamaale ainult ajawiiteks naesterahwaid armastanud, aga nüüd algas tema südames wõitlus, mille jarnast ta ial enne ei olnud läbi teinud.

Aga ta oli ju selle inetu Suudi plika külge koidetud, ja nii kõwasti, et selle kõie katkestamine ta auu oleks mofka pannud. Selle inetu tütarlapse rääbaga pidi ta ju omad auuwõlad maksma, kui ta mitte alatuks ja auutuks inimeseks ei tahtnud jääda!

Siinamaale ei olnud ta oma pruuti küll mitte armastanud, aga näha wõis ta teda ikka. Nüüd tuli selles asjas koguni isesugune muundatus. Ta wihtas, jah põlgas seda ilmsüüta tütarlast enam kui ialgi enne, sest et ta teda oma hingepeina põhjusjeks pidas. Ta elas ainult tema ilusale onutütrelle, kellel aga, nagu ta teada sai, mingisugust suurt warandust ei olnud.

Sellel ajal õppisin ma leitnanti tundma. Bangaomanik Sternberg kutsus mind oma poole piduõhtuks. Ma olin õjau cello mängija ja Sternberg juur muusikatunsti auustaja, ja nõnda sain ma Paul v. Geldern'iga tutiavaks.

Ta oli minu vastu väga lahke, ajas minuga filmapaistwalt kaua juttu ja katus oma äritust jelle läbi ära varjata.

Nii pea kui tema pruut meie poole tuli, tegi ta temaga sunnitud nalja ja oli tema vastu väga kohmetu; astus aga tema pruudi onutitair meie ligidusesse, siis hakkas ta kange ärituse pärast värisema, rääkides tujukusivad ta huuled, ja tema silmist kiirgas nagu metslik walu wälja.

„Leitnandi herra, Teie räägite täna ainuüksi oma sõbraga, kellega iga päew rügemendis kokku saate ja ei tee teistest midagi wälja,“ heitis talle Rebekka ette ja waatas oma suurte imeliste filmadega leitnandi otja. „Teie põgenete ju täna kõigi naesterahwaste eest — mis oleme meie kurja teinud?“ lüas ta weel juurde.

Paul von Geldern wõttis kõik oma jõnu kokku. „See herra siin,“ ütles ta punastades ja jegalet, „on esiti täna minu sõbraks saanud — oma imeilusa mängimise läbi — ma tundsin teda siia maale ainult kui soldatit — jelle pärast palun ennast wabandada. Päälegi,“ lüas ta siis weel juurde, „saan ma jellest filmapilgust saadit ainult Teie sõna kuulma.“

„Meie ei taha kedagi sõnakuulamisele jündida,“ rääkis nüüd ta tema pruut wabele. „Siin peab kõik wabatahtlikult jündima. Mina wihtan jundust, mida mulle keegi tahab pääle panna, nii pea kui ma jeda tunnen,“ ütles ta peaaegu kõrglikult ja löi helesinised filmad täis terawat walguft oma peidmehe pääle.

Peidmees wastas jeda waadet peaaegu hirmuga. „Sulle ei pea ta keegi mitte kõige pišemast jundust pääle panema,“ ütles ta oma pruudile ja wõttis ta oma käe kõrwale. „Mina mõtlen niijama, — jüdamemababus — jüdamekõibitub! Teisiti ei ole jee ka wõimalik,“ lõpetas ta ja waatas õögawal pilgul Rebekka otja, kes aga rahulikult, selgesti ja juurel filmal tema pääle waatas.

Õht küll Almie enese ette maha wähtis, siisgi oli ta tähele pannud, kuhu tema peidmees nende sõnade juures oli waadanud, jest ta oli kõik jee õhtu tõjine ja tagasihoidlik.

Mina märkasin kobe, knda lugu nende kolme wahel jeejis. Et mulle leitnandi eluford kaunis tuttaw oli, siis olin ma tema tulewiku pärast kaunis mures.

Rebekka olemine oli üsna ijejuguine ja ijeäraline. Ta ligines leitnandile nähtawalt häameelega, aga rääkis temaga väga tagasihoidwalt ja külmalt ja ei näidanud mitte jälgegi soojematest tundmustest.

Tema onutitair oli kõrwalijesse kambrisje läinud, ja leitnant lüktas oma tooli rohkem Rebekka ligemale — jään küjis jee ohwitseri käest: „Mis pärast ei taha Teie põllumeheks hakata, herra v. Geldern?“

Leitnandile löödi nagu nuiaga päha; ta kahwatas ära ja waatas kohkunud näol Rebekka otja.

„Mis pärast Teie jeda küsite?“ kogeldas ta, „ma olen ju sõjamees ja loodan ka jelles olemises midagi teha. Mis põhjufel peaksin ma jeda elufutset nii hästisti ära heitma? Kuda Teie üleüldsi jelle küsimise pääle tulate, mu preili?“ uuris ta raskesti hingates ilusa titarlapse käest edasi.

„Ma pean jeda elufutset kõige paremaks, ijeäranis weel ühele mõisnikuseisufest inimesele,“ lüas ta rahulikult juurde ja waatas rahulijel, jügawal pilgul äritatud noore mehe otja. „Ma arwan, Teie isa saab jedasama soowima.“

Ta ütles jeda ijeäralise, kaaluwa naeratufega.

Leitnant tahtis meelt ära heita. „Sgatahes on jee elufutje väga kaunis,“ wastas ta kohmetult, „aga mitte igaihe tarwis. Meie perekonnas on juba ammuft saadit lugu nii olnud, et kõige wanem poeg kroonuteenistusesse läheb ja nõnda on

lugu ka minuga. Päälegi tunnen ma enese selle elupõllu pääl kaunis õnneliku olema. Olgu noh," lisas ta siis juurde, „Teie ilufate filmade pärast võiks inimene ka kas või hobuseraautajaks hakata.“

Rebecka naeratas kergesti. „Mis on minu filmadel sellega tegemist?“ vastas ta nagu ennegi, „nad ei pea kedagi midagi tegema sundima; päälegi on hobuseraautamise amet auus amet,“ lõpetas ta viimaks ja tõttas oma onutütre juurde, kes wahetajal jälle tuppa oli astunud.

Tänaõhtune pidu ei läinud mitte nii lõbusasti nagu muudel õhtutel — ka leitnant jättis täna warem jumalaga, ja mina tegin tema eesmärgi järel.

Kodu minnes tegi leitnant üleüldisele waitimisele sellega otja pääle, et ta minuga järgmistel sõnadel juttu algas: „Ma võin ju Teie vastu awalik olla, herra Türkheim. Teie teate ju niisama hästi kui teisedgi siin, kuida minuga lugu sejab. Wististi sejab see tütarlaps, see Rebecka, wana kuradiga ise ühenduses, et ta täna õhtu nendest asjadest hakkas juttu ajama, mida keegi teine inimene maa pääl ei tea kui mina üffinda, ehk ta sejab minu isaga või wõlauskujatega kudagi wiisi ühenduses.“

„Ma arwan wiimastega,“ wastasin mina, „ja tema teraw juudilik mõistus seabis siis järgmised asjad kokku.“

Leitnant ei kostnud selle pääle midagi. Meie teed läksiwad warsti lahku, ja meie lahkusime kui wanad tuttawad jüdameliku käe pigistusega.

II.

Seda, mis ma eespool jutustanud, sain ma alles neli nädalit pärast Sternbergi juures olevat piduõhtut teada. Ma sain pärast seda pidu jägedamini leitnandiga kokku. Ta oli minu vastu kaunis kinnine, aga kui ta märkas, et ma vastu oma tahtmist Sternbergi pidust saadik tema elulugu kaunisti tuttawaks saanud, ei püüdnud ta oma saladust minu eest enam nii wäga warjata. Wiimati seisis mul tema libe seiskord nagu peeglis selgesti filmade ees.

Õhtotja pidasin ma oma „sõbra“ pahaks inimejeks. Tema rahalaenamise wiisid ei olnud mitte mulle meele järele, ja tema olek Sternbergide vastu tuli mulle wäga alatu ette, tema armastus waeße inetu Juudi neiü vastu oli filmarjalik pettus, terwe tema olek tuli mulle alatu ja muft ette.

Pärast poole aga, kui ma seda noort meest ligemalt tundma õppišin, kui ma tema kibedat meeleärabeitumist märkasin, milleks talle kuri saatus põhjust andnud, nägin ma ära, et need kui tormilised järeldused meele ärabeitlusest abiootfimisest oliwad. Tema ei tahtnud ju kui ohwitser oma seltsimeeste auu enese läbi teotada, ta otjis teesid, abinõusid, kuida ennast, oma ja teiste auu päästa. Kui ta seekord, kui ta isa talle taskuraha ei lubanud anda, ennast teenistusest lahti oleks wõtnud, siis oleks tal terwe rida auuwõlgajid maksta jäänud; wõlauskujad oleksiwad nagu hüüued tema kallale tormanud, ja tal ei oleks ometi mingiugust abinõuu olnud nende waigistamiseks. Terwe tema elu oleks awalikuks saanud. Mäng, mida ta ohwitseri auuga mänginud, oleks terwele ilmale tuttawaks saanud. Ühelt poolt tema kerge meel ja teiselt poolt tema auutundmus ajašiwad teda aga niijuguse tee pääle, kus ta praegu seisib ja kus pääl ta hukatusese ja häbitusele ifka ligemale jammus.

Temale ei oleks seekord muud nõuu üle jäänud kui oma wõlgajid maksta ehk enesele kuuliga otja teha — ta wõttis tuntud tee pääl esimest nõuiks.

Des teab, kas kõik mitte kaunis hästi ei oleks läinud, kui mitte Rebecka sinna wahela ei oleks tulnud.

Ma nägin ta meeleärabeitlusi wõitlemist oma jüdamega; ta waewas ennast otjatusti, et oma mõistmata armastust Rebecka vastu lämmaxtada; tal oli selge aru-

Jaamine selle kohta käes, et siin järelandmine ühtlasi ka tema auusurn oleks olnud. Ta mõitles otse kangelase viisil. Usjata! Ta mõttis kõik oma jõuu kottu, et oma pruudi ees armastajad peidmeest mängida. Usjata! Ta ei jõudnud jeda, mis tema sees elas ja mäskas, mitte ära varjata ega jalata. Sternberg ja tema tütar saidwad juba kiiga varagi aru, kuda leitnandi südamelugu oli. (Järg tuleb.)

Sõnumid muusika elust.

Meiu Wally Schaufeil on Saksamaal kuulsa laululinnu töusmas.

Noorik Lilli Lehmann, Saksa suur soprani-laulik, on Pariisis kolmes kontserbis R. Wagneri viisid ette laulnud, päälegi Saksa keeli, ja parislastel on käsi lahkutanud. See on õige suur imeasi, kui mõtleme, et Prantsuse maalrid Saksa kunsti-wäljanäitusele oma piltisid ega kujusid ei saatnud.

Henri Marteau, tubli klaverimängija, leiab Saksamaal palju kiitust.

Franz Wüllner on Kölni linna koorilaulu oma ojava juhatuslega väga ilusaks wiilinud. Tema koor laulab Saksamaal kõige ilusamini.

Meiu Sonja Schefafzow, sündimise poolest wenelane, on wiimasel ajal Saksamaal Berlinis, Dresdenis ja Münchenis oma ilusa klaverimänguga kõige suuremat kiitust leidnud.

Reik-Heini laulu- ja mängupidu kajuts on rikkad mehed 30,000 marka kuludeks oma taskust lubanud, kui kuludega ei peaks wälja tulema.

Verdi lauleldus Dthello on 14. jaanuaril Riias esimest korda suure kiitusega mängitud.

Jules de Swert, maailma kõige suurem cello-mängija, on 14. jaanuaril Ostende linnas ära jurnud, kus ta oma mänguriista õpetajaks konserwatoriumis oli. Tema oli sünd. 4. aug. 1843 Brüsselis. Juba 15 aasta wanaduses oli ta konserwatoriumi läbi teinud, ja leidis tema väga ilus mäng igal pool, kus ta kontserdil mängis, kõige suuremat kiitust.

Gilbert des Roches, pärisnimiga baroni proua Jules Legour, lugu peetud Prantsuse helilooja ja klaverimängija on hiljuti ära jurnud.

Grahw Geza Richy, kuulus ühe käega klaverimängija, on Ungari rahwuslise theatri direktoriks Budapesti linnas jaanud.

Fredrik Pacius, Soomemaa kuulus laulude looja, on kolmandal jõulu-pühäl 27. detf. 1890 siit maailmast lahkunud. Terwe Soome maa leinab teda taga. Tema oli ju Soome ijamaalse laulu looja, mis ka Eesti keeles tuntud on: „Mu ijamaa mu õnn ja rõõm.“ Ka palju muid ilusaid laulusid on Pacius loonud. Ta oli 82 aastat wana.

Leon Delibes, üks Prantsuse maa ja terve maailma kuulsamate heliloojatest, suri 5. (17.) jan. Pariisis 55. eluaastas ära. Tema oli sündinud 1836 St. Germain du Val's.

Jean Verhulst ja Gunnar Forgelberg, esimene Hollandi helilooja ja teine Rootsi laulja ja lauluõpetaja, on 5. (17.) jan. 1891 ja 26. nov. 1890 ära jurnud, 57 ja 50 aastat wanad.

Richard Wagneri auustamine läheb Saksa maal mõnes kohas juba liiaks. Nõnda on näituseks Dresdenis Saksa kuninglikus teatris 56 korda Wagneri tükka mängitud, kuna iga teise suurema helilooja töösid ikka enamasti vähem kui 10 korda mullu on mängitud. Ilus on, kui prohwet ijamaal armas, aga liiale ärgu aetagu jeda ka mitte.

Seda ja teist.

Therese Brunswick, grahwi tütar, on suure helilooja Beethoveni kihlatud mõrõsja enam kui 4 aastat olnud, ja nimelt aastatel 1806—1810. Sest kihlusest ei saanud abielu, sest et Beethoven kindlat kohta ei leidnud, kus oleks mõinud perekonna elu elada. Mõned arvavad koguni, et grahwi tütar Guicciardi, keda Beethoven ka kord enesele kaafaks tahtis, keegi muu ei olnud kui see Therese Brunswick. Nõi aga ei ole mistiski nõnda, sest preili Guicciardi'ga ei ole Beethoven iganes kihlatud olnud, waid see oli mõõda minew soow. Nüüd hiljuti 1890. aasta lõpul on koguni Therese Brunswick'i, Beethoveni pruudi, pilt üles leitud ja tahetakse trükkis avaldada. Beethoven on preili Brunswick'i wäga palawasti armastanud ja on tema mennaga, grahw Franz Brunswick'iga, wäga hää sõber olnud. Beethoven ei jõudnud seda armastust enam oma südamest wälja kiskuda: Ta jäi eluajaks poissmehets. Niisama ei ole ka grahwi tütar Therese Brunswick mitte oma peidmest ära unustada jõudnud, waid on wanaks tüdrukuts jäänud ega ole kellegi teise mehega edespidi abieluse astunud.

Mozart'i pääluu on praegu kuulja anatomi Hyrtl'i käes Wieni linnas, kuna ta keha, nagu teada, Wienis ühes teiste meistritega maetud on. See pääluu on aga juba Mozart'i sündimise linnale Salzburg'ile Hyrtl'i poolest kingitud, kus teda Mozart'i sündimise majas mälestuseks peetama saab.

Pime pruut. Wieni linna Hernals'i alewi kirikus laulatati 1891. jaanuari kuul imeline paar abieluse. Üks Wieni endine iludus astus altari ette. Aga endisest iludusest oli koguni kole inetu neiu saanud ja päälegi täiesti pime — ilma silmanägemiseta. Teda talutati kätt pidi altari juurde. Kümne aasta eest oli see neiu Wieni linna elanikkude armsam iludus. Ta oli laululind ühes awalikus laulude majas, nagu neid Wienis õige rohkesti leida. Niisugustesse majadesse lähewad wienlased õhtuti aega wiitma ja laulusid kuulama. Nagu see peaaegu alati sünnib ilufate neude juures, oli sellel ilusal tüdrukul palju auustajaid. Teda hüüti „walge Boldi,“ sest ta nagu oli walge, läkitu, ilus, nagu marmor. Ta hää oli kolaw ning puhbas nagu õõpikul. Aga „walge Boldi“ ei olnud mitte kergemeelne tüdruk, ja kõik tema hulga auustajate meelitused ei mõjunud midagi ega pannud neid puhusest langema. Wiimaks oli ta wäga õnnelik, kui üks peenitse nahk-käsitöö tegija, Julius Dworaczek nimi, ilus noor mees, temale ligines ja teda enesele naefets tahtis. Paraku oli pruudi õnn lühike. Dworaczek jättis töbtegemise hooletusesse, jõudis ühte puhku wiltsamale järjele ja elas wiimaks üksnes Boldi armuannetest. Noor neiu lootis esiti weel, et mees end parandab, aga kui sellest lootusest midagi ei saanud, siis käis neiu isa selle pääle, et neiu peidmehest end lahti ütleks. Neiu ütles end ka wiimati temast lahti. Selle üle wihasistas muidugi põlatud peidmees wäga. Talwekuu 11. päewal 1881. ootas ta neid ja läks temaga ühes neiu ühe tutwa juurde. Nii pea sai mõlemad tuppa saiwad, walas üle käte läinud hukka saanud noor mees neiu le weemlihapatusst üle näo, ja ise wõttis kihwti ning suri jäähmas paigas. Neiu wiidi hospitali, kus ta küll muudu terweks sai, aga tema silmanägemine oli nõrgaks läinud, ja nagu oli nagu üles küntud maa sügawaid armisid täis, weel palju inetumaid kui rõuge armid. Härda südamega inimesed aitasiwad teda. Willem Ender, üks noor mees, kes neiu juba enne iluduse ajal oli armastanud, ligines temale. Neiu le toimetati näokate, mille tagast katkist inetut nagu ei wõidud näha. Sirmi kandis ta filmade katteks. Siis tuli uus õnnetus: Neiu sai täiesti pimedaks. Ender tahtis näidata, et ta ka nüüd neiu ei põlga ja lastis end pimedaneiuiga laulatada, selle nagu katte- ja looriga kinni oli. Üksnes lauluhää on weel noorikule jäänud, millega tal wõimalik on oma elu mõni kord lõbustada.

Kunstnikkude palgad. Viig palju kuulbasse kaebtusi, et kõitsuguseid ameti-pidajaid liig palju on. Ja tõtt on jään fees ka; mõnigi advokat, arst, eht mõni muu ameti pidaja võib ennast või pää pääle pöörata, aga edasi ta oma asjaga ei saa. Aga nad peakšivad seda „pää pääle pööramisi“ tõsiseks pildiks ümber seadma, ja nad saakšivad rohkesti imestama, et seda seltsi pääga töö koguni kasuta ei olegi. Nooruses peab midagi korralikku õppima. Kunst-wilistaja eht elajate-häälte järeletegija Humbertus, kes Pestis rahwale ette wilistab, saab oma waewa eest 2000 marka kuus ja priid reisi-kulud. — 2000 marga eest kuus, prii reisi-kulu, tingis ennast warju-moondaja Ralph Terry Magdeburgi. Temale võib ta wari küll armas olla, ja ta oleks kõige õnnetum ininene maailmas, kui ta teda kaotama peaks, nagu waene Peter Schlemil. — Astub juur lindude talkututaja, Raikadu-direktor Alekxander näitelawal rahwa ette, siis nõuab ta 2400 marka kuus ja 300 m. reisikuluks. — Aga mis on see Raikadu-direktor Samuel Soehart'i wasta? Clewantiide mees, kes praegu Parisis oma seitsme tugewa elewandiga etendussi annab ja 7000 m. kuus saab ja 1000 m. reisi-kulu. — 5 ojawat Japani-maa turnijat ja nõia-kunsti tegijat, kes kui ahwid peeniteste hambus-riidwade wahel turniwad ja roniwad, saawad 4200 m. kuus ja 500 m. reisi-kuluks. — Mõlemad õešjed Ungar Sisters, kes liikuwa trapetši pääl turniwad ja roniwad, saawad 5000 m. kuus ja 500 m. reisi-kulu. Praegu on nad Wienis. — Kõietantsija Sandow Londonis saab 400 naela sterlingi kuus ja tema seltsimees teeb oma asja paljalt 9000 m. eest kuus. — Nõiatantsitegija Paul Cinquervalli New-Yorkis nõuab 4000 dollarit kuus ja kuulus turnijate perekond Sylvester Schaffer 10,000 franki kuus. — Zmeilus turnijanna, kes riigiteatri hoonetes trapetši pääl turnib, saab kuus palgaks 3200 m. ja reisikuludeks 250 m. — Eugenie Petrescu, kes neisjamas teatrites ette astub, saab aga 2400 m. ja 240 m. reisikulu. Kõik juured kunstnikud, need naeste- ja meesterahwad siin, nagu arwud näitawad. — Näitemängu kõrgem kunst ei wõi niijuguste summade kõrwal ette astuda. Nasta palgad 20,000 m. kuni 30,000 ei jõna nende wastu ja üle 30,000 ei makseta Saksa-maa teatris kurgilgi. Kõige juuremat palka Saksa-maa näitelawal jaab Agnes Sorra, Berliini teatri direktori käest. — On näha, et nüüd tõesti ilmas nii lähed: üks hää pää ei maksa midagi, kui mitte sugugi tema pääl seista ei wõi.

M u s i d a .

Mu jüda on kõlaw kammel,
Mis heljub elu-puul;
Selle kandle pääl mängiwad marud
Ja hellam eha tuul.

Mu jüda on läikiw laine,
Kui tormid waitiwad,
Siis päike, kuu ja tähed
Ta põhjas põlewad.

Mu jüda on sini-hallik.
Kas lendab eht lehwib ta tiib,
Ilka kaunimad kalda pildid
Ta pärlina merele wiib.

Willi Andl.

Kuu.

Maa nüüd magab waiba all,
Kuu käib õhus ülewal,
Kändab kuldse mõttega
Ule terve ilmamaa.

Wõtab kallid kewade
Ema rinnalt waibakše,
Saawad taimed tärkama,
Unest üles ärkama.

Näeb ta õie ilust und,
Puistab wälja pehmet lund,
Et wõiks taimed kartmata
Ema rinnal hingata.

Hõljub õhus õilme-puu,
Oh, kuid naeratab siis kuu!
Aga sest, mis näinud ta,
Sõna ta ei jutusta.

Willi Andl.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmijega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop.;
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

× Hiina rahwa luulekirjandusest.

Kaugel Aasia-maa hommiiku-poolses jaos elab määratu suur Hiina rahwas, kellel kõige rohkem hingesid maailmas on. Hiina rahwast loetakse umbes neli sada miljonit hinge suureks. Et maailmas waewalt 1600 miljonit inimest elab, siis on neljas osa kõigist maailma rahwastest Hiina rahwas, see on, iga neljas inimene maailmas on hiinlane. Meil eestlastel on asja hiinlastest ja nende waimuharidusest rääkida, sest meie wäike rahwas ei ole nuud midagi kui pisuke oks sellest puust, mille kõige jämedam haru Hiina rahwas on: sest keeleteadus ja rahwaste uurimine näitab, et kõik Soome sugu rahwad Hiina ja Mongoli rahwaga wanasti sugulased on. Seda sugulust on weel mõnest sõnastgi ära tunda, mis Hiina keelest leides oma keeli sõnadega kõrwu paneme. Nõnda näituseks leiame Hiina keeles sõna „hoa,“ Türgi keeli „eji,“ Ungari keeli „jo,“ Soome keeli „hyvä,“ Gesti keeli „hää,“ „hea“ ehk „hüwa“ (hüwä). Hiina keeles on sõna „niu,“ Ungari keeli „né,“ Soome keeli „neito,“ Gesti keeli „neiu.“ Siin ei ole juurt tarkust wajagi ära tunda, et need sõnad algusest ühed on. Kui siis hiinlane ütleb, „hoa niu,“ siis kõlab see peaaegu niisama kui eestlane ütleb „hea neiu.“ Ka muud sõnu on weel Hiina keeles, mis Gesti keele omadega kokku käiwad, nagu näituseks Hiina keeli „tian,“ Gesti keeli „taewas“ (kus wiimne -s, nagu teada, enne -n on olnud); Hiina keeli „mu,“ Gesti keeli „puu;“ Hiina keeli „kong,“ mis just jedašama tähendab, nagu Gesti keeligi „kong.“

Et Gesti keel ühes teistega kui wäikse rahwa keel suurest muinastüwist juba mitme tühanda aasta eest Aasiast lahkus, ei ole temal wõimalik olnud rändamisel enesele wana kirjandust sigitada. Hiina rahwas jäi wanasse kohta Aasiasse elama ja on sääl haritud rahwaks juba ühel ajal saanud, mil teised rahwad weel haridusest ega raamatuteist midagi ei teadnud. Nõnda on Hiina rahwas juba 800 aastat enne Kristust isemoodi raamatutrukimist osanud, mis umbes 600 aastat pärast Kristust juba wäga täiendati. Oma keelt kirjutada on hiinlased weel waremini mõistnud. Et nende keel juba wäga wanal ajal kirjutamiseks pruugiti, siis on ta ühesilbiseks jäänud, see on, igal sõnal ei ole rohkem kui üks ainus silp. Ka on Hiina keeles igal sõnal oma märk, nii et kes Hiina keeli lugeda tahab, see peab mitu tuhat märki tundma.

Hiina ajalugu ulatab ligi 3000 aastat enne Kristust muinasajasse tagasi, mil keiser Fo-hi riigi ajutas. Aga kirjased nii wanast ajast ei ole seni ulatanud. Keiseril oli wõimus üle terve rahwa. Mõni muinasaegne Hiina keiser ei armastanud

kirja, selle pärast on palju wanu mälestusi kadunud. Walitsuse käsud on aga weel alale jäänud, ja wanad Hiina wägimehed olivad politseiliiikmed, kes riiki korras hoidfiwad. See wana kord on peaaegu tänapäewani ulatanud, ja selle pärast näib meie meelest kõik Hiina haridus, olu ja elu, nagu wana, wõõras ja iseäraline olevat, mis ta ka on: Ta on ise, ilma wõõra rahwa mõjuta, seks saanud, mis ta on.

Ümber kuusjada aastat enne Kristust fündis Hiina-maa kõige kuulsam poeg ja kirjamees, kelle nimi on Kong-fu-tse, Europa wiisil kirjutatud Konfucius. Riik oli korratu. Seadust küllalt ei olnud. Kong-fu-tse, ehk lühedalt Kong-tse, kes targaks meheks kaswas ja õppis, wõttis ette riigi ja rahwa elu parandada. Muul wiisil ei wõinud ta seda, kui kirjutas raamatuid. Neis seisis, kuda rahwa elu peab olema. Ühes raamatus Hiina keeli „F-king“ seisis õpetus häädest kombetest; teises raamatus, Hiina keeli „Schu-king, on ajalugu, ja kolmandas raamatus, Hiina keeli „Schi-king,“ on hulk Hiina rahwa wanu salmikuid kokku pandud, mis enamasti kõik ütlemata ilusad on. Need kolm raamatut on Hiina rahwal seefama, mis meil piibel on — suur kalliks peetud püha kiri. Kõige ilusam ja tuumakam, lõbusam ja mõnukam on muudugi kolmas raamat oma luuletustega. Tema on Hiina kirjanduse mere kõige kallim pärl. See luulewara näitab meile wanu Hiinlasi kõige kannimast küljest ja teeb tõeks, et nende elul igi 3000 aasta eest puhas ja wäga karste ning meelepäraline on olnud. Rahwas, kelle elu täis mõjukat luulelist wõimu oli, on kõrgel järjel seisnud, ja nende järeltulijad praegusel ajal ei ole mitte nende sarnased, sest et nad ei ole ojanud ajaga edasi astuda. Kõrgeloomulistes luuletustes kiidetakse siin kõige kõrgemat taema jumalat. Mõjulistes luuletustes kiidetakse puhast elu. Armas on lugeda, kuda ka Hiina-maal naesterahwas auus on peetud; sest selles hiinlaste puhas kirjas laulatakse waimustatud kombel armastusest naesterahwa ja meesterahwa wahel, aga ei mitte kiimalust äratades, waid puhtalt ja woorjalt; armastust kahe sugu wahel kiidetakse kõige armsamaks asjaks maailmas, nimelt aiufaks, mis inimehe elu lõbusaks teeb. Ka waeuse kaebamisi ja raskusi on Kong-fu-tse ojanud siin ilusasti kirjeldada. Jumelisel jõul kõneleb see luuletuste kogu. Darkest kiidetakse, rumalust ja tuimust laidetakse, mõnusat õpetust jagatakse wälja selles kirjas. Ka naligi ei puudu selles raamatus.

Küll on Hiina kirjamehed ja salmijad weel pärast palju luuletanud, aga nii kõrgele pole nad saada jõudnud kui Kong-fu-tse. Nõnda elasiwad näituseks 3. aastajal pärast Kristust luuletajad Tu-fu ja Li-thai-pe; nad sünnitafiwad mõndagi, mis ilus, aga Kong-fu-tse wasta ei saanud nad. Pärast on weel ära lugemata hulk luulemehi tõusnud, aga meie neist siin pikemini ei räägi; nad ei olnud muud kui Kong-fu-tse puudulised järelkäijad. Hiina kirjandusel on enam kui 200 paksu raamatut üksnes näitemängusid täis. Luuletusi on terve meri, aga nad ei ole juured asjad, kui ta mõnigi kannis salmik nende seas on. Hiina-maa kõige parem juttude kirjutaja Kao-li-ti elas 15. aastajal p. Kr. Kõige ilusam tema juttudest on luuletaja „Sje-gup-i“ ja neiu „niu Hung-yu“ armastuse lugu.

Praegugi kaswab Hiina kirjandus, ja teistestgi, nimelt Sassa ja Brantsuse keelest, pandakse paremaid raamatuid Hiina keelde ümber.

Ulewimaja.

(Järg.)

Amalie awaldas ühel päewal õnnetule leitnandile, et ta talle ta sõna tagasi annab; ta olla teda tõsiselt armastanud, nagu üks inetu tütarlaps ühte ilusat, waimurikast meest aga armastada wõib. Ta armastada teda weelgi, rääkis ta talle edasi, ta olla ka teadnud, et leitnandi tundmused tema wastu mitte soojad ei olla olnud; nüüd aga, mil ta märganud, et leitnant kõige meelte ägedusega tema onu-

tütart armastada ja seda armastust mitte salata ega varjata ei jõudwat, pidada ta oma sõna tagasi võtma, sest et elu ilma armastujeta põrgupiin leitnandile loewat. „Teie kofisite mind mu raha pärast, herra leitnant,“ ütles ta raskesti hinge tõmmates. „Teil on palju wõlgasid, ja neid tahtsite minu kaafawarast tasuda. Seda tuleb fagedasti ette, ja ei ole selle juures midagi ißeäralist ega hirmutawat. * Teie olete hää fõdamega inimene ja olefite wististi lahkesti ja fõbralikult minuga ümber käinud; sellega olefite ma rahul olnud, kui ma aga Teie kõrwal eluteed olefite wõinud käia. Nüüd aga, kus minu onutütar meie wahel seisab, katseb ka see wiimane fide, mis meid weel kord hoibis; Teie olefite pärast poole minu pääle hakanud wiha kandma, sest et Teie sunnitud olite mind mu raha pärast kofima — selle pärast, herra leitnant, ei wõi ma mitte Teie naefeks saada ja annan Teile Teie sõna tagasi.“

Paul von Geldern andis sõnata, aga fõdamlikult ja fõojasti, inetu aga hää fõdamega tütarlapse käele juud ja ei tulnud Steinberg'ide poole enam millalgi külalifets.

Rebekka oli häkitselt ära reisinud, ilma et Paul oleks teadnud, kuhu, ja warsti faadi tema nurjaläinud kosjaplaanidest kõiges linnas teada.

Selle järeldus oli, et leitnant oma teenistusest lahtiwõtmise palwe fise andis ja siis jälgedeta ära kadus — imelisel wiisil ei laujanud ta wõlausfujad mitte paha sõna talle järele. Ka rügemendi ülemate juures ei antud niifuguseid wõlanõudmise palwekirjasid fise. Leitnandi wõkslid oliwad nagu maa alla kadunud. Kõik rääkifiwad temast ennemini hääd kui halwa. Ka pangaomanik Sternberg wakis iga kord ehk tegi üsna teistest asjadest juttu, kui mõni tutaw selle kohta teatust joomis faada.

Sinnas räägiti fiisgi, et Amalie oma suurest warandusest, mida ta ema käest pärandanud ja mille üle ta oma hääsarwamise järele wõis walitseda, leitnandi wõlad olla ära maksnud. Aga õiget otjuft sellele asjale ei faadud millalgi. Pärast jain ma Paul v. Geldern'i wanemate käefi kirja, milles nad mind palufiwad enestele nende poja adressi illes anda. Et ma aga ifegi tema adressi ei teadnud, fiis pidin ma nendele ainult kahetsewa wastufe faatma. Tõesti ei olnud ka mitte kellelgi kõige wähemat aimu, kuhu leitnant jäänud.

* * *

Raks aastat oli sest faadik mööda läinud. Minu kohta oli nendel aastatel juur tähtjus.

Ma olin kaupmehena Amerikasfe wälja rännanud ja sinna ühe noodikauplufe afutanud ning sellega kõik oma warandufe kaotanud. Mul ei jäänud muud nõnu üle kui cellomängijana ennast New-Yorkis ära elatada. Ma wõitlefin raskesti elu-ülespidamisega, tihti ei olnud mul midagi fiüüa. Puudus, kurbtus ja mure wistafiwad mind haigewoodisfe, kust mind hospitalisfe wiidi. Sää! jain ma küll jälle terweks, aga mul ei olnud kuigi palju raha taskus, kui ma haigemajast wälja astufin.

Terwe mu warandus oli weel 40 dollarit suur, pääle selle weel natufefe pesu ja minu hää cello ka.

Rii astufin ma ühel hommikul uulitsale, ja elujõgi woolas minuft tuimalt, külmalt, ofawõtmata! mööda. Möödatõttajate külgelõõmifed ja tõufamifed tuletasifiwad mulle meelde, et ka mina minema pean. Kuhu?

Ururumafin wilistas. Nagu unes läksin ma tema järele, lunastasfin enefele pileti. Ma tahtfin põhja poole fõita.

See oli mai-kuu keskajal. Slm oli ütlemata ilus. Ma igatsesin kohifewate wete ja wäifete, tumedate järwede maale — mul oli niifugune turme plaan pääsfe tulnud — jää! rikaste wabrikuomanikkude juures kontfertiisid anda — ja astufin wäifali efife pääle.

Sääl nägin ma korraga ühte inimest, kes minu tähelepanemist oma pääle tõmbas.

Tema nägu mõisiti ma ainult kõrvalt näha, siisgi tuli mulle ette, nagu oleks ta mulle tuttav — see kõrge kasvuga, sirge seisuga mees, ehk ta riided küll kaunis ärakulunud olivad — sääl pööras ta ennaft ümber ja „herra von Geldern, Teie siin?“ hüüdisin ma inimestusega.

„Herra Türnheim, Teie ka Amerikas ja päälegi veel moosetant,“ ütles ta waluja naeratusega. „Nagu näitab, kiusab meid mõlemaid saatus taga,“ ütles ta siis oma ilusate filmadega terawasti minu otja waadates.

„Ma olin haige,“ wastasin mina ja tundsin, kuida häbipuna wastu tahtmist mulle palgetesse tuli.

„Rahjaks 'pole mina millalgi haige olnud,“ wastas mu sõber niisuguse hääleaga, nagu tunneks ta minu üle kadestust selles asjas. „Ma olen juba ligi weerand aastat kerjaja, kes mitte kerjata ei saa — millest ma elanud olen, seda ei tea ma mitte — aga et ma mõne päewa pärast nälgia olen surunud, see on nii kindel nagu kuld. Mul 'pole mitte punast krossi praegu taskus.....“ lõpetas ta ja pigistas huuled waljasti kokku.

„Tubliks lõunasöögiks ulatab minu futur weel,“ kostis in ma tõsijelt tema kahwatanud näo pääle waadates. „Olge nüüd minu külaline; efiti sõõme, siis peame nõuu, mis me edespidi ette wõtma peame.“
(Särg tuleb.)

Sõnumid muusika elust.

✱ *Mascagni* on Itaalias ühe uue noore helilooja nimi. Tema ilus lauleldus «Cavalleria rusticana» (maamehe elukomblik fileldus) on juba terwes ilmas mängitaw. Teda loodetakse Itaalias Verdi asemele saawat, kes juba väga wana on.

Suudi muusika-kontsert on 11. jan. Rooma linnas olnud — harwa jündiw asi. Efiti toodud mitu wana Hebraea moodi laulu, nagu neid umbes Daweti lauludes teatatud on, kuuldawale, ja siis olnud kõne Hebraea muusikast. Laulujuhataja olnud keegi Aristide Franceschetti ja kõnepidaja markii Gino Monaldi.

Vincent d'Indy, noor Prantsuse komponist, leiab oma isamaal, aga ka Saksamaal palju auu. Tema on mitmed väga ilusad mängutükid mängutooridele loonud.

Karl Becker, feminari-muusikaõpetaja Neuwiedis, on hulga wanemaid ja uuemaid Saks rahwalaulusid korjanud, millest 200 tükki pidada warsti trükkis wälja tulema. Laulud olla enamasti kõik seni ajani tundmata ja teadmata. Muusikatundjad wõtawad sellest väga suurt otja, nagu Saksamaal üleüldse rahwalaulust palju lingu peetakse.

Florian Zajic, suur wiulimängija, on Berliini elama tulnud ja Sterni konservatoriumi wiuliõpetajaks Emil Sauret'i asemele hakanud. Emil Sauret, ka kuulus wiulimängija, läheb Londoni elama.

Otto Dorn leiab Saksamaal laulelduse-loojana kiitust.

Eh. Roschat on ühe laulu-mängu loonud Tirol'i maa rahwawiisidest.

Baroni proua Bauduin Wienis loob kiriku-laulusid ja on Rooma püha isa ja Saksen-Koburg-Gotha künigi Ernst II käest kuld-aurarahad selle töö eest saanud.

Noorik Lillian Sanderson laulab Saksamaal kontsertidel ja leiab väga palju kiitust. Ka Württembergi kuningliku perekonna ees on ta hiljuti laulnud ja kuninga proua käest rahwa-laulude laulmise eest väga ilusa briljant-rinnaõwela kingituselt saanud.

Suur Saksja laulu-pidu saab Amerikas lehekül olema. Sellest pidust on juba üle 10,000 lauljat lubanud oja võtta. Põhja-Amerikas elab palju sakslasi. Pidud on Newar'is New-York'i ligi.

August Bungert'i „kuuwalge laulud“ ja muud leiavad Saksja-maal ning Amerikasgi waimustatud wastuwõtmist.

Milagro Gorjé, wäike 10-aastane tittarlaps Hispanias, laulab kõige raskemad ooperi-laulud näitemängudes ette, ja ta hää ei ollagi wäsinud, kui ta kuu laulnud. See on ju noor Patti, kes ka õrnas eas on nõnda laulnud. Looa on, et wäike neitsi kord ka suureks lauljaks jääb.

Professor Leschetizki, suur klawerimängija Wienis, kuulsa laululinnu Marcella Sembrich'i mees, on Rootsi kuninga poolest Wasa-ordu auutähe saanud.

Leonhard Wolff, Bonni linna muusikadirektor, on jäänud ülikooli muusika-professoriks walitud.

R. Małkowski, kuulus Poola muusikameister, on nüüd Breslau's mängu-juhataja ja teda loetakse suureks muusika-meheteks.

Ladislaz Mierzwinski, maailma kõige suurem tenori-laulja, laulis jõulu-ajal 1890 Tartus ja Tallinnas kontsertidel. Tema laul on küll nii ilus ja wägew, tema hää nii armas, rõlaw, mõjus, et asjata oleks teda siin katsuda kirjeldada. Seda peab igati ise kuulma, nagu selle lehe toimetaja seda tegi. Mierzwinski hää on nii haritud, et ta just kui naesterahwas kõige ilusamad keerutused ja trillerid wälja wivistab, kuna muudu mehe jämedam hää jaks ei paindu. Tema on meeste jugu lauljate kroon.

Hermine Spies, üks Saksja-maa praeguse aja kuulsam soprani-laalja, andis jaanuari-kuul 1891 Tartus ja Tallinnas kontsertijid. Ta on tubli laulja, aga üksnes Saksja kooli järele: Fludusi ja keerutusi, trillerid ja ettelööksid ei tee ta mitte, waid laulab „tunde-rikkaid“ laulusid, mis aga aegamööda üksluine kuulda.

Joseph Sliwinski, suur klawerimängija, andis jaanuari-kuul Tartus ja Tallinnas kontserti.

Esti suur laulu-pidu, mis suwel Tartus Reizri Majesteedi 10-aastase walitijuse mälestuseks ära peetama saab, näib õige tubli saawat. Juba üle kakstuhat lauljat on üles antud ja üle nelikada mängijat, nõnda siis rohkem, kui ühelgi laulupidul enne seda.

Raimund von zur-Mühlen, proua von zur-Mühlen, preili von Kamm, proua Lucie von Beh, baroni proua Dsten-Sacken, Woldemar Stjerna, kõik meie maa mõisniku-jugu inimesed, on lauljateks hakanud ja teenivad selle läbi leiba — muist Saksja-maal, muist siin.

Emil Göhe, Saksja tenorilaulja, laulab Hollandis ja leiab hääd wastuwõtmist.

Uus muusika-selts on New-Yorkis elule ärganud. See tahab Amerika heliloojate töösid, kui need hääd on, aga trükkijad ei leia, ette kanda lasta.

Otto Hegner, noor 14-aastane klawerimängija, leiab Saksja-maal ikka enam auustajaid. Riisamuti on lugu klawerimängija preili Magda Eisele'ga ja nooriku Johanna Klinkerfusi'ga.

Richard Wagneri pidu-mängud, mis iga suwel Bayreuthi linnas ära peetakse, pidada ka jessel suwel olema. Juhataja olla kapellmeister Feliz Mottl.

Alfredo de Conti, Italia baritoni-laulja, leiab oma kodu-, Saksja- ja Türgi-maal palju kiitust oma lauluga. Riisamuti ka Hispania neiu Cervantes, soprani-laulja.

Preili Carreno lõune-Amerikast näib kõige suuremaks klawerimängijaks naeste seas tõuswat, kui ta sakslased Clara Schumann'i ja Sofie Wenterit kõrgemaks arwawad — muidugi, et need ise ka sakslased on.

Proua Scharady on ka uuemal ajal kuulsaks klaverimängijaks tõusnud.

Udelina Patti on kolme mehe poolt, kelle nimed Schürmann, Percy ja Harrison, 46 kontserdiks laulma tellitud. Need mehed maksavad Pattile iga kontserdi eest umbes 5000 rbl. (550 naela sterlingi) ja saavad selle eest piletiraha enestele.

Bernhard Stavenhagen mängib klaverit Inglise-maal ja leiab kiitust. Eugen d'Albert mängib Hamburgis, Rudolf Panzer Breslaus, preili Martha Kemmert Frankfurtis ja mujal Saksa-maal, Kaver Scharvenka Amerikas New-Yorkis ja mujal linnades; kõik need on suured klaverimängijad.

M. Bazzini, Itaalia helilooja, leiab oma laulude- ja mängudega kiitust.

Preili Lydia Müller Tartust, Eesti wanemate laps, leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga itka rohkem kiitust. Hiljuti on ta Darmstadtis kontserdil laulnud.

Alice Barbi, neiu, kes ka Tartus ja Tallinnas 1890 sügise laulis, on Saksa-maal väga kõrgeks peetud soprani-laulja.

Franz Dndricsek, Böömi wiuli-mängija, leiab Austerias ja Saksa-maal palju auu.

Eugen Gura oli omal ajal Saksa-maa üks kuulsam tenori-laulja. Nüüd on laulmisest wanadusel tagasi astunud, aga tema poeg Hermann näib isa ilusa hääle pärinud olevat ja leiab rohkem kiitust.

Uus mälestuse- ja samm Richard Wagnerile pidada Leipzigit ehitatama. Üleüldse on Saksa-maal mälestuse- ja sammaste ehitus moeks, ja Saksa rahvas annab selleks palju raha.

Professor Jenö Hubay, Ungari wiuli-mängija, on Tartus ja Tallinnas jõulu-kuul nii ilusasti wiulit mänginud, et kõik täis imestust olivad. Hubay on wahel ajal üheks kõige suuremaks wiulimängijaks tõusnud.

Klaveri häälelepanija Bonardin on hiljuti Pariisis ära surnud. Tema, kes väga wana mees, olnud kuu aega Beethoveni klaverit häälele pannud.

Itaalia riigi-walitsus annab riigikasjast aastas umbes 200,000 rubla võrt muusika koolidele abi.

Giuseppe Tartini, kuulus 18. aastaja wiulimängija, on 1692 12. aprillil uue kalendri järele Pisano linnas Itaalia-maal sündinud. Tema sünni-linn tahab nüüd tema 200-aastast sünni-päewa suurel kombel pühitseda. Terwes Itaalias on raha-kojamine alanud, et kuulsale Pisano pojale sünni-linnas tore hiilgaw auusammas võiks ehitatud saada. Raha tulla palju kofku, ja lootat olla, et sünnipäewal auusammas lahti saab tehtama.

Carl Czerny, kuulsa klaveri-õpetaja 100. sünnipäew oli 9. (21.) februaril. Tema klaveriõpetamise raamatud on veel praegu terwes ilmas pruugitawad

Giuseppe Verdi, Itaalia mängu- ja laulu-ija ja maailma kõige suurem muusikameister ning helilooja, on itka veel tegew, ehk ta küll väga wana on. Hiljuti on ta uue luuleluse, nimega „Falstaff“ komponeerinud, mis peagi Genova linnas saab laulbama.

Seda ja teist.

Proua Patti, nagu teada, maailma kõige suurem laululind, on 1891 aasta algul õige suurde pahandusesse juhtunud. Tema oli kontrahi asjajuhatajatega ära teinud, et ta jaanuari-kuul pidi Berlinis ja siis Peterburis ja Moskwas kontserdides laulma ja nimelt igas linnas 6 korda. Piletid hakati müüma; aga Peterburi politsei ei lastnud raha enne Inglise-maale Patti kätte saata, waid nõudis, et Patti peab Wene-maale ja nimelt Peterburi tulema, siis saab raha, sest sagedasti olla

juhtunud, et laululinnud enne raha kätte said ja pärast ei tulnudgi laulma, ning seda wiisi jäiwad pileti-ostjad rahast ilma. Selle tingimisega ei tahtnud Patti enam Peterburi tulla ja ei tulnudgi. Ka Berlinis laulda ei tahtnud laululinnud enam, aga kontrahi-tegija ei jätnud, siis laulis ometi, aga olla sandemini laulnud kui enne: ühed ütlewad, 47-aastase laululinnu hääl ei tahta enam nii hästi heliseda, teised ütlewad, et pahameel olnud laulu sandisti-õlamiise põhjus. Aga Peterburi asjatalaja, hr Zet, ei olnud sellega rahul, et Patti Peterburi ja Moskwasje ei tulnud. Ta läks Berlini mõõrastemajasse, kus laululinnud forteris oli. See oli parajasti Nizza linna ära reisimas. Aga hr Zet ei olnud laisk, waid kaebas Berlini poliitseisse tõendades, et temal olnud kirjafid wahetades ja Berlini reisisdes õige suur kulu, umbes 4000 rubla. Zet nõudis, et kui Patti selle kulu ära maksab, siis võib ta Nizza poole lõunamaale lennata. Politsei wõttis Zet'i nõudmist kuulda, ja parajasti, kui laululinnud raudtee waksjali tahtis minna, astus politsei-meest üksteisest ning andis teada: „Siin on hr Zet'i kaebus, kui 4000 rubla (8400 marka) wälja maksate, siis võite reisida; ei maksa Te seda mitte, siis on mul käsi Teid puuri panna.“ Laululinnud puuris! Kust kolmattümmend see kofku sündis! Ei jäänud Pattil muud nõuu, kui maksis hapul näol 4000 rubla wälja, siis sõitis edasi. Paraku ei ole asi sellega weel otjas. Et Patti kontrahiti ei ole pidanud, see on, ta ei ole Peterburis ega Moskwas laulnud, selle eest nõuab Zet waljusti 40,000 rubla kahjutajumist. See protsejs peab kohtu ees peagi algama. Patti pidi Peterburis ja Moskwas iga õhtu laulmise eest 7000 rubla saama, nüüd ei saa ta muidugi seda, waid peab nõnda tahetaks, kahjutajumist palju tagasi maksma. Aga Patti ei ole naesterahwas, kes end nii ruttu kimpu lasseb ajada. Tema ütleb: „Minu kontrahit oli nõnda, et raha kontsertide eest pidi Peterburist Londoni jaadetama ühte rahapanka, kust ma ta kätte oleksin saanud. Seda ei ole tehtud, selle pärast ei ole mina mitte kontrahiti murdja, waid need, kes raha ei saanud. Digu nad rahul, et mina nende käest weel pääleegi kahjutajumist kohtu läbi ei wõua. Herra Zet jäägu siis üsna rahule!“

J u h t - n ö ö r .

Muret otja eelt,
Põlwed taewa teelt
Lõbu-lauluga
Lahkest lahuta.
Selge ilmaga
Saab siis üle maa
Kulla-filmaga

Päike waatama.
Ja su elu-teel
Died õit'wad weel,
Kui ka kewade
Ummu ära läin'd
Sume sügise
Mafal mõõrsil käin'd.

Willi Andi.

Reitfi Saima.

Kuute astub alla orgu
Põdra-harjaga,
Silub Saima siidi-juuksid
Hõbe-harjaga.

Saima suigub sängi süles
Kallu-kaare ees,
Pälgel paisub purpur-puna,
Kael tal kuldses kees.

„Nägu neid, mu magus mõrsja,
„Maga wähe weel!“
Saadab paadist Saima kõrwa
Koidul kullakeel.

„Langeb laulik hõbe-õlma,
„Pead pulmad siis,
„Waikivad siis suwe-salmid,
„Waikib waba wiis.“

Saima ärkas. Lootsik lendas,
Kerge laene püüd,
Praksus puruks. — Meitsi Saima
Peab pulmad nüüd.

Willi Andi.

Cesjel ja jänes.

Mäe harjal istus jänes.
Mehikesel rõõmus meel:
'Pole hoolt tal, pole muret,
Mis siis loomal puuduks weel?
Mäest alla astus eesjel,
Jänes joonelt haugutas:
„Käid nii kiirelt, wana piff-kõrw,
Külal kepp sind kihutas!“
„Dma nime alati kägu,
Kukkudes, ise kuulutab!
Beskile kannan wilja kotte,
Sinna töö mind talutab.“
„Beski kapjaaeda kargan
Igal õhtul mina ka,
Aga koti-koorma kandjat
Minust ial küll ei saa.
Miks ka kõwert teed ja kõnnid?
Lähem on otse alla siit.
Sinu lõugadel loodud
Kappjad jääb ja haljas niit.“
„Lähem küll, kuid tee on waesem,
Ma ei ole sinust laisem.
Kutem saant ma ammu sinna
Säält, kus häa on alla minna.“
Jänes naerab: „Tõõkskem wõitu,
Kumbas meist teeb asja läbi!
Peaksin ma kaotama,
Kannan mina eesli häbi!“
Cesjel warsti jeeaga walmis,
Mööda teed siis alla tõttab.
Jänes jääb weel kükitama,
Halli halpust naerda wõtab:
„Wile jalg ei jäta kimpu!
Küll ta, rumal, wiimaks näeb,
Et tall' pärast, nagu nüüdgi,
Iffa eesli häbi jääb!“
Wiimaks waja teele minna,
Ja nüüd pani tulist ta

Otse alla järjast mäest,
Et on ime waadata!
Oh sa tark! Su tagumised
Hoogul, liiga pidad nüüd,
Cespool liats lühikesed,
Kas on eeslil jellest süüd?
Waata, naera nüüd weel halli!
Jänes kukkus kuterpalli!
Mina, mokad lõhki löödud,
Oh, kuis saawad kappjad söödud?
Minesčas mees, ja asi paha,
Just kui furnult jäi ta maha!
Kui ta wiimaks üles ärkas,
Sälle natukene märkas:
Tuba wõhtis hoolega
Kõhe westi poole ta!
Aga häbi hüppajal!
Põlgtud eesjel ammu all!
Wiljakotid ammu kadund,
Wabalt, rahus puhkab mees,
Wõlber on neid maha ladund,
Nüüd on palgaks jahud ees!

Metsa jänes salamahti!
Temal meeles wõidu hind:
„Kargaja, sa kaotasid,
Dma auu ja waotasid
Igamees jüst tunda saab:
Mimi tihti waletab:
Cesli nimi on küll minu,
Aga eesli häbi sinu!
Piffi kõrwu kannu sa,
Tõe tunnistuseks ka!
Ja ka seda loodan ma.
Jal ja ei unusta:
Tahad rohket wilja niita,
Waata, et ju tee on kiita!
Minamips sull' õpetuseks,
Lõhkend mokad mälestuseks!

-f.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Iind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.;
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

India luulekirjandusest.

Elas kord Aasia maal Himalaja mägedest lõune poole minna ilusal paradüüsi jarnajel lagedal maakohal üks rahwas, kelle nimi nüüd on tuntud India rahwa nime all. See rahwas rääkis Sanskriti keelt, mis, ehk ta küll wägewa rahwa keel, siiski juba rohkem kui tuhat aastat maailmast koguni on kadunud, nii et üksigi rahwas enam teda ei räägi. Selle rahwa keel on Hiina ja Egiptuse keele kõrwal üks kõige wä-nematest maailmas. Sanskriti keel on peaaegu kõigi Indo-Euroopa (indo-germani) keelte isa, wõi sejab sellele vähemalt wäga ligi. Tema on Greeka, Ladina, Prant-
juse, Saksa, Inglise, Wene, Slaawi, Pittawi ja teiste nende sugulaste alguskeelte ligem laps.

Sanskriti keel on maailmast igamesti kadunud, aga ta on wägewad mälestused järele jätnud. Need mälestused on suured kirjatööd, mille lugemise pärast õpetlased weel täna päewani igal suurtöösil Sanskriti keelt uurivad ja tundma õpivad. Igi 1800 aastat enne Kristust hakati Sanskriti keeles juba raamatuid kirjutama ja sal-
mituid luuletama. India rahwas hakkas oma jumalaid kiitma ja kummardama. Kirjamehed, kes kirjakunsti olivad õppinud, kirjutasiwad rahwa suust kiituse-laulud, pühad salmid ja palwed üles, ja neile pandi nimeks „Weda“ raamatud. Sõna „weda“ tähendab Sanskriti keeles „teadmist“, aga ka „ilmutamist.“ Nõnda olivad siis „Weda“-
raamatud indlaste pühakiri. Oma jumalatele tegiwad indlased weel pärastigi palju kiituselaulusid ja palweid, ja nende kiituselaulude ja palwete kogu nimi oli „Purana.“

Uga need kirjad ei teinud India rahwa ja kirjanduse nime kuuljaks, waid India rahwa kuuljastegijad olivad iseäranis kats päratu suurt rahwaluuletust ehk lugulaulu, mille nimed on „Mahabharata“ ja „Ramajana.“ Need kats ou India rahwal jedasama, mis Gesti rahwal suur lugulaul „Kalewipoeg“ ja „muinastatud“ on. Sõna „Mahabharata“ tähendab „suur laulja“, ja sõna „Ramajana“ tähendab „Rama muutus.“ Mahabharata sees on 100,000 rida luuletust, mis India wägimeeste wõitlust üksteisega jutustawad, ja nimelt seda, kuda kats kuningat ja nende sugu, Pandu ja Kuru, üksteise wastu heitlewad, kuni wiimaks Kuru oma suguga langeb ja Pandu wõitjaks jääb. Rõpmata pikad lahingukirjeldused lähewad üsna igawaks lugeda. Mahabharata sees on kõige ilusam lugu „Maal ja Damajanti“, mis selle päälkirja all õnneks ka Gesti keeles iseraamatus on wälja antud, ja igauks wõib teda mõne kopiku eest enesele osta. Ramajana jutustab, kuda jumal Wifhnu on seitsemendat korda lihaks saanud. India rahwa õpetuse järel on nimelt kolm üli-

jumalat olemas, need on taewa kõige ülem jumal Brahma, maailma looja ja peremees, kelle nimi pärast Indra on; siis Vishnu, kõige hää sünnitaja, ülespidaja ja kofutaja; ja viimaks Shiva, kõige asja hävitaja ja äralõpetaja maailmas. Ramajana luuletus jutustab üksnes Vishnuist, ja nimelt, nagu üteldud, tema seitsmendast lihaks-saamisest. Vishnu olla üleilbje kümme korda inimeseks saanud ja mitme nime all ilmas elanud, seitsmendal korral Rama ja viimasel korral Buddha nime all, kelle ust weel praegu Indias suuremat osa walitseb. — Nii hästi Mahabharata kui ka Ramajana luuletuses on muinasjutu loomus ja India rahwa palaw luulewõim on nii suur, et meie põhjamaa rahwas waewalt jeda mõista suudab.

Hoopis inimlikumad kui luuletused on India rahwa näitemängud. Neid mõistame rohken. India rahwas on enam kui muud maailmas aru saanud, et inimeste looja on kõigest kaks inimeste sugu maailma elama pannud, ja need on 1) meeste-sugu ja 2) naeste-sugu. Looja on määranud, et nende kahe sugu wahel peab armastus olema. Selle pärast on armastus meeste- ja naeste-sugu wahel India näitemängude pääsiis. India rahwas, palawa maa kuuma werega inimesed, hirmustawad ning armastawad hoopis suurema firega ja leitsatuga kui külma werega põhjamaainimesed. Piltamine ja naljatamine ei puudu ka neis näidendites, ja see käib enamasti pagana-pappide ja munkade kohta nende nuumatud kõhtudega. Pappide ja munkade nimi on, nagu teada, brahmiinid. — Kõige ilusamad India näitemängud on „Mriahatika“, mis kuniinga Sudraka, „Malati ja Madhava“, mis kirjamehe Bhawalhuti, ja „Satunthala“ ning „Bikramorvasi“, mis India kõige suurema näitemängude sünnitaja ja kirjamehe Kalidasa kirjutatud on. Need on kõige ilusamad, õrnemad ja lehtawamad armastuselugud ja on natuke aega enne Kristuse sündimist sünnitatud. Kalidasa on pääle nende weel väga palju ilusaid juttusid ja salmituid loonud.

Kalidasa kõrwal on weel luuletaja Ghatakarpara ja armastuselaulikud Tshaura ja Amaru nimetada. Spletlika luuletusi loi Bhartrihari ja tundeluuletusi Sankara Aharja. Kõige kuuemate armastuselaulude looja Indias on Sojadewa „Gitagowinda“ laulukogu luuletaja. Selles laulukogus jutustatakse, kuida Vishnu jälle kord Krishna nime all inimeseks saanud ja siis karjase Gowinda näol ilusa karjatüdrukut Radha peidmeheks hakanud. Gitagowinda on India piibli „Ülem laul.“

Pääle kõigi nimetatud kirjatööde on iseäranis mõistujuttude kirjutamine elajatest väga moodis olnud. Rahwa suust koguti raamatu „Vishnuforma“ siis mõistujuttusid. Pärast jeda sündis niisamati ka weel „Gitopadesha“ (lahke õpetus). — Viimaks kogus kirjamees Somadewa weel kolmanda raamatu täie walmisid ja mõistujuttusid, „Brihatkatha“ nimega (suur jutustus).

Nagu näha on India kirjandus väga rikas, kui ka rahwas ise maailmalt kadunud. India kirjandus seisab aga maailma otjani.

Mewi maja.

(Järg.)

Meie astusime õlleaalisse. Ma tellisin süüa ja juua, ja mu sõber pihitis nii-kaua oma elukäiki Amerikas.

Tal ei olnud nii palju julgust, et ennast pärast kosjaplaani nurjamine misst maha lasta, seletas ta. Ta tulnud Amerikasse, wõtnud 2000 marka kaasa, et siin enesele parajat kohta otjida.

Ametit ei olnud ta mingisugust õppinud. Rojameheks, kotikandjaks, teenriks ei tahtnud ta hakata — ta raha hakkas lõppema. Tal oli õige kena hää ja muidu hää muusikatundmine, päälegi suur kogu naljalaulusid pääs. Ta hakkas ühe kohwi-rahteris naljalaulude lauljaks.

Suits ja ülearu palju laulmine rikkusiwad ta hääle nõnda ära, et ta jellele kohale jumalaga pidi ütlemä. Nüüd oli ta juba 3 kuud ilma kohata ja fissetulekuta olnud. Oma minewikust ei lausunud ta sõnagi, ja mina olin mõistlik küllalt, niisama waikida.

„Mis Teil ees on, tahate Teie siit kohast ära reisirida?“ küsis ta mind.

„Ma tahtsin Erie kaldale minna ja jääd oma celloga kontsertisid anda.“

Ta ohkas sügawasti.

Tema kurw näojume läks mulle sügawasse südamesse. „Kas Teie weel wähefegi laulda saate?“ küsisin mina tema käest.

„Mu hääd on ennast wiimaste päewade sees hästi parandanud, ja hää söögi ja rahulise puhkamise juures saaks ta mõne päewa pärast jälle endine olema.“

„Hää küll. Ma annan Teile sõbra wiisil hääd nõuu. Mul on weel 38 dollarit. Seda ei taha aga meie mitte raudtee kurku wijata. Meie sõidame ainult kuni Elmironi ja algame jäält oma kunstniku reisi jala pääle, nimelt külast külaste ja talust talusse. Riipalju me ifka teenime, et ülespidamist saame. Nõnda jõuame termelt ja odawalt Erie-city, kus palju rikkaid inimesi elab. Ma annan sääl kontsertisid anda.“

„Ma olen Teile selle sõbralise nõuu eest väga tänulik,“ ütles hr von Geldern. „Skeeneseft mõista, wõtan ma Teie ettepaneku wastu. Mul on küll häbi, Teie tasku pääl elada, kuna Teil ihegi elunduusid napisti on — aga minuga wõrveldes olete Teie ometi nagu Kröfus. Wististi on saatus ehk kõrgem tahtmine seda ise nõnda juhtinud, et meie täna siin wafhalis kokku saime. Olgu see meile hääks ettetähendusiks!“

Meie tõusime üles ja tegime minekut. Paar tundi hiljem tormasime üle jõgede ja sildade, üle wäljade ja nurmede. Ligi õhtut olime oma eesmärgile jõudnud ja jättsime raudtee maha. Meie sammusime jala kaugel sinawate sündhuliste metsatukadega kaetud kõrgustikkude poole.

III.

Meie olime koguni isesugune paar. Leitnant kõrge kasuga ja sirge käimisega. Tema riided oliwad küll väga ära kulunud, aga ta nägi siiski kaunis kena wälja. Mina, palju wähem ja kõhnem, cello selja pääl. Saigus oli mu rammu äru kurna-
nud; ma pidin sagedasti seisma jääma ja hinge tõmbama.

Nõnda sammusime meie kahekesi edasi.

Oli Amerika väga kena juwe-ilmaks. Õht oli nii puhkas ja selge, et majasid ja puid väga kaugale wõis näha; pilwed oliwad suured ja hiilgasiwad hõbekarmaliselt. Õhtu täitis kullawiisil wiirwendaw walgus.

Klm oma iluga ei mõjunud meitesse mitte tarwilise järeldusega. Meie olime kuni alewisse raudteega sõitnud, see maksis 18 dollarit, nüüd oli meil weel 38 peni-
toormat jala arakõmpjida, ennegu Eriesse oleksime jõudnud. Selleks kulus kõige wähe-
malt üks nädal ära. Meie kunst pidi meid tee pääl üles pidama, sest ma olin kind-
lasti ette wõtnud, järelejäänud 20-ft dollariist mitte krossi wälja anda, waid seda Erie-
citys etteastumise jaoks hoida.

Mul oliwad wiisakad riided seljas, aga minu sõbra omad ahwardasiwad meie fise-
wõtmisele ja hääle käekäigile takistust teha. Seearanis ahwardasiwad ta saapad
teenistust ülesütelda.

Kui meie mitmetunnilise rändamise järele juba usaldawamaks olime saanud, awaldasin ma oma sõbrale teatud muret tema jalanõunde kohta.

Ta ütles, et ta ihegi selle pääle olla mõtelnud ja tõmbas nad jalast ära, et nad mitte enne päralejõudmist ära ei lõpels.

Nii oli õhtu kätte jõudnud.

„Meie peafime kufagil proovi tegema,“ andsin ma sõbrale nõuu. „Ma arwan, selles eesolevas külas peame meie oma kunsti läbi enestele õõforterit ja ülespidamist teenima, selle pärast oleks üks kottuharjutamine väga tarwilik.“

Leitnant oli sellega ühes nõuus, ja nõnda käänasime meie tee päält natuke kõrwale ühesse pöördusse ja hakkasime jälle oma kottumängimist pääle.

Päite wajas madalamasse; nagu tumepunane kullaford kattis terwet loodust; kõi oli waitne, ainult siin ja jälle siristasiwad unejoowastuses mõned linnud.

Wõrastikus sahisefiwad lehed tafakesti. Mul ei olnud kaasamängimiseks tulda ega mu sõbrale, laulmiseks nootisiid tarwis. Nõnda algas proowikontsert pääle. Kõige esiti laulsime „Kui inimene tuleb ilmale,“ siis „Nüüd ilm on widewikul“ ja „Kui kallist kodust läksin,“ siis harjutasime weel mõned kunstlaulud Gumberti, Kückeni, Abti ja Franzi muusikatükidest selgetks.

Minu sõber laulis kaunis ilusasti ja tundmuslega. Ma ise laulsin baritoni kaasa ja tegin celloga iga wärsi lõpul toreda järelmängu ise oma luule järele.

Meie läksime jälle maanteele ja sammusime küla poole.

Sääl pidasime ühe suurema maja ees kinni, mille akendest hele tulewalgus tanawa pääle langes, ja hakkasime oma kontsertiga äiksti waitfel õöl pääle.

Juba esimeste tsoonide ajal tehti aknad lahti, ja inimesed astusiwad lähede pääle. Meie kuulsime eneste ümber käimist ja laternate walguist, ja warsti olime me kuulajatest ümberpiiratud. Mina mängisin suure lustiga, ja mu sõber laulis hästi. Amerika rahwalauluga tegime lõpetust. Ma haarasin ühe torukübara ja laterna oma kätte ja hakkasin päältkuulajate seas raha kerjama.

Päältwaatajate hulk wähenes filmapilgul, aga siisgi kuktus leitnandi kübarasse rahajid, ja kui ma pärast ülelugefin, oli jeda just üks dollar ja kümme centi.

Ma küsisin päältkuulajate käest, kas nad weel meie mängimist soowiwad.

Selle pääle kõlas waimustatud „Hurraa!“ Meie laulsime ja mängisime uuesti.

Nüüd oli meie siisewõtte juba kaks dollarit suur. Meie olime wäsimud, lõpetasime etenduse ära ja otstisime wõõrastemaja ülesse, üürisime enestele kena korteri ja magasime õiglase und. Selle eest maksime 1 dollari ja 20 centi öö ja päewa päält.

Särgmisel päewal otstin ma enesele ühe laterna, sest meil oli kindel nõuu, saanaseid õõkontsertijid ebagai anda, et jelle läbi enestele ülespidamist teenida.

Särgmisel õhtul läks asi niisama hästi ja weel paremini. Meie teenisime 4 dollarit, aga järgmisel päewal ainult 1 dollari, sest et ilm wihmasjeks oli läinud.

Mändamine oli meile suureks kasuks; minu sõbra leitnandi (ma nimetan teda ainult selle pärast leitnandiks, et ta meile selle nime all tuttaw on) põsed hakkasiwad jälle endisel wiisil punetama.

Tema saapad lõppesiwad wiimati nõnda otja, et ta kontsertisid minu hommiku kingades pidi andma.

Nõndawiisi jõudisime kuni Jamestown'ini, mis väga ilus linn on ja kena järwe kaldal seisab.

Meie siisewõtmise oli wiimaste päewade sees väga wäikejeks jäänud, sellepärast wõtsime nõuaks kuni õhtuni suuremate majade ees mängida ja siis pärast kufgil õllefaalis üht üleüldist kontserti anda.

Meie ees oli suuweruumiline maja, mille tagast ilusasti siisje seatud aiad wälja paistisiwad.

Maja esimeses otjas oli pood ja teises wõõrastemaja, milles, nagu knulutuselt näha, jääwett, õlut, whisti, punshi ja grogi wälja müüdi.

Ülemise korra pääl, mille akende ees lumiwalged gardinad helendasiwad, näitas jõukas majaperemes olewat. Maja ise kandis weidi kurwaloomulist kaju. Maantee oli waitne. Ma wõtsin cello wälja, minu sõber oli juba ammu minu hommikuringad

jalga ajanud ja kuue eest kinni pannud. Meie jäime maja ette seisma ja algasime oma kontserti.

Mina mängisin celloga lühikeste lookeste fisesejuhatuseks, mille pääle laul „Ära tee nalja, Naadite,“ algas. Leitnant laulis tugevasti, ja kenasti kõlas laul lõunese juuredhu fisje.

Meie laulsime teist värssi, ma waatasin oma cello pääle, kui korraga üks iseäraline toon, mis mitte ka kõige metslikumas muusikas ei tohi ette tulla, mind mu mõtetest üles äratas. Leitnant niipjäs õhu järele, nagu oleks talle warblane kurtu lennanud ja ajas filmad pärani lahti — ka minu cellogi waitis filmapilt, sest maja läwele ilmus — Rebekka Samter Poošeni maalt, kes kord Sternbergi perekonnas külalitseks oli olnud.

Leitnandi nägu oli nii punane nagu küpsiks saanud kirsimari; nagu marmori taju seisis ta meie ees ja tõmbas omad alla langenud käed rusikasfe. Kinninaelutatud filmil waatas ta Rebekka pääle. Mina wärisefin niisama kange ehmatuse ja häbi pärast.

„Mete siis Teie tõesti, herra leitnant, ja Teie, herra priitahklik kroonuteenija?“ küsis Rebekka meie käest, kui meie sõnatult tema ees seisime. Ta tuli nii rahulikult ja rõõmsalt meie poole, nagu oleksime meie Sternbergi jaalis, ainult tema hingetõmbamine näitas wähe rutuline olewat. Ühels filmapilguks tõusis talle puna palgesse, ja tema filmades leekis korraga nagu salatuli. Ta rääkis wäga rahulikult meiega; ta oli weel ilusamaks ja kenamaks kaswanud, ehk küll tema riided wäga lihtsad oliwad.

„Sah, meie oleme tõesti, preili,“ leidsin ma wiimaks sõnu, kuna leitnant sõnata jääl seisis, ainult kaks juurt piisarat weeresiwad üle tema pruuniks põlenud ilusa, aga kõhna näo. „Meie olene mõlemad õnnetuse lapsed, juhtumise kaupa saime meie New-York'is kofku, ja meie toidame endid, nagu näete, auujusti ja korralikult, olgugi ka wähe iseäraliselt,“ lisasin ma weel juurde.

Ta waatas arusaawal, selgel pilgul minu otsa ja pakkus leitnandile, kes weel ikka sõnata jääl seisis, sõbralikult kätt. Leitnant hoidis seda wärisedes omas käes ja tahtis talle juud anda, mida aga tema mitte jõundida ei lastnud. Selle juures langes tema pill ka minu sõbra kehwide jalanduude pääle. . .

„Palun Teid minu wõõrad olla,“ ütles ta selle pääle, „tulge ligemale!“ ja ta astus meie ees wõõrastemajasfe. (Särg tuleb.)

Seda ja teist.

Suurtükki mees (hõjas): „Leitnandi herra, praegu on üks pommitild minu nina ära kiskunud.“ — Leitnant: „Ole rahul, mu poeg, — ega kõrtidel ei wõi ju terwe pää otjast ära kistud saada!“

Sja: „Liihtene! nüüd pane oma titkene kõrwale, istu ilusti lauda, pane enesele salwrätt ette, söö rahulisti oma suppi, ära lobise ja ole õige wiisakas. Liihtene: „Aga, isa — küll on sinul palju soowisid!“

Buruwana. „Waata jääl seda wana raugakesi; — ta on mõlemate kõrwade pääl nii kurt ja pääle selle pime, et ta wiist sedagi ei ole märganud, kui surm teda kufsumas käis.“

Kentsakas oma kasu püüdmine. „Kui mul omesti nii palju paberiraha oleks, kui kahe hobusega wõimalik on ära wedada!“ — „Koh, siis annaksid sa mulle omesti ka sellest paar kanalu-täit?“ — „Mitte punast kopikatgi!“ — „Miks siis mitte?“ — „Soowi ise enesele midagi!“

Rudas see sünnib raske seadusega kofku? Mida kergem inimene on, seda sügawamini ta langeb.

Rahatlane sõna. Rohu esimees: „Roh, kaebtusealune, Teid on see lord wabaks mõistetud; hoidte ennast aga edespidi halwade inimeste eest!“ — Kaebtusealune: „Jah, auuline kohtuherra, ma loodan, et ma ialgi enam siin Teie ees ei seisja.“

Wana preili: „Tohtri herra, minu majas saab kõik põhjalikult jälle uueks ja ilusaks tehtud — selle pärast tahan ma wahetjal reisi päale minna“ — Tohter: „Aga preili, siis peaksite Teie just koju jääma!“

Hirmus. Kaewu-Radri: „Roh, nüüd Mall, sea fina ennast aga ka walmis! — Ajalehes seisab, et pärast uut aastat maailm hukka läheb.“ — Mall: „Oh ja kallid aeg! Seni ei sa ma oma figugi rammusaks jõtta!“

Raaseletus. „Mis pärast peaks herra Dogu oma käsi ikka nii palju laotama, kui ta kõnet peab?“ — „See on arusaadaw. Tema kõned on nii wesihead, et ta neid ujumise waral päästa püüab.“

Terane mõistus. „Baroni herra, eestõas wotab kuus tumma, kes Teiega rääkida soowivad.“ — Baron (mõttes): „Kas nad aga ka tõesti tummad on?“ — Teener: „Seda ma kindlasti küll ei tea — aga nad ütlevad seda kõige vähemalt.“

Raunatlik isa. „Roh, armas Miik, täna on minu 49-sas sündimispäew; ütle mulle nüüd, mitu aastat ma emme find olen sündinud. Mina olen nüüd 49 aastat wana ja fina 8 aastat.“ — Miik (arwab): 8 maha arwata 49-ft teeb 41 aastat. Oh, isa, siis oled sa aga kaua pidanud mind wotama!“

Tohtrile jääb ikka õigus. Tohter: „Roh, armas perenaene, kas Teie mees on rohtu wõtnud?“ — Perenaene: „Muidugi, auulik tohtri herra.“

Tohter: „Kas ta wõttis terwe pubelitäie.“ — Perenaene: „Jah, terwe pubelitäis.“

Tohter: „Ja kuida see siis temasse mõjus?“ — Perenaene: „Wäga hästi, auulik tohtri herra. Nii pea kui minu mees terwe rohu-pubeli oli wõtnud ja kõigest wäest wasta seina wisanud, siis on temal jeeft wiist midagi lõhki läinud.“

Tohter: „Ja kus ta nüüd on?“ — Perenaene: „Kõrtji läts.“ — Tohter: „Olets tema rohu minu eestirja järele tarwitatud, siis olets ta juba kolm tundi waremalt wõinud kõrtji minna.“

Auus tänu: „Tänan wäga, et Teie minu ära kadunud raha punga olete mulle kätte toonud. Kui Teie lord midagi peaksite ära kaotama ja mina seda leidma, siis tahan seda Teile ka kätte anda.“

Unewasta. Hans: „Kas sa ei tea mõnda abinõuu üleliigse unewasta.“ — Kaarel: „See ennast pää päale püsti, siis ei wõi sul filmad kinni wajuda.“

Sanduhkus. Herra (terjusele, kes temalt armuamnet palub, aga ise joo on): „Säh sulle natukene raha, aga ära seda jällegi ära joo!“ — Kerjaja (jämédalt): „See ei puutu Teisse ka mitte vähematgi. Oma rahaga wõin mina teha, mis ma ise tahan!“

Liigtänulik meel. Herra (terjajale): „Ma olen Teile ju alles tunni eest 5 kopikat andnud — mis Teile nüüd juba jällegi otsite?“ — Kerjaja: „Oh häände inimeste juures käime meie mitu korda päemas!“

Flusunenägu: „Ah, ja kallid aeg! see on hirmus, oh, see on hirmus!“ — „Roh, mis sa siis nii kibedasti hulud?“ — „Jah, ma nägin unes — et minu ämm oli ära surunud! Oh, Jumal, on see küll wilets!“ — „Roh, ole ometi waga, see oli ju ainult tühi unenägu!“ — „Jah, see'p see hirmus lugu ongi!“

Walmise põhjus. „Kudas wõisite teie ometi linna wõlimeeste walmisel oma hääle trahteripidajale, tõmbatule anda; sel mehel pole ju aimugi wõlimehe kohustest ega linna tarwitustest!“ — „Kunla nüüd, tema usub mulle wõlga anda, mis ei peaks ma siis temale mitte ka omalt poolt usaldust kinkima!“

Ustaitab. Uhes haigemajas kirjutab tohter haigele rohtu; et aga tema palawiku juurust mõõta, paneb ta temale kaenla auku soojamõõtja. — Urst (kõlme

tunni pärast tagasi tulles): „Noh, kudas käsi käib?“ — *S a i g e*: „Nende tilkade järele ei tunne ma küll veel mitte paranemist, aga see klaastoru taenla augus — näib väga mõjus olevat!“

T e r a w k e e l. *A*: „Kui palju oli eila herra Geldbergi piduõhtule kutsutud?“ — *B*: „Kuuskümmend jalga, kakskümmend sõrme, kaks wiinlit ja üks hääl.“

S ü t s i t a r k u s. Küla koolis saavad lapsed Wene keeles kutsutud. Wäikene Metšawahi Süts on ka nende seas ja ta peab järgmise lause: „Въ ꙗꙗꙗ много деревьевъ“ *) Gesti keelde ümber panema, aga temale ei tule sugugi meelde, mis sõna ꙗꙗꙗ tähendab. Inspektori herra püüab last, temale tema isa ametit meelde tuletades, otsitawa sõna pääle juhatada ja ütleb: „Noh, Süts, mõtle ometi selle sõna pääle, kus sinu isa nii jägedasti ja nii kaua wiibib! Kas ja mulle nüüd ei mõi ütelda, mis въ ꙗꙗꙗ tähendab?“ — *S ü t s*: „Rõõrtis!“

S a r u l d a n e lugemise märk. Üks wana professor, kes selle poolest kuulus oli, et ta väga unustlik oli ja wabest sügawal uurimisel wälimisi asju mitte hästi tähele ei pannud, oli omale õhtuks ühe heeringa tellinud. Kui ta oma suurest raamatust ühe tähtsa ja põnewa tüki oli otjani lugenud, tahtis ta juutais soolast wõtta. Sääli leiab ta aga, et heeringas taldreku päält kadunud on. Otšib — otšib, mis ära, see ära! Kui ta järgmisel õhtul oma juurt raamatut edasi lugema hakkab, leiab ta korraka tema lehtede wahelt — oma eilase heeringa. Tema oli selle ise oma käega lugemise märgi ajemel raamatu wahela pannud.

Glu helmed.

Kes oma rumalust mõistab warjata, see ei olegi rumal. —

Tublid peremeest ei tunta mitte tema kästudest, waid sest kudas neid täidetakse.

→ Hääd naljameest tuntakse tema tõsifest olekust. —

Kes midagi ei usu, seda ei usu mina ka mitte. —

→ Kes ütleb, et ta ialgi ei ole waletanud, see waletab siis just esimest korda. —

→ Kes rumalatega mõistab läbi käia, see wõidab; nullidega on kõige kergem rehkendada.

Mitte see ei tee hästi, kes auu ja taumise pärast hääd teeb; waid tee ja hääd just niisama waguši ja salaja, nagu teeksid ja kurja.

Kalapiük.

Luhalt kõlas laulu hääl:
 Neiu kõndis kalda pääl;
 Wete wallast tahtis ta
 Önne püüda õnega.

Kalatestel kange rutt,
 Neiu laugel kibe rutt.
 Öhtul tuli noodaga
 Noormees nuprat trööstima.

Püüdis kalu kapa täis,
 Püüdis teisi püti täis,
 Läts siis pässi neuga
 Püügist juttu wõstama.

Willi Andl.

*) Metšas on palju puid.

Sis kodumaal.

Arta looda, lõuna laane linn,
Et ma siidi-paelus püüan sind.
Lenda, linnute,
Lenda luhale,
Eht jääl leiab, mis sul nõuab rind!

Sis mul õitseb kallil kodumaal,
Noor ja näguš nõmme nõlwa na'al.
Kus kord lapsena
Käisin karjaga,
Sinna sõuan jälle juwe a'al.

Willi Andl.

Gesel ja jänes.

Mäe harjal istus jänes.
Mehikešel rõõmus meel:
Pole hoolt tal, pole muret,
Mis siis loomal puuduks weel?
Mäest alla astus eesjel.
Jänes joonelt haugutas:
„Käid nii kiirelt, wana pikk-kõrw,
Küll ep kepp sind kihutas?“
„Oma nime alati kägu
Kuffudes ise kuulutab!
Weskile kannan wilja kotte,
Sinna töö mind talutab.“
„Weski kappsaeda kargan
Igal õhtul mina ka,
Aga koti-, koorma-kandjat
Minust ial küll ei saa.
Miks ka kõwert teed ja kõnnid?
Lähem on otse alla siit.
Sinu lõugadele loodud
Kapsad jääl ja haljas niit.“
„Lähem küll, kuid tee on waešem,
Ma ei ole sinust laisem,
Rutem saan ma ammu sinna
Säält, kus hää on alla minna.“
Jänes naerab: „Jookskem wõitu,
Kumbas meist teeb asja läbi!
Peaksin ma kaotama,
Kannan mina eesli häbi!“
Gesel warsti seega walmis,
Mööda teed siis alla tõttab.
Jänes jääb weel kükutama,
Halli halpust naerda wõtab:
„Wile jalg ei jäta kimpu!
Küll ta, rumal, wiimaks näeb,
Et tal' pärast, nagu nüüdgi,
Iffa eesli häbi jääb!“
Wiimaks waja teele minna
Ja nüüd pani tulist ta
Dhe alla järjust mäest,

Et on ime waadata!
Oh sa tark! Su tagumised,
Hoogul, liiga pitab nüüd,
Eespool liitaks lühikesed,
Kas on eesli sellest süüd?
Waata, naera nüüd weel halli!
Jänes kuffus kuterpalli!
Mina, mõkad lõhki löödüd,
Oh, kuid saawad kapsad jõödüd?
Minestast mees, asi paha,
Just kui furnult jäi ta maha!
Kui ta wiimaks üles ärkas,
Jälle natukene märtas:
Juba wahtis hoolega
Kohes weski poole ta;
Aga häbi hüppajal!
Põlgtud eesjel ammu all!
Wilja-kotid ammu kadun'd,
Wabalt, rahus puhkab mees,
Mõlder on neid maha ladun'd,
Nüüd on palgats jahud ees!
Metša jänes salamahti!
Küll ep kadak tatab sind!
Aga eesli filmad lahti,
Temal meeles wõidu hind:
„Kargaja, ja kaotasid,
Oma auu ja waotasid;
Iga mees jest tunda saab:
Nimi tihti waletab!
Gesli nimi on küll minu,
Aga eesli häbi sinu!
Piffi kõrwu kannan ja,
Tõe tunnistuseks ka!
Ja ka seda loodan ma,
Jal ja ei unusta:
Tahad rohket wilja niita,
Waata, et ju tee on kiita!
Minantips sul õpetuseks,
Lõhke'd mõkad mälestuseks!“

—f.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Wana koolmeister.

Kui praegust põlwe endiste aegadega võrdleme, siis peame küll tunnistama, et meie päiwil rahwa haridusel ja koolide seisukorra parandamisel tublisti tööd tehtakse. Endiste ära suitsumud ja tahmade tubade asemel on meile juba rohkesti uusi ruumikaid, puhtaid ja lahkeid koolimajajaid tekkinud, ja neid tuleb ühte puhtu weel juurde. Mõnes kohas on koguni nägusad kivi-hooned üles ehitatud, mis isegi mõne wäiksema linna uulitsale ainult ehteks mõistisid olla, ja nad on noore soo hariduse paigaks pühendatud. Sagedasti näeme ka weel wiljapuue ehk lille aia, enamasti küll mõlemad ühendatud, maja ees ehk kõrwal, seda mööda, mille wainu laps praegune maja elanik on ehk tema eelkäija ametiwend on olnud. Koolmeistriteks ei seata uuemal ajal ka mitte enam üks puha misjuguist inimest, kes wähe lugeda, kirjutada ja rehkendada mõistab, ametise, nagu seda wanal ajal sagedasti juhtus, waid niisid peab iga-üks oma seadusliku tunnistuse omanik olema, et tema ka tõesti oma kohuseid täita jõuab, ja et ta seda hoolikalt peab tegema, selle eest on ka ülemalt poolt muretsetud. Seks on jälle ülewaatajad seatud, kes koolisid katsumas käiwad ja nende pundusi õiendawad. Kõikidel on palju tegemist sisse päritud statistika teatuste ja muude aruannete kokkuseadmisega, nii et õige imets tuleb panna, kui neist herradest mõni ka weel nii palju priiaega saab, et ta mõne kasuliku käjiraamatu ehk sijurikka lugemise-raamatu koolide kasuks võib kirja panna ja trükki anda. Jah, nõnda saab siis meie päiwil, mõne puuduse pääle waatamata, koolide edendamiseks tublisti töötatud. Asi on paranenud ja saab edespidi weel paranema, kui uued seadlused juba igal pool on kindlasti juurdunud. Uus õlu peab, nagu tutaw, ikka enne käärima, kui ta selgub. Aga nii juur kui meie lootus ka uuema aja teaduslikult kaswatatud ja ette walmistatud kooliõpetajate pääle on, ei tohi meie siiski mitte tänuta neid wanu mehi ära unustada, kes omal ajal peaaegu ilma abinõundeta, ja ilma et keegi neil ühte puhtu kannul oli, auusasti oma ametit pidasid ja mitmejuguiseid raskeid tahtisusi ära mõita mõistisid. Kui see kunst on, wäikese jõuga suuri asju korda saata, siis mõtelge auustades ka meie wanade koolmeistrite pääle, kelle arw iga päewaga wähenemas on ja peagi hoopis kadunud saab olema. See oli selle küsimise tõisem kül, wastame teda lord ka naljakamalt poolt.

Ühel sügisel pääleõunel, mis temal waba oli, istus Raasiku koolmeister Hans Madisson ütkinda oma elutoas ja puhastas armjaks ajawiteks oma püssi. Tema oli neljakümne wiie aastane mees, keikmise kaswuga, tugewate luudega ja kurnis kuw, poolhalliks läinud tihedate juustega ja teraste filmadega, mis paksude kul-

mude alt wahel ka õige wihasesti wõiswad waadata. Et tal oma töö juures oli jõe saanud, oli tema kaelaräitku ja wesi tõrwale heitnud ja üksnes lühikeste kuu jämeda linase färgi üle selga ajanud, kuna temal juba kaunis ära kulunud tuholid jalas olivad. Kuna ta tublisti õorus ja nihtis ja pikast piibust suitsupilwefid lastis, kuulis ta all toatse lingi löginat ja warsti pääle jelle oma teistpoolt, kes tüduruful abits oli koolituba küürimas, oma kolawa häälega hüüdwat: „Minge aga ülesse, minu mees on ülewal, esimene üks paremat kätt!“

Bergetel sammudel astuti trepist üles, ufje pihta koputati; ja siise astus wiifakas noor herra peenikeses pidu-ülitonnaas, kübarat nahkkindaga käes hoides; ta heitis oma kuldeste prillide läbi kaunis imestawa pilgu wana Madisjoni pääle ja ütles siis auupakklikult tummardades: „Minu nimi on Weigas, Antton Weigas; ma tuliu kohe eimesel wabal pääleõunel oma auustatud naabrit waatama.“

„Mäe imet, siis olete Teie ju meie uus ametiwend Kadakult!“ hüüdis Madisjon teda imets pannes silmitsedes, „Tere tulemast, herra Weigas! Aga ma ei julge praegusel filmapilgul Teile kättgi pakkuda — aga, kiriwaste päralt, kätte Teie uued koolmeisterid küll peenikeses riides!“

„Kooliõpetaja peab ka oma wälise kombe ja oma riiete läbi oma seisusele auu tegema.“

„Jah, jelle poolest on Teil küll õigus,“ kiitis Madisjon lahkesti. „Aga meie peame siis küll alla minema — ma ei saa aru, miks mu naene Teid ülesse on juhatanud.“

(Särg tuleb.)

M l e w i m a j a .

(Särg ja Öpp.)

Leitnant astus wiimitades järele, ufje juurde jäi ta koguni seisatama. „Tulge, tulge, herra leitnant,“ julgustas teda Rebecka tuttawa lahkusjega, „meie oleme Amerikas, ja siin on palju miljonärisid ilma saabaste- ja sukkadeta käinud, enne kui neile õnn wasta naeratas. Meie tahame ka nõuu pidada, kuda Teie paremale järjele wõiksite saada, sest Teie olete ju nüüd ühe endise sõbra juures,“ lisas ta südamelikult juurde.

Leitnant astus tummalt üle läwe ja istus arglikult laua juurde.

Selle pääle tõttas Rebecka kaaliski wälja ja tuli siis ühe juure lauaga tagasi, mille pääl õlu, munad, sint ja külm praad rohtel arwul seisis.

„Nüüd wõikse natukene kehakinnitust, mu herrad,“ ütles ta, „ma pean natukeseks poodi minema, jääb on ostjad,“ ta jättis meid üksinda ja läks ära, arwamise järele wististi jelle päraft, et ta meie näljalist föögitse ei tahtnud näha.

Ma hakkasin tublisti föögi kallale.

Päraft poole sai ka leitnant oma tundmuste üle wõitu, nii et talle fөөt kaunisti maitsma hakkas.

Rebecka ilmus jälle meie seltsi ja istus oma õmbluse-laua juurde maha.

„Ega Teie mu omutiitrest Berlinis midagi ei ole kuulnud, hr leitnant?“ küsis ta siis.

„Meie seltsimees raputas tummalt pääd.“

„Mina ei tea ka midagi temast,“ rääkis Rebecka jälle edasi. „Minu sellefordne külastäit läks mulle wäga piinlikuks,“ rääkis ta tassa, „ja ma sõitfin warsti kodu.“

„See minu wanemad olivad nõuiks wõtnud wälja rännata. Meie kauplus ja kaubitsemine hakkas tagurpidi käima, nii olime sunnitud kodumaad jumalaga jätma.“

„Meie ostfime jelle asutuse siin oma onu käest ära, kes Sakamaale tagasi tahtis rännata, ja meie käsi käib tõesti paremini kui oodatagi wõifime. Minu isal on ka Ericcitys üks kookusnõõbiwabrit, ja on ta praegu jääb, kuna ema New-Yorki tarwitufi ostma sõitis. Ma olen praegu pääle teenrite ja ühe selli üsna üksinda kodus.“

„Herra Dürkheim on kunstnik,“ rääkis ta jälle natuke aja pärast edasi, „ja saab siin hästi teenistust leidma, selle pärast pole mul tema kohta mingisugust muret. Aga Teist, herra leitnant, ei saa laulikut. Teie hääl on veel nõrk, päälegi on siin laulikutid nagu liiwa mere ääres. Teie peate teist teenistust otsima ehk midagi muud pääle hakkama.“

Ta jäi jälle wait.

„Aga ma pole ju muuks kui soldatiks õpetatud, mu preili,“ kostis nüüd leitnant wärisewal häälel, „ja teist ametit ma ei mõista!“

„Teie võite aga veel midagi õppida,“ wastas Rebekka, „selleks ei ole inimene millalgi liig wana.“

„Kes jaoks enesele nii juurt õpipoisji wõtma, nagu mina olen? Siin nõutakse kõige päält, et inimene midagi oskama peab — mina olen juba ligi 30 aastat wana — kena õpipoisj!“

„Kes?“ küsis Rebekka sõbralikult. „Mina, hr leitnant, mina wotan Teid õpipoisiks, kui te aga mind oma meistrimatks tahate pidada. Minu sell lähew warsti ära, ja koht jääb tühjaks. Teie saate selle enesele ja peate kaupmeheks õppima. Palka ei saa Teie eriotja mitte. Teie peate enne ameti selgeks õppima.“

„Aga“ julges leitnant punastades wahela rääkida.

„Aga — minu wanemad — mõtlete Teie. See maja ja kauplus on täitsa minu oma. Minu onu kinkis ta minule, ja siin olen mina perenaene ja peremees kofku,“ ütles ta siis filmapaistwa kindlussega. „Aga üht asja peate mulle siiski tõtama, wandega kui aumees kinnitama, et Teie mitte minu pääle kui ilusa naesterahwa pääle, selle ümber peab libitsetama, ei waata, waid kui leiwaandja ja perenaese pääle, kes Teile palka maksab ja Teiega hästi mõtleb.“ Ta hääl kõlas rahuliseft, kindlalt, julgelt.

„Minu olek on wäga imelik,“ algas selle pääle leitnant wärisewa häälega. „Oma minewikust ei tohi ega taha ma rääkida. Ma olen kerjaja, keda Teie, mu preili, maantee päält leidnud — nõnda on awalikult ütelda minu seisukoht. Teie pakkumine on mulle nagu päästmine taewa ime läbi, ja ma peaksin Teie ette langema ja Teid tänama — aga kas ma jõuan seda täita, mis Teie minult nõuate, seda ei tea ma mitte,“ lõpetas mu sõber oma kohmetut kõnet.

„Küll Te jõuate, kui aga tahate,“ wastas selle pääle Rebekka tõsiseft, „päälegi on Teie seisukoht praegu niisugune, et Teie täitma ja tahtma peate. Ma olen ifta Teie saatuseft oja wõtnud,“ tähendas Rebekka edasi, „ja ma tahetsefin Teie oletut Berlinis tõesti südamest. Ma nägin kõik ära, ja see tegi mulle meelehaiget, et üks mees ennast raha pärast tahtis ära müüa. Minu lugupidamine ja auustamine Teie wasta kadus selle läbi ära, ja ma oleksin Teid omelt hää meelega auustanud. Saatuse lahutas meid ära, juhüb nüüd aga jälle kofku; ma pakun Teile abi tahan Teist auusat, tublid meest teha, aga Teie ei wõta mu pakkumist hää meelega wasta. Teie peate tööd tegema õppima ja oma jõuust edasi püüdma, üksi siis jõuate õnnelisele järjele.“

„Ma ei jõudnud ei seekord ega ka nüüd oma südame üle walitseda,“ tähendas mu sõber raskesti ja sügawasti hinge tõmmates wahela.

„Siis olete minu jaoks kadunud,“ kostis Rebekka selle pääle kustunud häälel. „Mees, keda ma auustada ei wõi, on minule igawesti kadunud. Teie räägite südamest. Mul on ka süda, hr leitnant, aga ma sunnin teda waitama,“ lõpetas Rebekka ja waatas oma ette maha.

Lütaclapse wiimaste sõnade ajal hakkasiwad minu sõbra filmad äkisti hiilgama.

„Ma tahan katsuda, kas ma Teie käskusid jõuan ära täita.“

„Mul pole Teie jaoks mingisuguseid käskusid, herra leitnant,“ kostis Rebekka, „waid ainult kindlad piirid, mille sees meie wastastikku elame ja millest üle minna ei tohita. See on ainuke tee, mille pääl meie oma tegevuses teine teise kõrwal tohime käia ja mille abil ma — awalikult ütelda — Teist midagi wõin lootä. Mõte

juutide juures on sarnased kaswatusekunsttükid tuttavad asjad ja tulewad sagedasti ette, iseäranis jugulaste wahel. Ma tahan Teie kui ühe kaugema jugulase pääle waadata ja Teiega selles mõttes ümber käia."

Keegi sõitis wantriga uste ette, ja Rebekka tõttas toasti wälja. Meie jäime tuppä oma mõtete sisse. Wõis mõni minut mööda läinud olla, kui Rebekka jälle tuppä tuli. Tema järel astus kõrge kasuga hallijuukseline wanadlane herra, kelle pilkik hommikumaa nagu ja sügawtumedad, terawad filmad tunnistasiwad, et ta Rebekka isa oli.

"Ma olen juba oma isaga selle üle rääkinud," ütles nüüd Rebekka ja tutmustas meid oma isaga, kes meie käsi lahkesti ja südamlikult raputas.

"Herra leitnant saab siis minu tütre kauplusesse astuma ja Teie, herra Dürtheim, olge meie külaline nii kaua, kui ise soowite. Ma palun seda südamest ja soowin, et Teie, herra leitnant, oma uues ametis õnnelikum oleksite. Ta on Teie endisest kutsest väga mitmeti teistfugune, aga ma loodan, et Teie tahtisused ära mõidate."

"Ma ei tea oma minewikust enam midagi, herra Santer," kostis nüüd mu sõber selle pääle.

"See on väga õige, noor sõber. Kõik illad on minewiku woog alla wiinud, kõik laewad on huffa jaanud, uues maailmas on uus inimene!"

VI.

Mina jäin ainult kolmeks päewaks nende lahete inimeste juurde külaliseks. Selle aja sees nägin ma oma sõpra kaupluses tegewuses olevat, kirweid, saagisid ja pöitlikid kaalawat, neid järele lugewat ja siis raamatusse sisse kirjutawat. Ma nägin teda wiljakottisid tolmust puhtats kloppiwat, suitsetatud kalasid nõõri pääle kuuwama panewat ja ärikirjasid ära kirjutawat. Siin ja sääl ilmus Rebekka ja juhatas teda rahulisel, perenaese wiisilisel sõnal, juhatas tema tähelepanemist selle ja teise asja pääle jne.

Minu sõber katsus usinuse ja hoolega ennaft oma uues ametis täiendada.

Tema eht õigemini minu hommikuringad näitasiwad nii hästi ta perenaesele kui ka temale enesele häbi tegewat, ja kogemata juhtusin ma kuulma, kui Rebekka temaga selle üle rääkis.

"Ma olen nende kolme päewa sees tähele pannud," ütles ta, "et Teil selle uue ameti jaoks oma jagu annet ja tahtmist on ja ei tahtle mitte, et Teie warsti palka hakkate saama. Selle pääle waadates tahan ma Teile ühe jummatese ette anda, et sellega omale tarwilisi asju wõiksite muretseada. Sajast dollarist saab küllalt. Siin nad on, palun kwiitungi." Nende sõnadega ulatas Rebekka oma uue selli kätte sada dollarit.

"Ma tänan Teid kõigest südamest ja katjun oma wõlga pea ära tasuda," kostis mu sõber rutulise ja ägeda hingetõmbamisega.

"See päew, millal see sünnib, saab minule rõõmupäew olema," wastas Rebekka maheadasti ja heldelt.

Minu ärareisimise päew jõudis kätte, ja mu sõber palus mind, et ma sellest sajast dollarist ühe osa omale reisikuludeks wõtaksin. Ma arwasin, et mul seda tarwis ei tule ja wõtsin ainult nii palju wastu, kui ma tema eest olin wälja pannud.

Ta saatis mind wahhali ja hoidis kaua minu kätt oma käes. "Sumalaga," ütles ta siis, "aga peatse jällenagemise pääle. Meie teed lähewad siin lahku. Teil on oma kunst, see annab Teile eluülespidamist ja wabadust! Kui õnnelik Teie olete! Mina olen sell oma armuteise juures, armastan teda weel enam kui ialgi enne, saan selle käest süüa ja palka, keda ma rohkem auustan kui mõnda jumalannat, keda ma meeleäratseilise ägedusega armastan, nagu seda aga üks mees teha wõib — ainult selle pärast, et oma wiletsat elu tema armu läbi alal hoida. Misfugune hirmus tagakujamine saatusse poolt! Mis peab sellest wälja tulema? Olete Teie tema süda-

messe juutnud waadata? Tõhin ma lootagi? Alma lootuseta saaksin minema!" rääkis ta wafusal toonil.

"Ma usun, et Teie loota tõhite," wastasin mina. "See titarlaps ei oleks Teid mitte oma juurde teenistusesse wõtnud, Teid mitte oma ligiduses jallunud ega Teie eest nii palju waewa näinud, kui ta mitte Teid oma jaoks ei püüaks kaswatada."

"Aga ta on ju külm kuni südameni. Ta ütles ju, et see juutide wiis olla, mõnda waest inimest aidata. . ."

"Wäga tõsi," kostsin mina, "aga tema on noor, ilus, terve, peenikeste tundmustega naesterahwas, ja see ei näe Teites mitte ainult abitarwitajat, waid midagi enam. Trööstige ennast, Rebekka on tärk, olge Teie ka, Rebekka tahab Teiest meest teha, tehke Teie ise ka enefest, Rebekka ei taha mitte Teie pääle üles waadata, ärge waadake Teie ka, waid olge mõistlik, siis saate Teie siin uues ilmajaos õndsama ja täielisema õnne leidma, kui fääl wanas maailmas see wõimalik oleks olnud."

Jumal andku, et Teie tõtt räägiksite," ütles sõber sügawasti hinge tõnmates.

Ma tormasin raudteel edasi, ikka ligemale oma eesmärgile.

Herra Santer oli mulle hulga soowituselirju kaasa andnud; ma toimetasin nende adresside järele kätte, ja mind wõeti mitmetes perekondades üllalähkesti wastu. Mulle anti mitmesuguseid nõuuseid, millede kohta ma midagi kindlat ei awaldanud ega midagi ka tagasi ei liikunud. Ma tahtsin esiotja ühte kontserti anda, et selle läbi tuttawaks saada.

Ma üürisin ühe saali, lastsin kuulutused trükkida ja neid linnas ümber kanda. Selle pääle kulutasin ma omad wiinused kopitub, ja ma kartsin wähest fisewõtmist.

Aga ma petsin ennast. Sisjetulek käis kõigist ootustest üle — ta oli 200 dollarit suur. Minust peeti suurt lugu.

Rebekka ja tema wanemad oliwad ka päältkuulama tulnud, minu sõber oli ametitalituste pärast kodu jääma pidanud.

Ajalahed kuulutatiwad mu nime nagu pajuna läbi wälja, ja kuhu ma ial läksin, leidfin ma rohkesti õfawõtmist ja rohkesti ka fissetulekut.

New-York'ist jain ma kutseid kontserdireksididele, mille eest mulle kõrgeid summasid pakuti. Mul ei tulnud enam meeldegi, kusgil muusikatundisid andma hakata, sest et õnn, mis enne minu juurest ära põgenes, mind nüüd jälle üles õffis. Ma reisisin linnast linnu, trükkisin Amerika wiisi toredad kuulutused ja teenisin kontserdi päält tihti ka 500 dollarit. Esmese aasta jooksul oli mul juba 30,000 dollarit panä pandud, ja ma olin kõige efinene cellomängija Ühendatud riikides.

Aga ma ei taha mitte enefest rääkida. Mu elukäik oli niiwiihi, nagu kunstnikudel loomulikult läheb, aga mu sõbra jaatus oli palju tähtsam, palju rassem.

Ma kirjutasin talle tihti ja pakkusin talle raha, et ta ihefeiswalt wõiks elada. Aga ta tänas mind mu abi eest ja ei wõtnud wastu.

Mai-kuu oli jälle kätte jõudnud. Mu tee wiis mind jälle järwede kaldale, ja ma wõtsin nõuaks oma endist kunstijeltfilist Jamestown'i waatama minna.

Kui suur wahje oli minu endise ja nüüdse sinna-minemise wahel! Nüüd astusin ma kui rikas ja kuulus mees wagonist wälja. Mis on küll minu sõbrast saanud, mõtlefin ma iheeneses — kas tal weel minu hommikufingad alali peafiwad olema. Nii pea kui ma tema pääle mõtlefin, seis ta ikka neis ringades mu waimuilmu ees.

Ma sõitsin läbi linna alewi tuttawa majakese juurde. Waja juures ei olnud midagi muudetud. Ma astusin saali. Rõõmukarjatusega tõttas mulle Rebekka wastu. Ta oli weel täidlasemaks kaswanud kui see kord, ja kandis ka korralihi riideid.

"Tere tulemast meie waezes majakehes," hüüdis ta mulle wastu. "Kui ma Teie kontserti esimest kord Grieciths päält kuulasin, teadsin ma juba, mis Teist saab. Teie sees elab Jumal, kui ta lillesid ja metsajid loi. Teie olete enam kui lihtinimene, ja Teie ei tunne neid alatuid murefid, mida meie sugune iga päew peab kannatama."

„Aga siisgi, preili Santer, mötelge jelle pääle, et ma ainult raha eest mängin. Ma tahan häameelega rikkaks saada. Sellest näete, et ka mina jelle poole püüan, mida Teiegi taga ajate.“

„See on narr, kes jeda ei teeks, vastas Rebecka. Raha on wõim ja wabadus, ja wiimast tarwitab kunstnik enam kui liht inimene. Aga niisid pean ma Teie sõpra kutsuma,“ ütles ta korraga, „temast on tubli, truu kaupmees saanud, ilma temata ei saaks ma praegu läbigi,“ ütles ta sõbralikult ja rõõmsasti juurde, „temast peetakse siin ja mujal pool suurt lugu.“

„Sü,“ tegin mina nagu ootamata wiisil, „on ta oma elukorraga ka rahul?“ „Näitab nõnda olewat,“ vastas Rebecka, aga enam mitte nii kindlal toonil nagu enne. „Ma tahan ta ruttu siia saata, see saab talle palju rõõmu tegema, oma wana sõpra jälle näha.“

Mõne filmapilgu pärast astus minu endine kunstiseltiline tupp. Ta näitas wähe kõhnemaks jäänud olewat, aga tema käit ja kõne oli ikka endine, sirge ja kindel nagu ohwitseril.

Ta teretas mind südamekult ja soowis mulle mu kunstnikuts-saamise teel palju õnne.

„Kes oleks jeda uskuda wõinud,“ ütles ta, „kui meie seeford Elwina taga pööstastikus proowi tegime — awalikult ütelda — mina ei pidanud Teie cellomängimiseft suurt lugu, aga täna olete Teie juba kuulus kunstnik, kuuu mina —“ ta waitis.

„Ja Teie?“ küsisin mina.

„Noh, minust on kaupmees saanud, kes oma perenaese käest hädä palka saab,“ kostis ta kurwalt.

„Kas ta ialgi pole märku andnud, et Teie talle ligemal seisate?“ uurisin mina.

„Ta on nagu esimeselgi päewal sõbralik, rahuline, rõõmus, õrn, tark ja minu perenaene.“

„Teie ei ole ialgi julgenud temale awaldada, mis Teie rinnas pakitseb?“

„Selle järele, kuda meie elanud, ei olnud mul tõesti jelleks julgust. Ma ei julgenud mitte ta filmagi waadata, sest mu hing ähwardas kinni jääda kange ägedufe pärast, kui ma tema ligidal wiibisin. Ma wärisegin jelle mõtte juures, et ta mu awaldufe tagasi lükkab.“

Rebecka ilmus ja kutsus ta ära, sest et kaupluses midagi ette oli tulnud, mida tema pidi ära diendama. Ta lubas warsti tagasi tulla.

„Noh, kuda Te oma sõbra eest leidjite?“ küsis Rebecka.

„Wäljast poolt kõige paremas korras, aga seeftpoolt weel ikka niifama õnnetu nagu seefordgi,“ kostsin mina.

„Mis Teie jellega tahate ütelda?“ küsis Rebecka weidi kohmetult.

„Kas Teie siis mitte ei peaks teadma, kuda minu sõbra südamega lugu seisab?“ pärisin mina otsekoheselt eesmärgi poole tõtates.

„Ma tean jeda,“ kostis Rebecka, ja hele puna lendas üle tema näo. 3

„Kas ta Teie lugupidamist ja auustamist weel ei ole ära teeninud?“ tüüritsin ma edasi.

„Seda on ta ära teeninud,“ vastas Rebecka.

„Kas Teie tema hingewalust ja kannatusjst oja ei wõta?“ pärisin ma jälle ilusa täitarlappe käest.

„Miks pärast kannatab ta hingewalu?“ küsis korraga Rebecka kõwasti. „Mees nagu tema ei peaks mingisugust walu kannatama.“

„Teie valmistate temale hingewalu, preili,“ ütlesin ma wähele.

„Mina? Oh ei mitte!“ hüüdis ta. „Ma kannatan tema pärast niifama — niifama nagu esimesel filmapilgulgi, kui teda nägin.“

„See ei mõju weel tema kohta; õdelik lahkus ei taju ta kauaagist armastust ära, mu preili.“

„See'p see asi on,“ andis Rebecka wastusjks, „tema tundmused pole weel nii kaugele taljutatud, et ta wagajelt, rahulikult armastada wõiks. Meelesegaw äge-

dus ei sünni mitte elu sisse — kas kare elusaatus jeda ägedust temas veel ei ole lämmastanud? Mül pole ägedust ega kirgefid, ma armastan rahulikult, truusti, sügawasti, ühesuguselt, ma põlgan meeleägedust, ma ei talli jeda, ta kihutab inimest rumalatele tegudele, ta näitab inimese loomulõtwust, ja mees, kes kirglikult armastab, see ei sünni mitte minule."

Ma waatafin imestades selle ilusa naesterahwa otja. Tema puhta, kerge, karske otjaesife pääl hingas sügaw rahu, tema ilusatefi filmadefi hiilgas nagu õnnis rahuiln wälja.

"Aga kui herra von Geldern jeda kaemini kannatada ei jõuaks, kui ta siit ära lähaks — minuga kaasa tuleks — mis siis?" küsifin ma põnewalt.

"Siis kurwastaksin ma, et üks ilus mees, kes nüüd ka auus on, ja jeda ma armastan, mitte minule ei kõlbanud," wastas Rebekka.

"Kõht, mis Teie temale andite, õhutas tema lootusi, pani teda uskuma, et Teie tema kui liht jelli kohta ei mõtle. Aga Teie keelafite ära, et ta Teile ial teifiti kui perenaesife ja leiwaandjale ei tohi ligineda."

"Seda oli hädasti tarwis, sest et ta selle läbi ifeennast uuesti on leidnud, sest et selle läbi üks kadunud inimene auusufe ja õigufe teele on tagasi juhataatud. Selle juures ei tohtinud ta ei paremale ega pahemale poole waadata, waid pidi iffi oma eesmärgi filmas hoidma, pidi kõige efiteks meheks saama selle sõna täies tähetduses. Nüüd peab ta tundma, et asjalugu üsna teine on, et ta mees on, et ta waba, auus mees on, kes ennast auusa töö läbi edasi on aidanud, kes pimedufe ja wiletjufe jeeft wälja wõinud, ennast porist puhastanud ja kes mulle nüüd julgesti oma kätt wõib pakkuda kui mees, kes minuga ühe wääriline, jeda mina kui naene wõin auustada. Mispäraft awaldad ta nüüd veel jeda nõtrufi, mitspäraft ei küfi ta minu käeft, kas ma tema naefeks ei tahaks saada?"

"Ta oli nende piiride läbi, mis Teie ettetõmmanud, arats, kartlikuks läinud, ei julgenud oma südant awalbada."

"Peau ma jeda selle juures aitama, temale sanmu wastu astuma? Mees peab kõfima, mind peab ta kõfima, ta ei pea mitte kartma," kostis Rebekka, "ta on kaks aastat juba minu kaastaupeja, õfawõtja minu sifjetulekust, ma pean temast lugu, ta wõib rääkida, nagu ta jüda sunnib, ja jeda peats tema kui mees tegema. Astuks ta nüüd minu ette ja ütleks: „Rebekka, ma joowin jind abikaasaks," siis kostaksin mina: „Ma tahan ju truuks, armastajaks naefeks saada."

Rebekka ei olnud mitte tähele pannud, et wiimaste sõnade ajal minu sõber ufje wahel oli ilmunud.

Kahwatanud näol aga kindlasti astus ta kõhkunud tütarlapje poole.

"Rebekka," küfis ta walju warisewa häälega, "ma küfin ju käeft, tahad ja minu abikaasaks saada?"

"Ma tahan," kostis ta oma suurte päitjesilmadega tema otja waadates. "Ma wõin jeda nüüd teha, ja fina ei pea mitte kaebama, et ju naene jind mitte kõigest hingest ei armasta," lühas ta juurde.

See on minu sõbra elulugu ja temaga jühklasi lõpeb ka meie kunstireis otja.

Rosenthal-Bonini järelt Eesti keelde tõlkinud S. P a r w.

Sõnumid muusika elust.

Alice Barbi, kuulus Italia maa laululind ja nägus neiu, andis aprilli algusel Tallinnas ja Tartus ilusaid kontsertifid, mida kõif läkfinud kuulama.

Doomine, Josef Haydn'i ära rääkimata ilus helitõõ (oratorium), toodi Tartu ülikooli laulukoori poolest aulas wäga mõnufasti kuuldawale. Neiu Daehne, Sassa teatri liige, laulis wäga ilusasti solo-kõhad.

Suurest laulupidust, mis Tartus juunikuul ära peetakse, on enam kui 2500 lauljat lubanud osa võtta, ka mängijaid on üle 700. Nõnda siis saame koori kuulda, millele üle kolm tuhat osavõtjat on.

Seda ja teist.

Philogenos, wana greeklane ja luuletaja, elas Syrakuse linnas. Tuntud hirmuvalitseja Dionysos tahtis hääl meelele luuletaja auu saada. Ta lastis Philogenose enese ette kutsuda, luges temale oma salmitüübid ette ja küsis: „Noh, kas ei ole ilus?“ Aga Philogenos ütles: „Ei tõlba koeralegi kuulda!“ Valitseja sai vihaseks ja taatis nuhtluseks Philogenose maa-alustesse kangidesse rastele tõbble, kus kõige juuremad kurjategijad kubja-kepi all kiwa murdsiwad. Mõne kuu pärast lastis Dionysos Philogenose wälja tuua arwates, et ta nüüd ometi teise mõtte on saanud, luges talle jälle oma salmitüübid ette ja küsis tema otsust. Aga kiitwa otsuse asemel ütles Philogenos: „Saada mind aga jälle kiwa murdma!“ Kas Dionysos seda tegi, ei teata.

Laulja Simonides elas wanal Greeka-maal. Keegi Leophron oli wõiduajamisel oma ema-eesliga hobuste üle wõidu saanud ja wiledamini ajada juutnud. Nüüd soovis ta, et Simonides tema wõidu auuks pidi laulu laulma. Simonides ütles: „Mina ei laula ema-eesli auuks.“ Leophron pattus lauljale suure summa raha. Simonides tahtis raha hää meelega saada, aga laulmine oli tal raske. Wiimaks leppis ta ja laulis nüüd: „Oh teie hobuse ja eesli tütreid, õnn teile, õnn teie jalgadele! Wiledad olete ja wiledaks jääte, peremehe mõistusele auu teie teete!“

Wanajal, kui Greeka rahwas mängis ja laulis, olla ka niisuguseid muusika-mehi olnud, kes tuule kohinat ja muud looduse häält järele teha püüdnud. Säärast muusikat hüütakse täna päew „eeskawa-muusik.“ Apollo jumal wõidelnud kord lendawa maduga. Üks muusika-mees tahtnud seda järele teha. Tõesti olnud tema muusikast lendawa madu hammaste plagin kuulda. Kas peaks tõsi olema?

Wanaja muusikatundjate seas on järgmine Ladina wana-sõna tõusnud: „asinus ad lyram,“ see on meie keeli: „eesel (peab kõnet) kandlele“ ehk meie meelele: „wafikas wiulukile.“ Teine sõna oli: „in asini aures canere“ s. o. „eesli kõrwadesse laulda (ei matja)“ ehk Eesti keeli „härja kõrwa häälitseja!“ — Nõnda oli üks wana Egiptuse helimeister paari tuhande aasta eest und näinud, et tema eesli ees kannelt mänginud. Warsti pärast seda kutsuti kandlemängija ühe rikka mehe juurde iluhelidega lõbu looma. Paraku ei olnud kandlemeistri mäng rikka mehe meelt mööda, sest rikas helisõber kifendas kõrwu kinni hoides: „Küllalt, küllalt, jäta järele ja lasi minema!“ Hirmus pahandatud meister hakkas nüüd mõistma, mis unenägu tähendas ja jutustas: „Mina nägin üle-eila ööse und, et ma eesli ees kannelt mängisin.“ Waewalt oli see sõna üteldud, kargatas teine weel hirmsamalt vihaseks ja hüüdis: „Kas sina, lurjus, kandlekäpeldaja, mind julged eesliga wõrelda!“ Waene kandle-mängija sai siis rikka mehe käest eht Egiptuse wiisi wemmeldada ja wiisati wiimaks uksest wälja.

Õõ laul.

Õõ, oh õõ, sa waitne õõ!
Langen, kuuldes õhtu hääle,
Sinu õrna õla pääle,
Kui laps ema rinnale,
Kus ma leian hinguse.

Õõ, oh õõ, sa waitne õõ!
Sinu pehme une tiivad
Meelitawad mind ja wiivad
Sinna, kus mu kodumaa,
Kus wõin rahus hingata.

Mangu Bild.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jumub tuus korra.
Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.;
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

August Ahlqvist.

Mõndagi meest on Soome maal oliud, kes oma sündimise maale kasuks elasiwad. Nende seas ei ole Ahlqvist mitte wiimaste seas.

August Engelbert Ahlqvist sündis uue kalendri järele 7. augustil 1826 Kuopio linnas Keht-Soomes. Eht küll waeseft jugust, läks tal ometi korda nii kaugele õppida, et ta wõis ülikoolis käia. Ta õppis Helsingi ülikoolis keele- ja mõtteteadust. Kii pea kui magistriks oli saanud, wõttis ta pika teekonna ette, mis teda aastal 1853 juuni 1858 läbi terve põhja-Wene ja õhtu-Siberi maa wiis. Selle teekonna wili oli, et Ahlqvist Woksch-Nordwini keele üle grammatika kirjutas, mis aastal 1862 Peterburis trükiti. Pärast sai ta Helsingi ülikoolis Soome keele profesjoriks, ja jelles ametis on ta hulga keeleteadusliku kirjafid wälja andnud, mida me siin kõiki ei hakka nimetama, sest et see pikale wiits.

Ahlqvist oli wäga lugupeetud ülikoolis ja oli peagi selle kooli juureks ehteks. Wiimats waliti ta selle ülikooli rektoriks, see on ülemats päämehets ja juhatajaks. Selles ametis oli ta hulga aastaid, siis pani ta selle ameti maha ja oli kuni surmani Soome keele profesjoriks. Aastal 1889 juuri ta terveft Soome maast wäga taga leinatud.

Mõnda on lähedalt Ahlqvisti elukäik. Waatame natukesse tema tegewuse pääle, mis teda juureks tähtjaks kirjamehets tõstis.

Juba wara liikus Ahlqvisti südames soow oma armsa emakeele, Soome keele, kasuks midagi teha. Ühes Elias Lönnrotiga, Soome juure-lugulaulu „Kalewala“ kokkupanijaga, püüdis ta Soome keelde tuumakat ja tublid kirjandust joetada. Soome keel pidi terve maa keeleks tõstetama ja igal pool Soomes pruugitaw olema, see oli ka Ahlqvisti'i elu põhjused. Juba 1847 aastast saadik oli ta ajalehe „Suometare“ kaastöölise ja pärast ajutine toimetajagi. Selles ajalehes awaldas ta tuumakaid kirjatükkiid rahwale lugeda. Need leidjivad waimustatud wastuwõtmist. Soome rahwa iseloom ei ole mitte mitme aastasajase orjapõlwe läbi rikunud ja selle pärast oskab see rahwas oma tähtsamatest poegadeft lugu pidada. Ahlqvistiift hakati ka wäga lugu pidama.

Aga ei mitte üfti kirjamehena, waid weel enam luuletajana mõjusiwad Ahlqvisti tööd wäga rahwa sekka. Ühte ilusat luuletust teise järele lastis Ahlqvist oma sulest ilmuda. Need laulud, mis tema südameft on tulnud, on ka terve rahwa südamesse läinud, ja ühes ilusate wiisidega laulab neid Soome rahwas weel praegu ühte puhku. Paljud neist on ka Gesti keelde tõlgitud, milleft kõige tutwam on J. W. Jannseni

ümber tehtud „Mu armas kallid isamaa.“ Mhlopist'i luuletajaline sala-nimi on A. Oksanen. Selle nime all leiame igas Soome laulukogus tema loodud salmitüid. Soome rahwa juurde ja selle läbi ka maailma kirjandusesse jääb tema nimi kustumataks.

Wana koolmeister.

(Lõpp.)

Wana mees teadis, mis kord ja kohus nõudis: tema tallutas külalise alla ja tegi lutsus olewa „külaliste kambri“ uffe lahti, kus ejiortja küll pime ja kaunis sum-punud õht oli, aga kui aken ja ainaluugid lahti olivad tehtud, siis sai ta heledal walgul õige lõbusaks. Kõik majariistad läikisiwad puhtusest, põrandal ei nähtud täppigi jalgest sisse kantud musta, ja ahi läikis kui peegel. Madisson palus oma ametiwenda sohwa pääl istet wõtta ja teda silma pilguks wabandada, mööda minnes aga hüüdis ta oma abikaasale: „Dee meile kohwi, aga hääd, kuuled ja!“ Ta jookkis siis jälle ülesse, peeti käed ja silmad puhtaks ja tuli marsti oma pühapäewa ülikonnas jälle alla külalise juurde. Üks aau nõuab ju teist. Nii uhke ja peentkene, kui herra Meigas ei olnud ta küll weel ammugi mitte.

Toodi kohwi ja hääd leiba ja nende kõrwaliseks pakku koort ja wärsket wõid — Madissonil oli ju oma naese tõttu, kes jõuka taluomaniku tütar oli, mõni waku-maa põldu pärisomanduseks ja kats lehma laudas — ja herra Meikale näis toiti tema jalareisi pääle ka kaunis suupäraline olewat, ehk küll tema seda wastawõtmist esimesel külaskäigul, nagu mõndagi muud asja, wähe weidra leidis olewat.

Teie elate siin kaunis ükshiku koha pääl,“ ütles tema

„Jah, umbes nende talude keskel, kelle lapsed minu juures koolis käiwad.“

„Kas Teie juba kaua selle koha pääl olete?“

„Süba jaab ligi kolmkümmend aastat,“ naeris Madisson.

„Noh, siis olete Teie ümberkaudse rahwaga ja nende eluwiisiga wististi õige tuttaw. Kas selle nurga noor sugu ka kõrgemaid waimu-andeid awaldab? Kas Teie, näitusjeks, saate selle üüririjele ajaga see terve pensum, mis realiate poolest nõutakse, oma lastega läbi wõtta?“

„Mis Teie ütlesite?“ küsis Madisson, kes, nagu näis, tarwitatud wõdrastest sõnadest mitte aru ei olnud saanud.

„Kas Teie lapsed õpiwad hääd meelega geografiat ja ajalugu?“

„Noh, lähed korda. Mis neile just waja on, seda neile itka ka õpetatakse, nõnda kodusjeks tarwituseks.“

„Misjuguje õpetuswiisi arwate Teie looduse-teaduses kasulikumaks, kas analütilikult ehk sünthetilikult asja seletada?“

„Bagan wõtku Suudi keele putru!“ mõtles wana auis Madisson, „aga mind ei pea ja lõõsu ajana!“ Ta tõmbas paar tublid matšu oma uuesti põlema pandud piibust, kortsutas nagu sügawas mõttes oma otsaesist, tegi suu lahti ja jaatis suure suitsepilwega need targad, aga wähe kahklased sõnad sõndemaie: „Just seda mööda, kudas asi nõuab!“

„Ma saan aru, mis Teie mõtlete,“ ütles herra Meigas elawalt.

„Waata mõttelugejat! Kui mul enesel sest wähematgi aimu oleks,“ mõtles Madisson oma südames naerdes.

„Mina olen põhjusmõttelikult koguni Teie poolt,“ rääkis herra Meigas edasi, „esiteks on waja seda õpetuswiisi tarwitada, pärast teist! Siis jääb õpend, kui ta kumbatgi pidi sisse tuubitakse, lastele täiesti päha. Sfeatranis repeteerimise ja rekapiituleerimise juures mõiks sünthetilikku wiisi hääks kiita. Kui aga aeg seks jättuks!

— Ega korrapidamine klasjis Teile raste ei ole?“

Sõnast korrapidamine sai Madisson jälle väga hästi aru.

„Mitte vähemaltgi,“ vastas Madisson hää lujul, „nii kaua kui meil urva-plaastrit veel mitte waja ei ole apteegist osta, waid teda ka toa tagast saada on.“

Nad rääkijawad sellest ja teisest veel edasi. Üleüldse hakkas Madissonile tema külaline jutu jooksul itka rohkem meeldima, ja südamele julamine ja kaswaw usaldus ja sõbralik lahtus näis nende wahel wastastikune olewat. Rumbgi awaldas wiimaks ka seda puhtast südamest teisele, mis nad teine teisest esimesel filmapilgul olid pidanud.

„Mina oleksin Teid, kui uksest sisse astusite, kõige vähemalt riiginõunikuks pidanud,“ ütles Madisson naerdes, „ja Teie olete mind wist talupojaks ehk metsawahiks pidanud.“

„Balun wabandada!“ waidles herra Meigas wiisakasti wasta. „Aga ma pean tunnistama, et Teie mind oma käsilolewa tööga wähe imestama panite. Kas Teie jagedasti jahi pääl käite?“

„Ei — see on harwa — praegusel ajal väga harwa. Wuiste, feda ma kinnitan Teile, olen ma mitu ja mitugi rammujat jäneft ja punajenahka kanawarast koju toonud. Waadake, ka selle hundi olen ma ise lastnud, kelle naht fää l leentooli ees põrandal on — oh ja aeg, see oli ometi kena! Mis on maailmas lõbusam kui jahimehe elu?“

„Aga meile on kangefti keelatud jahi pääl käia?“

„Seda ma tean, feda ma tean, paraku! Selle wasta on meile mitmesuguseid uufti kohuseid pääle pandud. Wuiste jai seft küll, kui koolmeister lastele lugemist ja kirjutamist, rehtendust ja katehismust õpetas; nüüd aga peab tema — kudas Teie jälle ütlesite? — riikulites õpetust andma ja pääle selle kõigi „wooruste“ ja „kunstide“ poolest päämees olema: ei tohi kaarti lüüa, ei juua, ei jahi pääl käia, poliitikast peab ta ennaft eemal hoidma, aga käsitöö kursust soowitatakse temale, wiljapuude ja mesilaste kaswatamist — kõik on häa ja ladus, kui inimene feda aga ise mõistab ja kangekaelset talupojad feda, mis ja mõistad, ka wasta tahakijwad mõtta. Aga ma heidan ennaft ülemate käsu alla ja teen, mis ma ial mõistan ja mõin. Sunapuid oskan ma pookida ja filmitada, nagu kunstikärner, ja oma Pluto, kes fiin meie nurgas kõige targem ja agaram määra-koer oli, olen ma ülema metsherrale ära müünud . . .“

„Kas Teie ka turnite?“ päris herra Anton Meigas.

„Eugege jelle pääle wastust I. Mofoje raamat 17, 17,“ vastas Madisson naerdes, kes oma piibli raamatut ka kaaneft kaaneni tundis. „Ei, kui inimene nii wanaks on saanud, kui mina, ei hakka ma enam fitu kombel karglema. Põisid roniwad, maadlewad ja hüppawad fiin juba ilma juhatuseta, et rohkem kui küll saab.“

„Nu—u jah,“ ütles herra Meigas wähe wenitades, „ega wanematelt kooliõpetajatelt nii palju ei nõutagi, nende pääle waadates pigistab kooliwalitus wahest teise filma kinni. Aga meie, kes alles ametisse astume, peame oma terve jõuu ja mõistuse kottu mõtma, seft meile ei anta armu. Meie, nooremad, peame kõik eeskirjad i-täpini täitma, koolis kui kodus, aias ja aafal, kirjade sifsefaatmisel ja aruannete kottuseadmisel, olgu meil praegu ameti-talitus ehk waba aeg. Uus rahwakoolide inspektor näib selle poolest väga käre mees olewat, kes kõik tähele paneb ja väga pahajaks mõib minna, kui kõik käsku mõöda ei ole täidetud.“

„Minu juures ei ole ta veel käinud,“ ütles Madisson.

„Ma käifin ninewal pühapäewal linnas ja läfjin fiis alandlikult ka temale auu pakkuma,“ jutustas herra Meigas edasi. „Ta tahab ligemal päewadel jälle maale jõita koolifid katsuma. Aga nüüd on mul ka tõesti waja koju minna — aeg on juba kaunis hiline.“

Tema lahte wana ameti-wend läts teda veel tüü maad saatma ja tuli fiis mõtteid mõlgutades koju tagasi. „Jah, tõsi küll, nüüd walwatakse hoolega meie te-

gewuße üle, ja meie oleme kui tuli laternas, ka minul on põhjust küll enese nahka taitsta. Kõik, mis minu uueaegsed ametiennad teewad ja toimetawad, seda ei jaksa ma neile küll mitte järele teha, aga ükski mõistlik inspektor ei nõuagi seda. Aga kalapüüdmise ja jahilkäimise pean ma küll hoopis maha jätma — tahan seda ka teha! Minu pärast jäägu püss warna roostetama — ehk parem, ma miin tema koguni ära. Dru Süri on mulle tema eest juba ammugi hääd hinda pakkunud."

Selle kiiduwäärilise ettevõttega astus ta oma „külaliste tuppa," pani piibu tubakat täis ja jõi mõtetes nii palju külma kohwi, kui järele oli jäänud.

Korraga ilmus tema juurde mõldri Maksi, umbes üheteistkümnne aastane linakka jõnupikas:

„Sa jaadab palju terwist, et homme lastakse wesi tamm maha, ja saatis käsku — lastis koolipapad paluda, et andku koolipapa mulle homme prii-päewa, ja koolipapa tulgu ise ka omale kala otstima!"

Nõnda pajatas poisike jooksuft weel lõõtsutades.

Lühikene, raske wõitlus algas „koolipapa" südames. Miks pidi just nüüd, kui ta omale kõige parema sihi oli filmade ette seadnud, kui ta kõit wanad patud oli töotanud maha jätta, linakakka poisikese suu temale sõherduft kiwatusft kuulutama? Koolmeister teadis küll, mis ta kohus selle pääle wastata oli: „Kuuled sa, poisik, ma ei wõi sulle luba anda homme koju jääda, siis peafsid sa enne kohaliku kooliülemä juurde minema, ja ega seegi sulle jeks luba ei anna. Minul aga ei ole sugugi wõimalik tulla, sest ma pean koolis olema; ja kui sinu isa minule need kalad ka koju peaks saatma, siis ei tea ma sugugi weel mitte, kas ma neid kohu wasta wõtta," — ja ta wõttis piibu suust, ja nagu tema tõsifest näost ja kortsutatud kulmudest näha oli, tahtis ta tõesti poisikesele sõherduft kindlat wastust anda — aga sest ei libise- nud sõnakestigi tema huulte üle! Sun jäi kinni, otsekui oleks pitsari all olnud.

„Aeg annab arutust — mõtles meie wana sõber. Wesi oli ju lähedal, waewalt paar wagu maad — järwekene oli kaunis juwekene ja kuhises kaladest — mis sa mait tahad teha — mis kord õpetuseft pruudu jääb, seda wõib ju teine kord kuhjaga ta- fuda! —" ta tõmbas weel paar tublid, äkilist matfu piibuft, siis aga lendas nagu päikeste paiste ta mehise näo üle, ja tõsiste sõnade „ei ole sugugi wõimalik" asemel küsis ta järawal silmal: „Miks kella aegu algab siis jee tants?"

*

*

*

Teisel hommikul umbes kella üheteistkümnne aegu sammus tugew halli suwepali- toga ja siinse laia põhjalise müüjiga herra üksikut seiswa koolimaja poole. Sügikene päewapaiste ja kiirem käit olivad wist wõõrasse herrasse mõjunud, sest kui ta ukse oli lingist lahti wõtnud, pühkis ta jahedas eestkojas higi oma otsestise eest ja kuulas paremat kätt ukse ees, aga jääb ei olnud kohku ega kahku kuulda. Ssegi teada oli „külaliste kammer" eilse tarwituse järel koristatud ja seisib jälle tawalikus rahus ja pimeduses.

„Siin ei wõi kool olla," mõtles wõõras herra ja pööras end teisele poole. Tühi waew, pahemal käel ei olnud ka kippu ega kõppu kuulda. „Wist on kool üle- wal teise korra pääl," mõtles ta ja astus pikkamisi trepist ülesse, mis tema tüjeduse all wähe rakkatas.

„Kas jälle keegi on," hüüdis Madisjoni emanda tugew hääl kõõgilt.

„Kas herra kooliõpetaja kodus on?" küsis wõõras omalt poolt wastu.

„Ei, minu mees on praegu natute alla Wana - weskile läinud, kus parajasti tamm maha lastakse."

„Wõi nõnda?"

„Kas Teil waja on tema enesega kokku saada?"

„Minu nimi on Martus, olen rahwakoolide inspektor."

„Wõi nõnda? Ah, olge siis nii hää ja astuge filmapilguks siia tuppä; Madisjon tuleb warsti, ehk ma lasen teda kutjuda.“

Wiisfakasti, aga mitte wähemaltgi häbelikult ehk kohmetult, juhatas Madisjoni emand inspektori herrad oma elutuppä, mis nii puhäs ja korras oli, et tal muidugi wähematgi kartust ei olnud wõõrast siina sisse lasta, kui see ka koolide läre inspektor oli. Ta oli kord juba ülewal, mis tarwis siis alla „külaliste kambriisse“ minna, mille ust ta muidugi mitte igatihele ei awanud.

Temal oli, nagu pärast nähti, päris õigus. Waewalt oli tüse herra tooli pääle istunud ja hinge wähe tagasi tõmmanud, kuna ta imestades seina pääl rippumat haljast tuleriista ja muud toakraami ning sissejeadlust rahul olles oli silmitsenud, kuuldi raskeid sammusid trepi pääl.

„Mamma,“ hüüdis Madisjon, kes praegu koju tuli, rõõmsal häälel, „tule ometi siia ja waata, misjugsed kalad mul on, üks õige tubli purikas on ka nende hulgas!“

Mamma ruttas wälja, temale wasta.

„Kas ja hull oled! Ruttu tõmba meesaapad jalast!“ fosistas tema, aga see fosistamine oli ka kõrwalises toas kuulda, sest et ta naesterahwa wiisi järele wähe usje oli praofile jätnud, „uus rahwakoolide inspektor on siin!“

„Et sind —!“ urises Madisjon pahajelt ja lipas magabis-kambriisse.

„Miks peab nii jägedasti maailma elus kahetjns lõbu kannul käima ja fapitilt rõõmu-karikasse sattuma? Miks jaab meile ka kõige jelgem taewas nii jägedasti tumestatud?“

Nõnda mõtles meie auus koolmeister, kuna ta oma märgi ja mudaseid saapaid jalast kiskus. Aga temal ei olnud teiste riiete selga-panemiseks ialgi palju aega tarwis, ja peagi seisis ta, ehk küll punetawa pääga, oma ülema ees.

„Mul on wäga kahju, inspektori herra, et Teie olete pidanud ootama, aga —“

„Ja mul on ka wäga kahju,“ jähwas inspektor, kelle kops juba küllalt oli puhata saanud, tena wabandamise wahela, „wäga kahju, et meie esimene kottupuntu mine niisugune pidi olema, kooliõpetaja isand; kahe wõrra on mul sest kahju, kui ma selle pääle mõtlen, kui hääs korras ma täna Teie ameti-wenna Meika kooli Kadakul olen leidnud.“

Madisjon läks nüost peaaegu weel punasemaks. „Ma tean, et ma süüalune olen,“ wastas ta, „aga ärge olge läre sõherduse wana mehe wasta, kui mina olen, kelle kooliga Teie lootuslikult ka wähegi saate rahul olema. Kui keegi nii usjiku koha pääl elab, nagu mina, siis wõtab ta iga lubatud meelejahutus, mis talle kord juhtub, rõõmuga wasta, ja kui ma oma üleaedse juurde lähen omale paar kalakest tooma, siis ei ole see weel mitte jahi pääl käimine.“

„Kui see Teie priitundidel peaks juhtuma, siis ei oleks jeda suuremalt pahaks panna, ehk küll selle üle weel wõimalik waielda oleks, kas Teie neid kasulikumalt ei wõiks tarwitada. Aga kui Teie oma lusti pärast oma kohuse täitmata jätate, neljapäewa hommikul kalale lähete ja koolilapsed koju saadate —“

„Mis?“ hüüdis Madisjon heledal häälel, sest ta märkas, et tema wastil nüüd jälle jahwatust oli. „Mina olewat koolilapsed koju saatnud? Noh, Sumal hoidku mind jeda tegemast! Ma olen waewalt üks tunnise kodus ära olnud, ja lapsed on kõik rahulikult all koolitoas.“

„Mis Teie ütlete?“ hüüdis inspektor nüüd imestades ja umbusklikult. „Siis peawad nad küll wäga wagašed olema, sest ma olen usje taga kuulanud ja ei ole wähematgi häält kuulnud.“

„Seda ma neile ei oleks ka soowinud, et nad midagi enesest oleksiwad kuulda lastnud,“ ütles Madisjon isääralise rõhuga. „Ma olen neile midagi rehtendada and-

nud; nüüd mõivad nad wast oma ülesandega juba walmis saanud olla; kui soovite, siis läheme alla neid vaatama."

Büüdi kõngutades läks inspektor koolmeistriga trepist alla. Wana koolmeister tegi koolitua ukse lahti, ja waata imet! Sääli istus rohken kui seitsekümmeend last waguši emnaši oma tahwolite üle kummardades ja priimus ehk esimene poisš — kes mitte Madisšoni kõige noorem poeg ei olnud — kükitas kui kubjas kantšli astmel, rehendas iše aga ka; kõit kargasiwad teretuseks kui wedrud pingist üles ja seišiwad firgesti kui küünlad, kui aga koolmeister käega furd näitas, istušiwad kõit jälle oma koha pääle.

"Millega peame alustama, herra inspektor? Mis Teie käst on?"

Rahwatoolide inspektor ei olnud mitte üksnes tark ja terane, waid ka hää südamega mees. Ta lastis oma silmad weel furd imeštufega üle terve waguša klasši kända ja waatas siis oma tasku-uuri pääle. Ta pakkus wanale koolmeistrile kätt ja ütles: "Ma arwan, herra Madisšon, et lapsed nüüd juba küllalt on waguši istunud, ja ma olen sešs korrašs ka küllalt juba näinud. Armas herra Madisšon, pidage lõpu-palwe ära!"

Kirjutanud M. Pödder.

Moriani.

Meie rääkšime minu wana isa juures Mantiušešt, sellest maailma-kuljast tenori-lauljast, keda tema hõbe-heleada, ime-mõnusa ja mõimsa hääle pärast Berliinis kuningliku operi elu-aegšeks liikmeks oli walitud, kes aga imelikul kombel oma hääle peagi täiesti kaotas. Operi walitus, kes kohustatud oli, temale surmani kõrget palga makšma, lastis teda kuuljate pahanduseks siisgi ifka weel näitelawale astuda, ehk küll tema šololaul nagu mõne tundmata linnu tšajane peenikene piitšumine kuulda oli, mis üksnes rahwa naeru äratas, nõnda et operi walitus wiimaks teda enam šugugi ette astuda ei tohtinud lasta, aga šuure palga ifka edaši pidi makšma.

"Šah, tõši küll," ütles minu wana isa, "oli weider ja naljakas waeše Mantiuše pääle waadata, kui lema kätega wehkledes näitelawal seišis, ilma et tema šuust wähe-matgi häält oleks tulnud; — šaherdust lugu olen ma siisgi weel üks teine furd oma elus näinud, nimelt Pariši linnas, — aga šääli oli rahwas iše šüüalune, et tema petta šai, aga mitte operi walitus, kes kanda selle rahwa šuowi wasta oli pannud ja wiimaks selle rahwatuju täitmise pärast põhjatut kahju pidi kandma. — Šas teie ei ole midagi N a p o l e o n M o r i a n i št kuulnud?"

"Napoleon Morianišt?" küšis keegi. "Šah, ma mäletan weel tema nime; tema oli Londoni operis üks kõige tublimatest ja kuuljamatest lauljatest, šel ajal kui Dumbly šääli direktor oli. Mis temal, sellest kõit maailm waimustatud oli, Mantiušešega tegemist oli?"

"Tõši küll," ütles minu wana-isa tšafestši naeratades, "Moriani oli Londoni operis esimene tenorilaulja, ja kõit maailm šolas tema kiitusešt. Mina ei ole tema laulu ialgi Londonis kuulnud, kus ma ainult üürikešt aega wiibišin, šest ma ei ar-masta inglasi ega Inglise maad, — kõit on nende maal küll ja hall, nagu nende udu, ja šääli on tarwis napši juua, et weri aga šoojaks jääks. Mina ei wõi teile selle pärast midagi Moriani hääle metallišešt šolašt jutuštada, mida nii kõrgešt kiideti, et ta kõiki nõialikul wäel pidawat waimuštama. Tema kunstniku-elu ei tunne ma selle pärast mitte, — aga ma olen Parišis tema šurma näinud."

"Šas ta siis Parišis ära šuri?"

"Minult kunstnikuna. Kus ta inimešena ära on šurnud ehk mis temast pärast on saanud, šest ei tea mina wähematgi, — šeda juhtub ju šagedašt, et näite-lawa kuuljad ja kõrgešt kiidetud kangelasšed ilma jäljeta pimedusešje ära kaowad,

nii et neist enam kohtu ega kahtu kuulda ei ole — nagu vabad metselajad kõige pakkemasje padrikusje redusje lähewad, kui nad märkawad, et neile aeg tulnud on fitt maailmast lahkuda, kus nad enam oma oša õhtu ja walguft ei leia. Aga kui kunstnik on Moriani Pariisis suure Salle Ventadour'i (ütle: jall wangtaduur) näitelawal, järawate küünlate paistel, Pariisi uhkemate elanikkude filma all — jah, see oli iseeneje-tapmine — iseeneje-tapmine täis wiha, põlgamist ja pillkamist Seine-äärse linna kohta, keda tuhanded nõnda armastawad ja keda Moriani nõnda wihtas, furnud."

Meie palusime wana herrad meile jefi pittkemalt jutustada, ja ta algas ka nõnda:

"See on lühikene, iseäraline lugu — tema hakatuft on mulle jutustatud, tema otša olen ma ise näinud, ja praegu on mul weel meeles, kudas ta Pariisi linna fihama pani.

Napoleon Moriani oli noore mehena Pariisi tulnud, ja keegi ei aimanud, mis-fugune kulla-ant tema kõris wõis olla; ta armastas küll muusikat ja sai temast aru, nagu kõit, kellel kas wõi isa-isadest saadit tiit Stalia rahwa werd foontes tufjub, selle rahwa werd, kelle üle helde loodus nii rohkelikult walguft, wärwiifid ja ilu-hääli on walanud — aga Moriani laulis üksnes oma waba aja lõbusamats mõõda-faatmisjeks, jefi muidu pidi tema edespidine elu kaupmeheliku rehkenduse kindla põhja pääle rajatud saama. Tema oli ühes suures pangamajas raamatupidaja ja sai juba nii palju palka, et ta ennast omal kaunis karfil elu-wiifil ilma suurema mureta elatada wõis. Sääll hakkas tema kahelümne kolme aastane jüda efimeft korda armastufes ilutjema ja teda ifka ufnamale ja wirgemale tööle kihutama, et selle läbi wõimalikult ruttu tarwilifi fulgi oma wäitjese peja ehitamisjeks tokku kaada.

Emilie Duval oli noor õmbleja neiu, kes iseennast ja oma ema nõela abil toitis, aga muidu kõige selle iluga ja wiifakufega ehitud oli, mis meesterahwa füdant fütitab ja noori Pariisi naesterahwid üle kõige maailma on kuulfaks teinud. Keegi, kes jeda ise läbi ei ole teinud, faab waewalt jefi aru, kudas see fümüb. Need naesterahwad ei olegi õigufe järele ilufad, jefi Stalia ja Hispania omad näitawad palju suuremat iludust; aga lõunepoolsemad neid ja nooritud on wagafed, peaaegu laifad, kuna Pariisi naesterahwa juures kõit elab ja keeb; iga samm, iga kehaliikumine, käetõstmine, filma pilgutamine kõneleb nende juures ja toetab ja seletab kenasti krimpju tõmmatud fuuft woolawaid fõnu, nõnda et neile koguni teine magu ja tähendus faab ja nad ifeäralijefi waimustufefi elustatud on. Selle juurde tuleb weel ühelt poolt naesterahwale omane häbelik ja tagafihoidlik olek ühelt poolt, kuna teijelt poolt jälle filmad ja fuu täiesti wallatuft ajawad; ühelt poolt on nad inglifefed, teijelt poolt päwis üleannetud waimufefed, juft nagu wahefi nende filmad wagasti ja mahedasti waatawad, wahefi jälle kelmlikul tigeufjel järawad. Nad on meesterahwale mõistatufjeks, mille arwamijel need tingimata oma füdame rahu kaotawad, ilma et nad ialgi felgele otjufele faatfivad.

Nõnda oli Emilie Duval (ütle: emilii düwal). Moriani oli teda oma püha-päewastel jalutamistel linna ligidal olemas kuulfas puiestikus, Bois de Boulogne (ütle: boa dö bulõni), tema ema feltjis fagedasti näinud, oli arglikult temaga tutwufi teinud, neiu filmad olimad teda nõiduslikul wael fittkendanud, et ta nagu kalafene õnge otša jäi — ta oli neid koju faatnud ja luba faanud neid waatama tulla, ja peagi rääkis tema füdant noore armastufe unenägudega ja lootuftega ainult selle neiu pilt.

(Booleli.)

Kiili-kärbes.

Kiili-kärpse tõugutene
 Sõudnud praegu kalda poole,
 Päewa tõujul puhkab tema,
 Kõikuv pilliroog tall kätkits.
 Wahib jõe wahu pääle,
 Mõtleb mõtteid mõndajugu:
 Tema teab, et kiili-kärpsel,
 Kui ta tiiwad kätte saanud,
 Minus päew aga antud aega,
 Ilma ilust iluheda.
 „Minu elu mingu mööda,
 Nagu waht siin laenetega,
 Kui aga tänä iga tundi
 Lusti liites wiita woin.
 Sellest pean nüüd weel aru,
 Kudas elust magu tunda:
 Tõest' õnneks tuleb hiiüda,
 Et oma elu otja tean!
 Terve elu tuum ja tera
 Pole mul muud kui mäng ja tants.
 Sellest tahan rõõmu tunda,
 Seni kui päike paistab weel.
 Ja kui päike looja läheb,
 Kargan siis weel kiiremalst
 Suren siis ka kergemalt!”

Mõnda mõeldes kiili-kärbes
 Pani siwa mõelde selga,
 Mis teda kannil kumbel ehtis,
 Kandja teiste hulka kandis,
 Wõiste lendama wuwinjal.
 Kesje taht kergemalt tõujeks,
 Kesje taht kiiremalst kiiguks?
 Pea ta jõuab paju poole.
 Pajul ladwas ofjad longus,
 Miks neid kurwalt maha surub?
 Lendaja, kes leinab sind?
 Kärbes laulab päewa kiirel,
 Ded naer'wad nalja heites,
 Kooril meeretawad wiifi:

Lenda, lenda ülespoole
 Megamiisi maha siis,
 Päewal rõõmus, õhtul hauas,
 See on kiili-kärpse wiis.

Lenda, kuni õhtu jõuab,
 On meil julgus elada,

Lenda, et sind waew ei rõhu,
 Ega mure kätte saa.

Lenda, naera, nalja heida,
 Hüppa, karga, lusti löö!
 Magus on siis sinu elu,
 Meelest läheb jurma-bö.

Ikka rõõmsamini mäangi!
 Mõlla hulllemini weel!
 Siis, kui päike looja läheb,
 Lõpeb elu, kaob meel.

Lenda, lenda ülespoole,
 Megamiisi maha siis
 Päewal rõõmus, õhtul hauas,
 See on kiili-kärpse wiis.
 Küll teed imet, kiili-kärbes!
 Eginene oled ikka!
 Praegu püüab ülespoole,
 Leina-paju ladwa poole.
 Paju kutsub wäe kaupa,
 Tõmbab teda nõia kombel:
 Kärbes tõuseb taewa poole,
 Lendab leina-paju latwa.
 Häda, häda! Ämblik teinud
 Wõrgu waefeid wõrgutama,
 Kiili-kärbes paelus kinni!
 Häda, häda, kes nüüd päästab?
 Ämblik ruttab, seljas rist tal,
 Seob kududes saaki kinni.

„Ämblik, tige, oh mis teed sa?”
 „Surmariiet kujun sulle!”
 „Algamas nüüd päew ju alles,
 Kuju siis, kui päew ju weereb!”
 „Oled leina-paju ladwas,
 Küll ma tean, mis teha tuleb:
 Surmafarki kujun sulle,
 Matan, matan sinu maha!”
 Ämblik, ämblik, jäta järel!
 Lootsin, et kui päike loojas,
 Tuleb jurmatumitene!”

„Sina lootsid? Tühi lootus!
 Mõtke ise, mis sa lootsid!
 Aru pidasid küll sina,
 Aga otjuse teen mina!”

—f.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aas-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.;
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Suur laulupidu.

Neli suurt laulupidu on eestlastel jeni ajani olnud. Esimene oli Tartus aastal 1869 Gesti rahwa 50-aastase wabastamise mälestuseks umbes 800 lauljaga ja mõne mängufooriga; teine oli Tartus aastal 1879 üleilmdse laulu edendamiseks umbes 1550 lauljaga ja 400 mängijaga; kolmas oli Tallinnas aastal 1880 umbes 800 lauljaga ja mitme mängufooriga keiser Aleksandri II. 25-aastase walitsuse mälestuseks; ja neljas oli Tartus nüüd aastal 1891 Keisri Alexander III. Majesteedi 10-aastase walitsuse mälestuseks. Iga pidu oli suwel juuni-kuu keisr-päewadel, sest et siis Gesti põllumeestel külwi- ja heina-aja wahel wäike puhke-ajate on. Kolmest esimesest pidust on mujal kõneldud, ja meie wõime neist ka teisel kohal jutustada, aga kõige wiimastest peame siin kohal mõne sõna lühedalt lugejatele teatama.

Neljanda suure laulupidu mõte ärkas aastal 1890 juuni-kuul. Tema esimene väljaraäkija oli tuntud raamatukaupmees M. Vares. Kohe wõttis Dr. K. A. Hermann mõtte omaks. Walwekiri ülematele pandi üles ja anti Dr. K. A. Hermann ja H. Treffneri nimega Liivi-maa kubeneri herra kindral-leitnant Sinowjewi kätte. Piduluba tuli juba tahe kuu järel. Siis paluti weel hr zensor J. Truusmann'i läbi Gesti-maa kubeneri herra würst Schahowskoi käest Gesti-maa kohta luba. See luba tuli ka warsti. Oktobri-kuul 1890 astusiwad Gesti Kirjameeste feltsi kui pidu-juhataja soowil muusikatundjad kokku ja walisiwad pidulaulud välja. Nende hulgas oli Wene, Saksa, Läti, Soome ja rohken jagu Gesti laulusid, mis trükiti. Dezembri-kuul 1890 saadeti esimesed ja jaanuari- ning märzi-kuul 1891 teised ja wiimsed noovid lauljate kätte. Ülestutse oli ajalehtedes awaldatud, ja jelle pääle oli endid umbes 2600 lauljat ja 600 mängijat Kirjameeste feltsi eestseisusele üles andnud. Lauljatest oli poolsoja jega- ja teine pool meeste-foorisid; mängijatest umbes 500 pafunapuhujat ja 100 keelpilli-meest.

Ettevalmistamised pidule läksiwad ühte puhku edasi. Kirjameeste feltsi eestseisus tegi esiti oma keskel tööd. Piduloometond waliti alles lihawõtte ajal 1891. Emest koosolekut pidas toimefond laupäewal pärast lihawõtet. Toimefondi esimeheks waliti Tartu linnapää Dr. W. v. Bock, abiks Dr. K. A. Hermann. Hr Dr. v. Bock ei wõtnud ametit wastu, niisjama ka hrd v. Grote ja prof. v. Raupach mitte. Koosolekuid ja tööd juhtis Dr. K. A. Hermann. Toimefondist wõtsiwad aja 25 meest ja pääle jelle weel feltsi eestseisus. Pärast jäiwad 5 meest ära; teised jäiwad pidu walmistama. Et palju raskust ja takistust ära wõita oli, läks ettevalmistamine wäga rängaks. Kõik ei ole iganes ühes mõttes ega olnud ka kõik ettewõtte sõbrad.

Sellegi pärast läks töö taast sammu edasi ja piduaeg jõudis ligemale. Peagi tõstis ka pidu kolatoda end piduajaks üles poole.

Pidu eespäeval, 14. juunil, waraselt juba jõudis mitu sada lauljat ja mängeijat seltsi majasse. Terwel päeval tuli siis ühte puhku pidulisi. Peagi oli näha, et umbes üle 2000 lauljat ja 600 mängeijat pidule olivad ilmunud. Kui see ka mõni sada vähem oli, kui üles oli antud, siisgi oli see palju rohkem kui ühelgi endisel pidul.

Esimene pidupäev, 15. juuni, tuli kätte. Ilm oli väga ilus ja selge, kui ka palam. Homniku wara kell $1\frac{1}{2}$ juba oli waimuliku kontserdi mängu-proow D. Wirkhaus'i juhatusel. See läks väga ilusasti. Kell $1\frac{1}{2}$ algas laulu-proow Dr. R. A. Hermann'i ja Erlemann'i juhatusel. Kui esimene suur ja raske koorilaul oli läbi lauldud, mis otse taewalijelt kõlas, ütles juhataja: „Tänu, jüdamelik tänu, auulised lauljad, see oli ilus! Teie olete meie rahwa auu tõstjad ja suurendajad ja olete näidanud, et meie rahwa seas laul hästi heliseb.“ Kõik laulud läksiwad väga hästi.

Nüüd oli kell 10 pidu-jumalateenistus Wene Digeusu järele Georgiuse kirikus. Jumalateenistust pidasiwad preestrid Besjerebrennikow Tartust ja Tüüfik Tallinnast.

Kell 11 oli pidu-jumalateenistus Ewangeli-Guteri usu järele St. Maarja kirikus. Pidujutlust pidas konfistoriumi nõunik ja praost A. H. Willigerode, altari-teenistust Ramba õpetaja J. Rennit.

Kell 1 jeadis end Kirjameeste seltsi aias pidu-rong üles; umbes poolteist sada koori oma ilusate lippude lehitamisel jeadsiwad endid nüüd siin kottu. Suur pidurong liikus nüüd pikkamisi läbi Kiwi-nulitsa, Hemningi platjst ja kivi-sillast üle raatuse ette, kuhu ka kümne-tuhandete kaupa inimesi kogusiwad üsna rääkimata ilusat rongi läbikäitu vaatama. Muusika-koorid mängeisiwad ilusaid tükke. Dr. Hermann kõnles pidu tähendusest mõne sõna, ja siis müras huraa ja kõlas keisri-laul kümnetuhandetest suudest. Selle järele liikus rong läbi Käätkli-nulitsa üle puusilla jälle seltsi majasse tagasi.

Pärast lõunat kell $4\frac{1}{2}$ algas waimulik kontsert pidu-aias. Rahwast oli rohkesti kuulama tulnud. Siiti mängeiti pasunatega waimulik tükk. Siis tuli koral „Wõta nüüd Issandat wägewat kuningat kiita.“ Jega- ja meestekoori ning pasunatega. See kõlas wägewasti, otsegi taewalikt laul. Wäga ilus kõlas ka D. Wirkhaus'i laul „Oh tõuse!“ Hästi heliseiswad ka meestekooridest Kirnbergi laul „Tõstke filmad ülesse“ ja Mozarti palwe-laul „Wagabunde pühal tiival,“ mille järele R. A. Hermann troosti-laul „Me maailmade käimise raja“ taasajelt ja ometi wägewalt jüdamesse käis. Ära rääkimata wõimukalt hüüdis nüüd pasunate heli Beethoven'i suuremata laulus „Kõik taewad laul'wad Jehowale kiitust.“ Pärast waheaega helises ka ilus Volkmani waimulik wiinli-koor kuuljate kõrwa. Meestekoor laulis nüüd Säbelmann'i taast armast palwe-laulu „Selbe Isa taewa jeeft“ ja Klein'i wõimjat psalmi „Me Jumal on me warjupait.“ Jääralise meistritükki tegi jega-koor ära Haydni ränk kiituse-laulu „Ta on, kel auu ja kiitust annan“ täiesti wigata kuuldawale tuues. Selle wahel tuli pidu-kõne „Kolmeist Aleksandri“, milles prof. Köler kolme keisri hääteguisid meelde tuletas. Siis kõlas Käte laul „Wärawad jätawad“ jega- ja meeste-koorist iluhelil, mille järele Mozarti „preestrite koor“ pasunatega mängeiti. Pärast waheaega lauldi laitmata ette kolm meestekoori Zwysig'i „Issandale auu andtem“, Schuberti „Mu laul, oh tõuse sa“ ja Bornianskij „Püha Issand Sebaot.“ Imewõimul liigutasiwad jüdanit Mühlingi väga ilus aga raske psalm „Issand, kuis kõrge on su nimi“ ja Lorenzi „Jumal meie warjupait,“ mis mõlemad väga mõnusasti kuuldawale toodi. Lõpuks tuli weel Wirk'i waimulik sonatette pasunatega. Kellega iganes rääkida wõidi, see ütles, et jeni ajani weel Gesti keeles ega üleüldse meie kodumaal nii ilusat laulu ega mängu kuulda ei ole olnud. Küll on endistel pidudel wägem meestekoor helisenud, aga nii suur jega-koor ei ole weel enne iganes meie seas kuulda olnud, kiitagi nii puhast laulu lauldes.

Siimene pidupäew oli sellega mööda, ja õhtul oli üksnes weel näitemäng Tallinna näitlejate poolest.

Teine pidupäew tuli kätte. Ilm oli niijama ilus ja palaw. Pühapäew oli see. Hommiku kõlasivad kolme kiriku tornist pajunamängud maha. Ka Tartu linn, kes endistel pidudel wähem oli Eesti laulupidusti osa wõtnud, oli juba esimesel pidupäewal end lippudega ehtinud; see ehe jäi ka pühapäewal majade külge ja rõhkendati teda päälegi.

Hommiku kell 8 oli jälle ilmalik pajunamängu proow, ja kell 11 algas ilmaliku kontserdi lauluproow. Mõlemad läksiwad jällegi wäga hästi ja andsiwad pärastlõunese kontserdi kohta kõige paremat lootust.

Kell 2 alles wõis teine pidurong feltsi maja juurest end üles seada ja liikuma hakata. Pippude lehwimisel ja mängu saatusel pikalijel sammul käies liikus määratu rong jällegi Kiwi-uulitsast läbi üle Henningi platši, ja kui hotel „Bellevue“ ees oli prof. Köleri teretanud, üle kiwiõilla raatuse eest mööda üles Doome mäele, kus ta waremete ees seisatama jäi. Siin pidas H. Treffner lühikeste kõne Tartu linna terwisjeks. Rong läks läks nüüd läbi laia uulitsa, kus ta politseimeistri Rast'i maja ees teretas, üle puuõilla jälle feltsi majasse tagasi.

Pärast lõunat kell 4^{1/2} algas siin aias ilmalik kontsert. Wägewasti kõlas enne Riesleri pidumaršs pajunatest. Siis helises mõjutalt Miina Hermann'i laul „Samaa hülgawalt pinnalta“ ja Surjani kena kewade-laul „Oh kewade, kuis olid ja nii ilus!“ Armsalt igatsedes kuuldi siis segakoorist Thomsoni laul „Kandke koju mu terwised“ ja iseäranis wägewalt ja wõimsalt R. U. Hermann'i kahetooriline pidu-laul „Oh laulge nüüd ja tõstke häält.“ Pajunakoor mängis Weberi tükki ja pärast waheaega wiulukoor Riesleri juubelimaršsi. Nüüd lauldi meestekooris kaks Eesti rahwawiiji „Kus käisid ja?“ ja „Tuulekehed tuhistawad“, mis R. U. Hermann häältele seadnud. Selle järele tuli weel üks Eesti rahwawiis, see oli pulma-laul „Laulgem poisid, laulgem neid“ U. Thomson'i ja R. U. Hermann'i kokkukõlaga; see oli rahwale nii meele pärast, et ta kolm korda pidi lauldama. Selle järele tuli pidukõne, mis Dr R. U. Hermann „laulust ja mängust“ pidas. Kõne leidis palju kiitust ja kõnelejat lasti elada. Kõne järel ilmus Tartusse jõudnud Siwi-maa kubeneri herra kindral-leitnant Sinowjew pidule ja wõttis sellest lahkesti osa. Wõimsalt kostis Glinka laul „Kiitust, jah kiitust sull“, Wene Tšaar“, ja selle pääle korvati pulma-laulu ja lauldi wäga mõnufasti Läte „laulu rõõmule“ jega- ja meestekooriga. Waheaial mängis pajunakoor Bellini „lapje menägu“ ja wiulukoor Donizetti lugu Lucia Lammermoorist wäga kenasti. Siis laulis meestekoore Ungari rahwawiiji „Kõju“, Soome rahwawiiji „Mannamees“ ja Thomsoni „Kannel armas, kannel kallis“ wäga puhtasti. Kubeneri herra pidas nüüd lühikeste kõne Keisri Majesteedi 10-aastajest walitjusest, mille järel keisri-laul kolm korda lauldi ja kubeneri herra Majesteedi terwist jõi. Kubeneri herrad lasti elada, ja siis läks kõrge herra tänades ära. Weel kõlas Bajici „Soldatikoore“ pajunatest, ja siis lauldi Printsi „Metsa-kaja“ laul ja iseäranis Kappel'i „Õhtu õhud“ wäga ilusasti ette. Pajunamäng tõi weel Riesleri „Mälestuse marši“ kuuldawale.

Mõlemal kontserdil juhatas Dr. R. U. Hermann segakoori ja kahe koori laulusid, Erlemann Põltjamaalt meestekoori laulusid, D. Wirkhaus Wäägwerest pajunakoorisid ja H. Wirkhaus Tartust wiulukoorisid. U. Läte juhatas oma loodud „Laulu rõõmule“

Laulu ilu kohta oli üksnes ainus otjus, ja see oli: Nii ilusasti ei ole igaes weel eestlaste seas kooris lauldud. Laul ja mäng on nii kaunisti läinud, et ta Eesti lauljatele ja mängijatele, aga sellega ka terwele Eesti rahwale kõige sunremat auu ja kiitust teeb. Sellega oli teine ja pää-pidupäew mööda. Õhtul oli weel kena näitemäng Tallinna „Lootuse“ näitlejate poolest ja õkonomi poolest pidusöök.

Kolmas pidupäew on liihedalt ära jutustatud. Hommiku wara kell 8 tulsiwad lauljad koku ja läksiwad lippusid lehwitades rongis kubeneri herra Sinowjewi korteri ette teda teretama, mis ilusasti fündis. Enne lõunat oli wabatahtline

üffitute kooride laulmine, mil iga koor jeda laulis, mida soovis. Pärast lõunat kell 4 algas wõidu-laulmine ja -mängimine, mil üffitud koorid auuhindade saamise pärast armjas wõitluses olivad. Auuhindade mõistjate komisjion oli kõige parematest Eesti muusikatundjatest kokku pandud. Selleks olivad palutud. Kunstnikud K. Türrpu ja Miina Hermann, siis weel kats Erlemann'i, J. Säbelmann, D. Wirkhaus ja Dr. K. A. Hermann. Segakooridest langesiwad wõidud nõnda: I. auuhind Polli-Peraküla, II. Wiljandi „Koidu“ seltsi ja III. Siisaku lauljatele. Meestekooridest saiwad auuhindasid: I. Siiri kihelkonna, II. Urkula (säältjamaast kihelkonnast) ja III. Maarja-Magdaleena meestekoor Tartu ligidalt. Pajuna-kooridest saiwad I. auuhinna Siisaku, II. Holstre ja III. Jõhwi pajunakoor. — Lõpuks lasti weel kõiki elada, kes pidu edendanud, nii hästi üffiluid liikmeid kui pidu toimekonda, ka Eesti komponistisid kõiki üffikult.

Pidu oli väga ilus. Seda tunnistawad kõik rõõmuga, kes temast osa on wõtnud. Ta on palju äratust laulus ja mängus teinud. Rõõm ja kenadus oli nii suur, et asjata oleks siin katsuda jeda kirjeldada. Pidu saab weel kaua ojawõtjatel meeles seisma

Moriani.

(Särg.)

Moriani armastus oli wiimaks ka tunnistusena tema keele üle wälja libisenud, ja ta oli neiuile oma kätt eluühenduseks pakkunud; neiu oli säherduse naeratusega, millest armastus, kaastundmus ja kelmik meel wälja paistis, selle pärast aga jeda meeldiwam ja äritawam oli, tema arga armastuse tunnistuse wasta wõtnud, ja nüüd hakkas noor mees jeda usinama ja juurema õhinaga töötama, et õige pea säherdusele seijule jõuda, kus ta oma Emiliele kindlat kodupaika wõiks pakkuda.

Ena Duval omalt poolt ei olnud, uagu näis, oma tiitre mõtetest tulewiku kohta mitte juuremalt lõbustatud. Ta ei olund mitte liig lahte noore kaupmehejelli wasta, wistas wahest mõne kibeda sõna oma jutu sekka ja ütles lausa wälja, et Emilie küll paremat põlwe wõis näha, kui tema oma prikskest iludusest kasu püüda mõistaks ja ennast ena nõuu järele kunstiaustijate kooli üles wõtta lajeks, kus temale tee läikwale tulewikule awatud saaks. Waesl Morianil käis niisugustel juttudel jubedus üle ihu, aga Emilie surus end siis mahedasti tema külge ja waatas nii magusjal pilgul tema otsa, et noor mees kõik ruttu ära unustas ja jällegi päris õnnelikul tujul oma alandlikkudest lootustest tulewiku kohta rääkima hakkas.

Ennad Duval ja tema tütar elasiwad ühes wäikeses uulitsas Moriani ligidal. Iga õhtu pärast kontori kinnipanemist tuli noor mees oma armastatud neiu waatama, kus ta ka nende lihtsast õhtusöögist osa wõttis, ja wabadel päewadel läksiwad nemad linna ümberkaudistesje kohtadesje end kojutama. Emilie armastas muusikat, ja ise-äralik rõõm oli temal Stalia lauludest, mida Moriani nii mahedasti ja mõnufasti laulda mõistis. Et ka selle läbi oma armastust üles tunnistada, laulis noor mees sagevasti jelle maja ees, mille erkis emand Duvali elukorter oli, mõne oma „canzonetta“dest, mis Emilie nii häa meelega kuulas. Ta awas siis pooleli oma akna ja jaatis talle pärast laulu lõpetust sõrme otjadega ühe lendawa muju tänuks alla, mille pääle Moriani siis täis õnnetundmust kiitjast trepist ülesje läks.

Nõnda oli lugu mõnda aega läinud. Sääll pani ta tähele, et Emilie ennast oma oletus tema wasta märkjasiti muulis. Tema endine wallatu nõffimine muutis ennast nüüd wahest kibedaks pilkamisets; pilkawa põlastusfuga kehitas ta oma õla nakkusid, kui Moriani oma plaanidest tulewiku kohta rääkis ja igatsetud kodupaika oma waimu filmade ette kujutama hakkas. Sagedasti keelas ta Morianit teda õhtuti waatama tulemast, sest et temal liig palju tööd olla, ja ka wabadel päewadel ei

tulnud temaga enam jalutama. Veel enam aga pahandas ja äritas Morianit ema olek tema wasta, kes temale oma põlastust lausa tunda andis ja fagedasti teotawate sõnadega tema waejuselt rääkis, mis teda ometi pidada tagasi hoidma ühe noore neu juurde tikkumast, kellel palju paremat põlwe loota olla, kui ühes temaga kitsituses ja waejusel kirastada. See tegi Moriani kurwaks, aga ta arwas jeda kõik ema halas- tamata auuahujuse süüts, kes oma alatise kirumise läbi ka tütre meele segaseks tegi. Ühel päewal olivad nad mõlemad Moriani tungiwa palwe pääle wälja Bois de Boulogne'sse läinud, ja suur rõõm oli siin noorel mehel looduse iluduselt, milles ka tema armukene kahewõrdse iluga näis ehitud olewat ja mis ka tõesti Emilie tema wasta palju lahkemaks tegi, kui ta wiimasel ajal oli olnud. Sääl tundis ta korraga, et Emilie käsi, mis tema käewarre pääl puhkas, korraga wärises; ruttu lastis neu temast lahti ja astus sammu kõrwale, kuna ta häbelikult punastades omad filmad maha lõi.

Õhmatades oma filmi üles liües nägi Moriani wäga uhket, suurtugu moodi noort meest enese ees seiswat, kes teda üksi filmapilt üleemeelse pilkamisega nagu küsi- des filmitjes ja siis Emiliet sõberduusel sõbralikul wiisil teretas, et see Morianil sü- damest läbi lõiwas. Wana emand Duval kummardas wäga sügawalt ja alandlikult ja ütles siis iseäralisel naeratusel:

„See on meie onupoeg, herra Robert, kes hiljuti Pariisi on tulnud, — Teie ei ole veel mitte herra Morianiga kokku juhtunud,“ lausus ta wõõra wasta, nagu wabandades edasi, „see on üks tuttam, kes meid wähest waatamas käib.“

Ühtmoeoline, upfatas noor mees filmitjes veel kord Morianit pääst jalgadeni, kuna ta käega kergelt kübarat puudutas; jälle lendas pilklik naeratus tema näo üle, aga ühtlasi wälkusiwad tema filmad waenulikult ja ähwardawalt. Tema wõttis Emilie käe oma kaenlasse ja läks, salal jutul ennast tema poole kummardades, ühte pimedasse kõrwalisesse ridaspuiestikusse, mis juurest jalutawise teest risti läbi jooksis. Moriani, kes walusast imestuselt kui tardunud oli, läks wana eidega, kes pikalisel sammul ennast eelminewast paarist tagasi hoida püüdis ja nüüd Morianiga iseäranis elawalt rääkis, neile tafakesti järele. Ta ei kuulnud, mis emand Duval rääkis, tema filmade põlew pilt oli ainult Emilie poole pöördud, kes ennast oma nii järsku ilmunud onupoja käewarre pääle toetades, jelle sõnu, mis ta temale kõrwa sõjastas, tähelepanemijega kuulas.

Wiimaks jäiwad nad seisma, wõõras surus Emilie kätt, ja Moriani kuulis veel neid sõnu, mis ta Emiliele tungiwalt ja peaaegu käskiwalt toonil ütles: „Sellele peab aga lõpetus tehtama, — see on minu tahtmine.“ Siis teretas ta lühedalt, uhkel kombel, nagu ülem alamat, emandat Duvali ja astus Morianist mööda, ilma et ta teda ühe pilguga oleks riivanud.

„Kes see oli?“ küsis Moriani wäriseses, kuna ta Emilie käest kinni haaras. „Sa oled jeda ju isegi kuulnud, minu sõber,“ wastas neu ninakalt ja pahasel toonil, „minu onupoeg — herra Robert — ehitusekunstnik,“ lühas ta siis veel wenitades juurde, kuna peenikene pillamine tema huulte ümber lehwis, „tema on Pariisi tulnud ja ka meid waatamas käinud.“

Moriani tahtis veel edasi küsida, walus kahtlus näris tema süda, ja kibedad sõnad olivad temal keele pääl, aga Emilie pööras ennast kõrwale ja ütles lühedalt:

„Kähme koju, — täna ei ole siin suuremat lõbu, ja ma tahan parem ühe wäga tarwilise töö ära lõpetada.“

Moriani nägi, kudas onupoeg Robert ühe kõrwalise ridaspuiestiku suus hobuse selga istus, mis toredas mundris tallipois auupaiklikult temale ette tõi, mille pääle ratsanik ruttu nende filmist kadus.

Moriani kõndis nukral näol mõlema naesterahwa kõrwal — Emilie oli morjis, emand Duval lastis wähest tortawaid sõnu kuulda ja ütles poole häälega, aga kuuldawalt, et tema tütrele waja ei olewat sõberduust fundimist sallida, mis tema wabadust takistada.

Enna kärbiste juures läkfiwad nad lahtu — Moriani pakkus nukral näol Emiliele kätt ja waatas kurwasti tema otja. Üks filmapilt näis, nagu oleks Emilie tema tunnast kiihimisest ja palwest liigutatud, ta surus tema kätt, kuna ta filmadest üks jõe pilt Moriani nagu endistel päewadel hüüdis:

„Kas ma pean täna teile tulema?“ küsis ta.

Emilie waatas maha, nagu otaks tema parajat wastust — ema aga wõttis ruttu tema käewarrest kinni ja tõmbas teda enesega edasi, kuna ta jumalaga-jätmi-fets wähe pääga nitutas ja weel tagasi hüüdis:

„Ei, ei herra Moriani, — Emiliel on tibe töö, mis ta hombseni peab ära lõpetama, ja tal on waja ehitamata töötada.“

Moriani wahtis neile weel kaua üksi filmi järele — tema südames oli raste wõitlus tõusnud. Wiha ja walu, armastus ja põlgatus, kahtlus ja ifka jälle uuesti tarkaw usaldus, meeleheitus ja ifka weel elaw lootus, see kõik mäsšas läbi-segamini tema südames ja täitis teda ütlemata halebusega.

Ta jõudis oma wäitehesse toatesesse tagasi, ja ilma et tema mõtted olekfiwad selgunud, läkfiwad tunnid kuni õhtuni mööda. Kui aga päikene looja läks, kui see filmapilt kätte jõudis, mil ta muudu täis õnne ja rõõmsat lootust oma armuete juurde oli rutanud, jääb astus selle pilt jälle nii armsasti ja kaunisti tema waimu filmade ette nagu ennegi. Ei, see ei wõinud ju wõimalik olla — nii halb ja kawal ei wõinud Emilie olla, ta ei wõinud teda petta, teda, kes ju ainult selle neiu jaoks oma elu oli pühendanud. Üksnes tema ema pidi süüalune olema, et see wõõ-ras nii julgesti Emiliele ligineda tohtis — wana moor oli ju alati jäherdufi halwu tähenduse sõnu tarwitunud — üksnes ema piüdis tüttart hukatuse teele saata, — aga weel ei olnud ta selle libeda tee pääle sattunud, Emilie süda pidi ju selle wasta tõrkuma; tema, Moriani, pidi seda südant puhtuses hoidma, pidi teda päästma, — küllap Emilie tema palwet kuuleb ja tema juurde õige tee pääle tagasi tuleb.

Ta kargas istmelt üles, pimedus oli juba pääle tulemos — nagu pool unis-tades, ühte puhku Emiliega rääkides, paludes ja maenitšedes läks ta seda uulitsat mööda edasi, kus ta armuene elas, ja jäi wäitse maja ette seisma.

Altnad oliwad walgustatud, talle näis, nagu oleks ta Emilie warju näinud walgetest aknardinast mööda heljuwat. Kõik armastus ärtas uuesti tema südames, — ta astus akna alla ja algas üht neist Stalia lauludest laulma, mis Emiliele kõige rohkem meeldis, — ta pidi ju lõbusa minewiku pääle mõtlema, kui ta tema laulu kuulis, pidi teda enese juurde üles kutsuma ja teda jälle oma kaisju wõtma.

Tema laulis wähe tafama häälega — kõik tema hing kõlas tema laulust ja näis armjate puhtate häälte mõnul armuete juurde ülesse tõuswat.

Ta ei pannud seda tähele, kudas üks laia mantliga kaetud meesterahwa kogu, kes kahtlajel, ettewaatlikul sammul selle wäitehesse uulitsasse oli astunud, nagu imes-tades seisma jäi ja siis kuulates maja warju puges.

Järjest pehmemaks ja mahedamaks läks tema laul, hale ja südant liigutaw palwe armastatud neiu, millest tema igatšew hing mitte jätta ei wõinud. Warjud liikufiwad walgustatud wäitse akna ees — Emilie kuulis teda, ta tuli temale wä-stust andma, temale ütlemata, et ta teda armastab, et ta temale tahab kuuiks jääda.

Alten kõlises, — üks pool lütkati lahti — aga südamest läbilõikawa hädatšjaga lõpetas laulja oma laulu — sest ülewal ilmus seefama noor mees nähtawale, teda wana eit oli onupojaks Robertiks nimetanud, ta kummardas ennast üle akna laua wälja, plaksutas käsi ja hüüdis naerdes:

„Bravo! bravo! — Aga sest saab nüüd juba küll, sõbratene,“ lišas ta siis pilgates juurde, „minge oma teed ja laulge mujal oma armastuse laulusid — meil on praegu lõbusamat tööd teha kui Teie häälitsemist kuulata.“

(Särgneb.)

Sunne täht.

(Muinasjutt.)

Rõndis ofaw kandle-lõbja,
Meister mängimise tööl,
Uitis mööda õitawat aasa
Mai-kuu hele-walgel ööl.

Waene laps ja waene põlgatud
Sulkuja, kuis oli ta;
Ijamajast wälja ilma
Tõtnud oma kandlega.

Minult, kui ta sõrmed liit'sid
Kandle keeltel mängides,
Oli ta ka kangelane,
Suur ja wägew wõimumees.

Seft ta mängis nii, et jäiwad
Kuulutama torn ja tuul,
Jät'sid jala sahifemist
Rohilised lehed puul.

Mängis heina haljendama
Kuiwa waeje kalju pääl; —
Wägew, wäga wägew oli
Tema kandle keelte häääl.

Rõik küll ilm ja maa ja loodus
Waimustusel kuulsiwad,
Kuid ta mängu jala-wäest,
Jal ei aru saanud nad.

Ei nad mõistnud, mis neil häältel
Taewalikku mõnu tõi,
Nagu hinge jala-kambri
Üksigi waadata ei wõi.

Mäng'ja ainult ise tundis
Oma igatjuste tuld;
Teadis, mis ta südant täitis,
Rinda, pääd, mis põrm ja muld.

Seft ju süündimiseft saadit
Otfis wäsimata ta
Ühte paleust, mis kuulnud
Armastuseks hüütama.

Küll ta rändas, küll ta otfis,
Aga ei ta leidnud weel. —
Nii ka praegu murelikult
Jstus jõe kalda eel.

Waade wiibis wete pinnal,
Sügawas ta filmas sääl
Lumi-walget järwe-roofi
Beegliliste woode pääl.

Ja ta südamesse tungis
Walu igatjuste hoos:
— Nägemata närt'sib, jureb,
Siin su ilus süüta roos!

Kas ei wõits ta parem olla
Waene maha jäetud neid?
Murelikul mängumeistril
Ammu ihaldatud leid! —

Ja ta -tundis, kudas tuli
Tema rinnust üles kees;
Tundis tuhat-kordset wõimu
Kandle keelte, käte sees.

Taewalikult mängida siin
Igat'ses ta ainja öö;
Tahtis oma mängu mõjul
Ette tuua ime-töö.

Ja ta sõrmed liikusiwad
Kandle kuldakeelte pääl.
Üle jõe wäike woode
Seltis mahe, armas häääl.

Ja kui nagu unenäost
Mäng'ja film end selgitas,
Oli tema kõrwal murul
Tütar-laps sääl istumas.

Ilus piiga palja jalu,
Waejes riides, räbalais;
Tuule käes ta külmetamas
Üksinda ja nutmas näis.

Õnnelikul tänu tundel
Mäng'ja murult tõusis ta,
Rattis seda maha-jäetud
Oma sooja mantliga.

Silus seda wäikeft pääkest,
Suut'seid, mis nii sahtud;
Andis tema sõrmekestel,
Külmen'd sõrmekestel suud.

Meelitawaid, armsaid sõnu
Sofistatas ta tema eel,
Kuid see waene laps ta ees siin
Nuutsus, nutma jäi ta weel.

Tasa wulijewal' weele
Pisarates pilguga
Waatas ta; — talt noormees küsis:
— Laps, mis küll weel nutad ja?

Kas jull' küll ju kannim ase
 Pole minu kaenlas siin?
 Ilma otsani, kui ihtad,
 Käte pääl sind kandes wiin! —

Nutma jäi see waene laps weel:
 Läbi nutu tema häääl
 Näakis: — Etz ju film küll näe siis
 Meid jääl hülgwa woode pääl?

Höbe-ehetes, kulla-säral,
 Peened wete piigad nad,
 Uhtesti ja jumalikult
 Hülgwas wahus tantsiwad.

Tuhat-kordfel iludusel
 Ehitud need hällijad,
 Ja mu õladel on ainult
 Kantud waesed räbalad! —

— Jäta nuttu, lapsukene
 Mängija nüüd lausus ta;
 — Minu mängu sala-wõimu,
 Weel ei teda tunne sa!

Kõik, mis soowid, kõik, mis ihtad'
 Toob jull' selle kandle häääl! —
 Ja ta lastis jälle sõrmi
 Käia kullast keelte pääl.

Jälle kostis kangel võdimul
 Heli läbi waikse õö;
 Jälle ilmus mängijale
 Silma ette ime-töö.

Sameti- ja fiidi-ehteid
 Kandis tütarlapse piht;
 Ilu-kuninganna oli
 Waesest lapsest saan'd, kes liht.

Diamandid, kallid kiwid
 Särasid ta juukse sees,
 Ja nüüd kummardas ta ette
 Õnneline mängu-meess.

Suuteles ta walgeid käsa,
 Koofti-karwa põskesi';
 Kuid ta armuke jäi waat'ma
 Ilka weel nii kurbasti.

Waat'ma kehtöö taewa poole,
 Kuhu hülgas eha-loit, —
 Sigines kui sala-sammul
 Amariku sõber Koit.

— Mis sa, armsam, näed jääl? — küsis
 Temalt mures mängu-meess
 — Jumalad jääl õnne maits'wad,
 Nagu me siin ilma sees! —

— Etz sa näe, — tall' rääkis piiga;
 — Kudas hülgab taewa wiir
 Nende ilust, nende õnneft,
 Paistab, nagu päikse kiir?

Ilusaks ja nimetad mind,
 Aga ei mu iludust
 Näe üksi'gi siin põrmul,
 Kus wast pimedus, mis must! —

— Armukene, tröösti end weel!
 Näakis talle mängu-meess;
 — Weel on mõnda sala-wäge
 Warjul minu kandle sees! —

Ja ta istus piiga ette
 Uuest' oma kandlega;
 Uuest' kostsid õrnad hääled
 Üle mere, üle maa.

Kuni pilwedeni üles
 Tungisid nad ime-wäes —
 Kauga, kauga, nii ta mängis,
 Kuldne nõidlik kannel käes.

Kui ta jälle ümber waatas,
 Polnud siin ta arm'amat;
 Ainult kõrgel uut ja hülgwat
 Tähte nähti särawat.

Täheke see hülgas, säras,
 Hülgas nagu ime-töö
 Läbi pimeduse, udu,
 Kehtöö warjude ja õö.

Igaüks wõis imestada,
 Igaüks wõis hõifata,
 Ainult waene kandle-tööja
 Kurbemalt jäi ohkama.

Seft ta nägi nüüd nii kõrgel
 Kauge ilma ruumi sees
 Paleust, mis pitab aastad
 Dmaks püüdnud otsides.

Kauga on weel oma kannelt
 Mängul ta siin helistan'd,
 Kuid ei ial need ime-keeled
 Oma endset heli saan'd. —

Ilmas aga feda tähte
 Õ n n e t ä h e k s h ü ü t a k s e ;
 Otsitakse, — wäsimata
 Dmaks saada püütakse.

Kuid, eht ots'ja film ta ees ka
 Ilka kuldselt hülg'mas näeb,
 Ots'jat põrmus siin ei näe ta; —
 Igawest' tal wõõrats jääb.

J. J.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmuub kuus korra.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise, raha- ja muudese kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Laulust ja mängust.

(Kõne, mis Dr. S. A. Hermannu juurel laulupidul 16. juunil pidanud.)

Auulised pidulised! Kaugelt ja ligidalt meie armsa kodumaa pinnalt olete suu-
rel hulgal kokku tõtanud pidu pühitsema. Mis pidu see on? Seda teab küll igauks
isegi: See on Keisri Majesteedi kümne-aastase walitsuse mälestus, mille üle jellel pi-
dul juba nii sagedasti on kõnelnud. Need sõnad, mis siin Teile kõneleda tahan,
käiwad aga pidu iseloomu kohta. Selle iseloomu pääle waadates peame weel korra
küsima: Mis pidu see on? Selle küsimusele wastame: See on laulu- ja mängu-pidu.
Pidu iseloom on siis muusikaline, sest nii hästi laul kui ka mäng on laiemas mõttes
muusik. See on see armas kunst, mis iluhelide wõimul inimeste südameid lõbustab
ja neid igapäewastest muredest ja talitustest üles poole tõstab. Inimesel on ju alati
see himu ja igatsus paremasse ilma tõusta, mureta ja hooleta olla. Laul ja mäng
teewad, et inimene seda wõib. Seft kes laulab ehk pilli mängib, ei jellel ole mitte
muret ega waewa; kui ka tema waew ehk mure jelle läbi ära ei lõpe, aga ta unu-
stab teda laulu ja mängu ajal ära.

See iluheli sünnitamine ja mure ja waewa unustamine on esimene põhjus,
miks inimesed juba wäga wanal ajal on muusikat armastanud ja kalliks pidanud.
Heidame waimus eneste filmad kaugeste muinasminewikku, siis leiame, et enam ehk
wähem haritud rahwad ikka laulu ja mängu on edendanud.

Piibel jutustab meile, et juba Adama ja Ewa, kõige inimesesugu esi-isa ja
esi-ema, üks poeg, nimega Subal, oluud suur mängumees, ja temaft tulnuud kõik
pillilöödjad ja wilepuhujad. Si wõinud see Subali muusik praeguste mänguriis-
tade helide kõrwal suur asi olla; siisgi tunnistab ta, et juba esimesed inimesed maa-
ilmas on muusikat armastama hakanud ja iluhelide wõimust aru saanud. Subal
on siis kõigi lauljate ja mängijate, laulu ja mängu esi-isa. Tähele panna on, et
siin mänguriistadega iluhelide sünnitamine wanem on kui laulmine, sest laulmine on
palju hiljemini nimetatud.

Inimesesugu on Subali põhjusel muusika-kunsti edendamises kaswanud. Aga
see kunst ei läinuud Subali käest milgi kombel otsekohesel wiisil Iisraeli rahwa kätte,
seft Iisraeli rahwa muusik oli Egiptuse rahwa käest päritud, kelle maal ja all Iisra-
eli rahwas, nagu teada, kaua elas. Kunst iluheli Egiptuse rahwa juurde tuli, on
teadmata. Aga meil on teada, et egiptlased wäga wanal ajal on oma wiisi õige
ilufat muusikat sünnitanud. Iisraanis ühe mänguriistaga, mis praeguse kandle jar-
nane oli, on nad palju mänginud. Seda mänguriista mängijawad ka noored neiu,

kes templis jumalatele läkšivad teenistust tegema. Nad mängiivad ja laulsiivad eneste häälega sinna juurde.

Piiblis räägitakse meile, kuida Dawet ja Salomon terwed lauluseltsid ja mängeeste hulgad on pidanud, et jumalateenistuse ajal templis mängu ja laulu kuulda. Daweti lauluraamatus on hulk mänguriistu nimetatud, aga muidugi ei tea meie, mis mänguriistad need on olnud. Riipalju siiski kuuleme, et puht- ja keelpillide wahel wahet on tehtud.

Uga ka teised naabrirahwad sääl ümber kaudu on muusikat armastanud. Kõige wahem on muusik Hiina-maal edeneda saanud, ja on weel praegu madalal järjel.

Indogermani sugu rahwaste seas Indias ja Perjas on ka laulmist olnud, niisamati mänguriistadega mängimist. Kõige täielikum aga ei ole nende muusik mitte olnud, ja meie wõime temast üksnes praeguste säält rahwa wiiside järele ainu saada.

Wanad greeklased ja roomlased on ka wäga mängu ja laulu armastanud. Neil oli koguni muusika jumalaidgi olemas, nimelt Apollo ja Orpheus, kes osawad mänge mehed olnud, nagu nad arwawad. Wäga ilusaid wiisid on wististi greeklastel ja roomlastel olnud, aga neist ei ole pea ühtegi meie ajani jäänud. See tuleb sellest, et nemad helisid ehk toonisid weel üles kirjutada ei ole mõistnud. Küll nimetatakse meile toonitõugusid, mis greeklaste käest olla päritud, aga ühtegi wiisi ei ole neis meile jäänud. Umbes arwata wõime üksnes, kuida nad on laulnud. Kõigest, mis wanadest kirjadest selle üle leiame, peame imeks pannes tunnistama, et wana Greeka muusik wäga selle muusikaga sugulane on olnud, mis meie wanemates Gesti rahwa wiisides leiame. Teistes kirjades olen mina lugenud, et wana Greeka muusik wana Egiptuse muusikaga pea üks olewat, sest ka greeklased olla oma muusika egiptlaste käest saanud. Jällegi on finnitatud, et wanal maailmast kadunud Meda wõi Madai rahwal olnud iseäraline laul ja mäng, mis Egiptuse omaga sugulane olnud. Nõnda siis leiame jällegi üsna imeks pannes, et meie Gesti rahwawiisid Meda rahwa omadega sugulased peawad olema. Opetatud mehed arwawad keeleteaduse põhjusel, et Meda rahwas olnud meie rahwa esivanemad. Nimi meda ja maidai-gi olla see sama, mis Gesti keeles on: maa; Madai-mees on siis selle sama tähendusena nagu maa-mees. Nõnda siis awab laul ja mäng meile siin sugawamal kombel teaduse hallika jooned, päälegi salajooned, ja meie wõime imeks panna, kuida wõime muusika wõimul teaduse walda siise tungida.

Uga kõik need nimetatud wanad rahwad ei jõudnud muusikas nii kaugele, et nad oleksiwad wõinud lauluwiisid nootidesse üles kirjutada, nagu seda meie wõime. Nad ei osanud mitte weel heli paberisse panna. See kunst sai alles pärast, kui mitu sada aastat juba mööda läinud, inimestele tutwaks. Jah, imelik on see kunst küll: Niisamati kui raamatu lugeja sõnad raamatu tähtedest kokku loeb, niisamati loeb osaw laulja helid ehk toonid noodist ära ja laulab ehk mängib neid. Üks elab siin maal, sünnitab uue wiisi, loob uue laulu, saadab Amerika-maale, ja sääl wõib teda nooditundja koha niisamati laulda. See on suur edenemine, mis inimese waim on leidnud. Uga kes oli see mees, kes esimesed hääled oskas paberi pääle kirjutada? Jah, siin ei teata wastust. Wist jääb selle tubli mehe nimi alatiks tundmata. Teatakse üksnes, et see wist Italias on sündinud, kus ühel aastasajal üks Guido di Arezzo juba enam kui ühe-häälelisi laulusid oskas nooti kirjutada. Pärast on teised tema põhjal edasi läinud. Klusal Italia-maal on sest saadik muusik alati helisenud.

Pärast läks ta Italiast Saksa, Prantsuse, Englise, Hollandi ja mujale maale. Wõib olla, et säält ka muusik Ungari ja Wene maale on teed leidnud, edasi minnes ka eestlaste ja soomlaste jekka. See sünnib muidugi üksnes kunstmuusika kohta, mis nootidesse üles kirjutati. Rahwawiisid on wenelastel, ungarlastel, soomlastel, eestlastel juba enne olnud, ja on neid suust suhu lauldud. Ka mänguriistad on neil igauhel ise wiisi olnud.

Waatame wähe tagasi oma rahwa muusika pääle. Gestlastel on laulujumal olnud, kelle nimi oli Wanemuine, seesama, kelle nimi Soomes on Väinämöinen. Meie rahwas ühes Soome rahwaga on siis ilu-heli jumalikuks asjaks pidanud. Laulujumal Wanemuine oli jumalik mees, tema laul ja mäng oli taewalik. Meie, kes laulu ja mängu armastame, oleme Wanemuise lapsed. Tuletame Wanemuist Dr. Fählmanni kirjade järele meelde. Fählmann kõneleb nii:

„Inimestel ja elajatel oli üks keel. Et weel täna päew tarfu inimesi ole, kes elajate keeli oskavad ja elajate juttu kuulawad. Keel oli aga igapäewajeks pruukimiseks, elu tarwituste jaoks. Müüd kutsuti kõik loomad üleüldisele koosolekule kofku, kus nad pidukeelt pidiwad öppima, see on laulu, et endid rõdmustada ja jumalaid kiita. Kõik tuliwad kofku, kel elu ja hing sees, Tartu Taara mäele, kus püha tammik kaswas. Ohus sündis südant sulataw kohin, ja laulujumal Wanemuine tuli maa pääle maha. Ta silistas oma läheraid juukseid ja habet, kohendas riideid, kõhatas hääle puhtaks ja katsus siis mängu. Müüd mängis ta ühe eesmängu ja laulis wiimaks kiidulaulu, mis kõigi kuuljate südamesse tungis, temal enesel aga kõige enam. Waitus walitjes koosolekul, ja igauks kuulas tähele pannes laulu. Emajõgi peatas oma jooksu, tuul unustas oma rutu, mets, loomad ja linnud kuulasiwad tähele pannes päält, ja ka kõwersilm metsahalijas wahtis metsa puude wahelt wälja. Aga mitte kõik, kes jääl oliwad, ei saanud kõigest aru. Tanumitu puud pidiwad jumala mahatulemise kohinat meeles, ja kui teie tammikus kõnnite ja jeda pühalikku kohinat kuulete, siis teadke, et jumalus teie ligi on. Emajõele jäi tema riiete kohin meelde, ja nii sagedasti, kui ta kewade oma uue nooruse üle emast rõdmustab, kõhiseb ta, nagu ta jääl kõhijemist kuulnud. Tuul oli kõige heledamaid häält tähele pannud. Mõnel loomal oli häälte kõla meele järele olnud, teistel jälle keelte heli. Laululinnud pidiwad tema eesmängu meeles, iseäranis ööpik ja lõoke. Kõige wiletjam lugu oli kaladega: nemad pistiwad pääd silmadeni weest wälja, aga unustasiwad kõrwad wette; nad nägiwad juu liikumist ja tegiwad selle järele, aga jäiwad tummaks. Üksnes inimene sai kõigest aru; jellepärast tungib tema laul südame põhja ja ülesse jumalate eluajemele. Ja wanake laulis taewa fuurusest ja maa toredusest, Emajõe kallaste eheteist ja nende endistest toredusest ja inimeste soo õnnest ja õnnetuselt. Ja laul liigutas tema südant nõnda, et tal pijarad filmist weeresiwad, mis läbi kuue kuue ja seitseme särgi tungiwad. Sa siis lendas ta Wanataadi eluhoonetesse temale laulma ja mängima. Pühadele kõrwadele on õnneks antud mõne korra kõrgest ja kaugekst tema mängu heli kuulda. Et inimesed hoopis ära ei unustaks, saadab ta aeg ajalt oma kästjalad weel praegu maa pääle maha. Tema isegi tuleb korra jälle tagasi, kui õnn jälle maapäälistel nurmedel aset wõtab. —“ Nõnda kirjutab õnnis Fählmann.

Armsjad pidulised! Meie oleme kofku tulnud jeda pidukeelt kõnelema, see on laulma ja mängima. Saul ei ole meie rahwa seast mitte lõpnud, waid on edenenud. Rõõmuga on lauljad ja mängijad öppinud ja harjutanud, seni kui nad laulda oskasiwad. Nad on kofku tulnud laulma ja mängima, et taewa lagi lajab ja et kaugek kaarel lajab. Ei olnud neil mahti majadesse jääda, kui käes oli tund, et pidule pidi tuldama. Meie rahwas ei taha mitte nende seltsis olla, kes endid muresti maha muljuda ja fuurest eluhädast furmits furuda lajewad. Saul ja mäng teiste lõbude sees peawad need olema, mis meie meelt mõnul mõlgutawad ja meie elu elatawaks teewad. Ja tõesti ei ole see mitte tühi sõnade kõla, mis meid siin waimustab, kui me ilu-helid kuuleme, waid see on jumalik hääl, mis meid kaunidusele kutsub. Kõik wagadus ja noorus tuleb meie meeles mõlkuma, kui ilusat puhast laulu ja mängu kuuleme. Kõik haritud maailm on jeda ära tundnud, et muusikal fuur hariduse mõim ja wägi sees on. „Kus lauldakse, sinna istu maha, ei kirjajad inimesed laulda taha.“ Juba see wäga pruugitaw sõna näitab, kui tõsine ja fuur see mõim on. Waras ja rõõwel, kes pimeduses roomawad ja ligimesele kirja teha tahawad, ei need laula ega

mängi, waid nad teewad salaja kurja. Kõige selle pärast on meil asja küllalt soovida, et armas muusika-kunst laulus ja mängus ikka kõlaks. Jah, kõlaga laul ja mäng alati ja tehku meid paremaks ja tõstku meid kõrgemale. Elagu Eesti laul ja mäng!

Moriani.

(Särg.)

Ta tõmbas afna jälle kinni, nii et klaasid klirisejivad — tema kõrwal, ennast tema öla najale toetades, oli Emilie seisnud — ta lõi oma käe truutu neiu ehtme ümber ja mõlemad kadusiwad toa tagumisesse ruumisje.

Moriani seisis, nagu oleks ta walgust rabatud — temal oli see tundmus, nagu oleks terve maailm kokku langenud ja seisaks ta sügawa hana ees, mis kõik armsaid neelanud — tema pää hakkas ümber käima — ta tuius wasta maja müüri ja toetas oigades oma pääd külmade kiwide wasta.

Sääl tuli kiirel sammul see meesterahwa kogu, kes ennast maja warju hoides tema laulu oli päält kuulanud, tema juurde. Üks tugew käsi wõttis temast kinni ja madal hää ütles wõõramaa kõneõlkjuga:

„Waste see petis tüdruk lähed, kuhu ta tahab, minu noor sõber — Teie ei ole waja niisuguse kergemeelse plika pärast halatseda — kellele taewas nii rikkaid andeid on jaganud, nagu Teie, selle kohta ei tähenda säherdune wäikene kahju midagi: peagi saawad hertzoginnad ja würstinnad Teie armastuse pärast waidlema.“

Segasel silmal waatas waene noormees wõõra otja. Ta nägi enese ees ühte kaunis rannusjat, lahtet, meelehääd awaldawat nägu, millest süüsed, elawad silmad särasiwad; wõõra mehe wähe käherad juuksed, mis uuemoelisejt kübarast kaetud oliwad, hakkasiwad juba halliks minema, eest lahti löödud mantli alt paistis laitmata piduülikond.

„Herra,“ küsis Moriani kurwasti, „kes Teie olete? — Miks segate Teie ennast minu kurblikusse loosje, mis küll jägedasti ka teistele mõjub,“ liijas ta südamel walust wärisewal häälel juurde „aga süüsi jeda waest südant murrab, kes nii rumal oli, et ta armastuse ja truuduse pääle lootis?“

„Jätame selle jutu kõrwale,“ ütles wõõras õige lõbusal tujul, „räägime parem kuuluse, aru ja kulla wulinal jookswast hallikast, mis nii rikkalikult ja wägewasti Teie rinnust wälja woolab. Mäherdune õnn,“ kõneles ta weel elawamalt edasi, „et ma siia ära eksiin — ma tahtsin ühe pidu päält tulesse jala oma hotelisje tagasi minna ja olin õige tee päält kõrwale juhtunud — ja parajasti tahtsin ma Teilt selles tundmata uulitsas juhatust paluda, jään aga hakkasite Teie laulma — Sumala eest — see on kallis warandus, mis ma siin olen leidnud — warandus Teie kui minu jaoks, ja kui see wäikene petis neiu jääb ülewal jeda aimaks, siis saaks ta Teiega küll koguni teisel toonil rääkima.“

„Ma ei saa Teiest aru, herra,“ ütles Moriani.

„Küll Teie edespidi kõigest aru saate — tulge minuga kaasa minu hotelisje, maitswa õhtusöögi juures saame meie paremini teine teisega tutwaks, kui siin küllmal uulitsal. Mina olen Dumley, operi direktor Londonis, ja Teie, minu herra, saate pea, kui Teie end ühe aasta olete koolitanud, maailmas esimene tenorilaulja olema, kuulusega ja kullaga kaetud, ja Europa-maa ilusamad naesterahwad saawad Teid auustama ja Teie sõprust ohtima.“

„Kas see peaks mõimalik olema?“ küsis Moriani kurwalt, kuna ta pää ennast uhtusega tõstis, „mina ei ole oma häälest ialgi lugu pidanud, olen üksnes ajaniteks laulnud —“

„Seda parem,“ hüüdis Lumley, „siis ei ole tema juures midagi ära rikutud, ja Teie võite jeda ennem oma kooli läbi teha — aga tulge, tulge, õhine külm õht võiks Teile kahjulik olla — Teil on kahjulikumad tööd teha, kui igatsedes sõherduse petliku neuu akna all seista.“

Moriani astus uulitja keskele. Tema alles kurvasse näosje tekkis uus meelekindluse jume — ähwardades tõstis ta oma käe väitje akna poole ja hüüdis:

„Sah, tõji — ma tahan üles astuda walgusele, kuulsusele ja hiilgusele — naera ja aga ja pilka, sina wilets petja — minu süda ei pea mitte lõhkema, aga sinule saab tema iga päew oma needmise saatma, ja pead laugema sügawamini ja sügawamini, ja kibedal kahetsemisel jellele kõrgusele üles waatama, mille pääle ma tõusta tahan!“

Ta wõttis Lumley käest kinni, — kawal direktor sidus ettewaatlikult oma suure südiise taskurätiku oma kogemata leitud tenorilaulja kaela ümber ja mõlemad tõttasid wad ruttu linna toremate jagude poole.

* * *

Üks aasta oli mööda läinud — jäl kuulis terve haritud maailm uuest lauljast Napoleon Morianist, kes Londonis oli näitelawale astunud ja kes kõigi kuuljate waimustatud teatuste järele Rubini, Ronconi ja Tamburini kaugele selja taha jättis. Londoni ajalehed täitsiwad oma weergusid tema kiitusega, ja Themse äärse linna suurtjugu elanikud, kes muusikast nii suurt lugu peawad ja nii hästi aru saawad, pakkusiwad temale waimustawalt auu ja kiitust.

Kui suurte pidude ja lõbuduste aeg Londonis mööda oli, siis läks Moriani Italia maale, laulis Rooma linnas, Mailandi italas — Wienis, ja ükskord ei hoolinud ta koguni Peterburi jääst ja külmast — igal pool lendasiwad loorberi pärjad temale wasta — kuld, meesterahwa inestamine ja naesterahwa igatsus ja armastus, iga uue linna elanikud, kelle ees tema oma hõbepuhast, nii hõrna ja süisgi nii tugewat häält kõlada lastis, käiswad hõifates tema wõiduwankri taga, millega ta läbi Euroopa reisis.

Minult Pariisis ei olnud tema weel mitte laulnud, ja parislased hakkasiwad pahandama, et nende juures, haritud maailma keskpunktis, nagu nad ise arwawad, see uus läht kunstitaewas weel mitte ei olnud tõusnud. Meelepaha, mis selle pärast linna rahwa südant täitis, läks wiimaks ka ajalehtedesse, ja need tungisiwad herra Batel'i, Théâtre Italien'i, endise Salle Ventadour'i direktori kallale, et tema kuuljat Napoleon Morianid Pariisi muusikaliste ja uudishimuliste elanikkude ette näitelawale tooks. Seda ei olnud ju weel enne kuulnud ega nähtud, et Londonis pidi laulja olema, keda Paris ei tundnud, kes pääle selle weel kõigis muudes päälinnades oli laulnud, mille pääle Paris muidu pool põlgliku filmaga waatas, enne kui tema Théâtre Italien'i poolt, kes operi asjus end ülemaks kohtumõistjaks ja otsustajaks pidas, mitte häätskiitmist ei olnud leidnud. Herra Batel, kelle kallale ka kõige tähtsamad kunstnikud palwetega tormasiwad, wõttis wiimaks nõuiks omalt poolt esimest jammu astuda, sest et Moriani ise ennast süugi pakkuma tulla ei tahtnud. Tema kirjutas kuuljale lauljale ja palus, et ta üles annaks, mis ta selle eest nõuab, kui ta Pariisi laulma tuleb. Ta ei saanud selle kirja pääle wastustgi. See jünntas palju pakju werd — aga herra Batel ei julgenud sellest häbemata olekust rääkidagi. Ta reisis ise Londonisse Morianiga suusõnal oma asja ajama.

Laulja, kelle peenikene õrn tegumood wähe haiglast ehk roidunud olekut näitab, ja kes aeg ajalt kuuwa kõha kuulda lastis, wõttis herra Bateli uhke külmusega wasta. Waewalt oli külaline oma soovoi awaldanud, kui Moriani pilkikult naerma

hakkas ja hüüdis: „Teie olete oma reisi ilmaaegu teinud, herra — mina ei laula mitte Pariisi linnas.“

Nende sõnadega pööras ta selga, läks teise tuppa ja jättis operi direktori, kes kui keeletu oli, sinna seisma.

See oli liig! — Batel reisis ka jala päält Pariisi tagasi ja jutustas oma sõpradele ja hääsoovijatele seda häbemata tempu. Peagi teadis terve Pariisi linn, et maailmas säherdust inimest leida on, kes hullus üleemeelsuses teistele eestujuks oleva maailmalinna elanikkudele sel kombel vastu hakata julges. Pahandus oli üleüldine, aga füisgi ei julgenud Parislased, terve Europa naeru kartes, sest awalikult rääkida, ajalehed töiwad mõne tüki Moriani wäärtuse alandamiseks, kaua aega ei nimetatud teda, nagu oleks see kokku räägitud olnud, mitte sõnagagi. Nad tahtsiwad häbemata mehe koguni tähele panemata jätta, kes julges juur ja kuulus olla tahta, ilma et Pariisi haritud seltskond seks ka oma kinnitust oleks andnud.

Aga Moriani kuulsus tõusis parislaste nukrusesi hoolimata järjeft kõrgemale — mitu aastat läks mööda ja ikka mõnujamaks ja kõlatamaks näis Moriani hääl minewat, ikka wägewamalt mõistis ta ka kui näitleja üliõjawa mänguga waimustada. Wõõrad, kes Pariiji tuliwad, rääkisiwad üksnes Morianiist ja ikka jälle Morianiist, ja wihasstatud parislased arwasiwad nende nägudest lausa piltamist selle üle wälja paistwat, et see säraw täht igal pool tuttav oli, ainult mitte Parisis. Mõned juurtjugu seltskonna ja muusika-kunsti liikmetest jõitfiwad üle mere Londonisse, et jälled seda lauljat kuulda, kes parislastele jeda auu ei andnud, et ta ka neid oleks waatama tulnud. Suure waimustusega tuliwad nad tagasi, ja nende juust woollas Moriani kiitus — nad ei wäsinud jutustamast, kudas tema oma kõige hiilgawamas mänguõjas, nimelt Edgardo õjas operis „Lucia,“ nii õfawasti mõistwat surra, et üksigi teine näitleja ega laulja nii kõrgel kunstil järjele ei saawat.

Jällegi tõusis torm Bateli wasta. Tema pidi jüüalune olema, et Moriani Parisis laulda ei tahtnud, tema oli lauljat kudagi wiisi pahandanud — tema pidi jeda jälle hääts tegema, mis ta oli halvasti teinud — ta oli sunnitud Moriani Pariisi tooma. Jällegi hakati waese direktori kallale tungima ja temale ette heitma, et tema ei olla mõistnud selle aja kõige kuulsamat lauljat Pariiji tuua, ja rahwas pidada nüüd tema kõlhamata asjaajamise wiisi pärast kannatama. Waematud Batel wõttis nõuats meel tõrd Londonisse reisiida. Emne aga uuris tema hoolega Moriani minewiku lugu, kas ta jäält wast mõne koha leiats, kuhu tema hammas hakkats, sest teadu pärast oli, et laulja enne Parisis elanud. Önn oli kinsatud direktori poolt — ta jai kuulda, et kuulus laulja ükskord olla ühe õmbleja mamseli, Emilie Duvali, armastuse sidemeles olnud, ja ta leidis wiimaks, kui ta jälgi mööda edasi hakkas minema, ka selle Emilie üles.

See naesterahwas oli mõnda aega jeda laia lõbu ja kergemeelsuse teed käinud, mille pääl nii palju tema seisuse- ja suguõdedest häbi ja wiletsuse hana poole tõttawad. Aga ta oli kõwema halastamata südamega olnud kui suurem osa teisi, ta ei olnud oma ühte ja rikka lõbuelu joowastuses ialgi külma arupidamist ja rehkendamist ära unustanud, ja wiimaks oli temale koguni õnnets läinud, üht wana grahwi, d'Albrémont (üttele: dalbremóng), kes juba kõit maailmas oli maitšunud, nõnda kindlasti wõrgutada, et see temale altari ees oma kae pakkus. Grahw oli wäga rikas mees, ta nimi oli Brantsufemaa wana mõisnikusugude seas kuulus, ja tema noor abikras lastis enesele selle üle kirjaliku tunnistuse anda, et temale igal aastal kindel, tähtjas rahasumma wälja maksetakse, kui grahwi mõisad ja lossid pärast tema surma peakiwad tema perekonna ligemate pärijate kätte langema, kes wana mehe naesewõtmise pärast tuld ja tõrwa sülitasiwad. Noore grahwinna d'Albrémont'i eest oliwad küll juurtjugu seltskondade üfjed luffus — aga see ei hoolinud sest põlastuseft, mis juurtjugu perekonnad tema wasta ülestunnistašiwad; ta wõttis omalt poolt

ka teraviista kätte, et nende wasta sõbida. Tema tõllad oliwad kõige toredamad üle terve Pariisi linna, nende uste pääl säras grahwi suur wapp, hobused oliwad kõige kallimat tõugu. Kus aga uus grahwinna ennaft awalikult näitas, jääl aratas tema oma riiete uhkuse ja iluduse läbi kõigi teiste naesterahwaste kadepuust, ehk need küll end nõnda seadsiwad, nagu ei oleks nad teda sugugi tähele pannud. Grahwinna maja oli jeeft kui wäljast poolt kuninglikult ehitud, ja kui ükski suurtefugu naesterahwas oma jalga tema ukse läwe üle ei pistnud, siis ei olnud tema jaalis ometi mitte lõbusast jeltskonnast puudust, jeeft jee kubijes üleemeelsetest noortest lõbu-, elu- ja teaduse-meestest, kirjanikkudest, kelle lahke joowitaja ja edendaja wana grahw oli, jeeft et ta Emiliet tingimata ja pimedast pääst ufaldas.

Batel ilmus grahwinna d'Ubrémonti juurde — jutustas temale oma kimbatust ja lihas juurde, et üks hää sõna jelle ilusa proua poolt, kelle päralt Moriani esimene armastus oli olnud, kalli lauljat küll nii pehmeks teeks, et ta Pariisi tuleks.

(Särg tuleb.)

Ceda ja teist.

Tawet ja Koljat. Kooliõpetaja: „Noh, Sassiene, mis sul siis wiga on?“ — Saks (nuutjudes): „Mina ja rätspea Willem mängijime Tawetit ja Koljatit.“ — Kooliõpetaja: „Ahah, ja siis on jee furd wißt küll Koljat wõitu saanud?“ — Saks (oma selga hõõrudes): „Ei, mitte Koljat, waid wana rätsepp, kelle aknaruudu ma kiwidega olin katti wiisanud!“

Lahke piduandja. — Endine Siri-maa abikuningas, lord S., andis furd oma maafondade esimeestele juure piduõõgi, millest tema kõiti mõisnikka oja wõtma kutsus. Sööma-ajal pani hoolikas pidu peremees tähele, et keegi tema külaliste jeeft terve praetud kana laua all taskusse pistis. Ehk küll pidu peremees muidu õige lahke ja wõõraste wastawõtklik oli, pahandas teda siiski jäherdume ahnus. Kuttu jooksis tema kõõki, tõi oma käega kuuma joostiga täidetud joostikanuu, astus pikanäpulis maia-smoka juurde ja ütles kõige lahkemal toonil: „Herra, jee kanatene wõiks Teil õhtuni ometi ära kuiwada; lubage, et ma temale joosti pääle walan!“ Ja nende sõnadega waldas ta temale terve kannu-täie joosti taskusse.

Ei saa wõlga. Üks noor dragunite polgu ohwitser ratsutas ühe paraadi ajal Prantsuse kuninga Ludwig XIV. eest mööda, kui korraga tema hobune kõrwale kargas, nõnda et ratsanikul kübar pääst maha lendas. Keegi tema sõpradest tõstis kübara sel kombel üles, et ta oma mõõga otjaga temast läbi forkas ja teda siis tema omaniku kätte ulatas. „Sandis,“ hüüdis jeda nähes dragunite ohwitser, „ma oleks ennemalt joowinud, et ja oma mõõgaga minu ihusej oleksid jorganud, kui kübarasse!“ Kuningas kuulis neid sõnu ja nõudis nende üle seletust. „Sire,“ wastas ohwitser, „haawa-arsti juures wõin ma mõlgu saada, aga oma kübarspea juures mitte.“ — Kuningale meeldis jee wastus nõnda, et tema wiibimata kõik jelle noore ohwitseri wõlad ära maksis.

Mitte muidu. Naene: „Oh, Mart! Kas sinu süda siis midagi ei tunne, kui ja jelle pääle mõtled, et ja meie kümne aastases abielus iga aasta läbikaudu 80 kuni 100 rubla oled kõrtjis ära purjutanud?“ — Mees: „Sjegi mõista — temal on jee uhke tundmus, et ma ütelda wõin: Ma ei ole mitte muidu elanud!“

Adelina Patti Lappespõlwest. — Adelina Patti, üle maailma kuulus laulja, jutustas furd ühele muusikusojrale järgmise loo oma lappespõlwest. „Mina olen teatri laps, jelle pärast ei ole mul, nagu sõldati lastelgi, õiget kodupaika. Minu isa oli Sidisilia jaarelt pärit, minu ema oli Rooma linnas jündinud

Ja üles kaswanud; minu isa oli tubli tenorilaulja ja rahwale meeldiw näitelama liige, ema aga oli rohkem: tema oli suur kunstilaulja. Minul enesel oli wäga peenene kõrwade kuulmine; laulu hinu, laulu anded ja wõim ärkasiwad minus juba aegfasti, mille pärast ma ka juba wäike lapsena oma poolwennalt päris korrapäralisi õpetundisid laulmises ja oma õelt Carlottalt klaverimängimises sain. Selle juures olin mina, nii kaugele kui minu mälestus tagasi ulatab, kui hull muusiku ja teatri himuline. Iga õhtu, kui minu ema näitelawal mängis, istusin mina operis, ja iga laulwiis, iga kehaliigutus jäi mulle kustumata meelde. Kui mind siis pärast tojutulekut woodisje oli magama pandud, tõusin ma jalaja jälle üles ja mängisin öölambiteje piistel kõik need etendused weel ükskord läbi, mis ma teatris olin näinud. Minu isa puuase-woodiline mantel ja ema wana suletekübar oliwad mulle muutusrikkaks ülikonnaks, ja nõnda näitlejin, tantšisin ja lõõritasin muiua — paljaste jalgadega, aga kunstlikus ehtes — kõik operi lood läbi. Ühtlasi täitsin ma ise ka rahwa oja, plakjutasin kuitust ja wiskasin iseendale lilleimpurid, mis ma, mitte ilma ojawujeta, kokku määritatud ajalehtedest walmistasin. Sää! tabas meie perekonda raske hoop. Meie operi omanik jäi pankrotti ja kadus ära, ilma et tema oma kunstnikkudele wõlgnewad palgad oleks wälja maksnud, terve näitlejate feltskond läts maailma laiali, ja Italia oper Madridi linnas oli jellega hingusele läinud. Minu wanematel ei olnud teenistust, meid oli kaunis suur perekond, ja nõnda tuliwad meile häda ja mure peagi külalijeks. Minu isa wiis ühe tüki majakraami teise järele laenumajasje ja ei teadnud jagedasti, millest meie ennast järgimisel pääewal pidime toitma. Mina aga ei jaanud sellest kõigest suuremat aru, waid laulsin oma joodu hommitust õhtuni. Korraga äratas minu laul isa tähelepanemist ja temale tuli mõte päha, et mina oma lapsehälega wast meie terwet perekonda wõitsin kõige suuremasti hädast päästa. Ja, tänu Jumalale! ma päästsin teda ka. Mina pidin — se i t s e a a s t a t w a n a — kontserdi-lauljana rahwa ette astuma ja tegin seda täiesti lapseliku rõõmuga ja usaldusega. Mind seati kontserdi saalis klaveri kõrwal laua pääle püsti, et kuuljad seda titekest ka n ä h a wõiksid; rahwast, raha ja kuitust tuli rohkesti. Ja kas Teie ka teate, mis mina laulsin? See'p see kõige imelikum ongi: üksnes kõige kunstlikumaid aariaid, nagu „Habemeajajast“ jelle Una voce poco fa“, nendesamade ilustustega, just nõnda, nagu ma seda aariat weel tänapäew laulan, ja siis weel nuid sarnaseid tükkisid. Mul oli nüüd aga wõim näha, kuida panti pandud riided ja wäärtasjad üks teise järele meie majasse jälle tagasi tulema hakkasiwad ja nendega ühes südamet rahu ja lõbus olek.“ — Nõnda oli siis Abelina Patti lapsena juba seda lubanud, mis ta pärast täies eas igapidi on täitnud ja weel täidab — kes teab kui kaua; selle lõõkse lõõr, kes aastas on miljonite kaupa raha jisse wõtnud, näib kindel kui teras olewat.

E h u a t u s. Poisikene: „Ema, ära ehmata, wäljas ukse ees on üks furnuteha maas!“ — E m a (suures ehmatuses käed üle pää kokku lüües): „Kas wast isale peaks mõni õnnetus . . . Ma pean ometi ruttu waatama minema! . . .“
P o i s i k e n e: Aga ema, see on ju üksnes hiire furnuteha!“ — E m a: „Mis? — Üksnes furnud hiir! — Dota, ja jõe jõmpsitas, küll ma sind selle eest roogin — mind nõnda ehmatada! (Annab poisile walu).
P o i s i k e n e (huludes): „Aga ma ütlesin sulle ometi õhetohe: Ema, ära ehmata!“

K a r d e t a w k a t s e. M ä r t: „Ma tahaksin ometi hääl meelel teada saada kas see tõsi peaks olema, et mõisa Willem ilusa Miili juures kosjas olla käinud, aga säält pika ninaga olewat koju saadetud.“ „Küsi jeda ometi tema enese käest. Kui ta sulle lõpsu kõrwa äärde annab, siis wõid ja kindlasti uskuda, et see jutt tõsi on.“

—dd—

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aas-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.;
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Gesti luule-kirjanduse ajalooft.

Kirjandus, luuletus ja muusik f. o. laul ja mäng on kolm asja, mis end ühe rahwa elus kõige rohkem ja selgemalt wäljaspidi awaldawad. Kirjandus on luuletusele ja muusikale põhjufeks, sest ei see ole wõimalik, et mõni rahwas luuletab või noodi järele laulab, kui tal weel kirjandust ei ole. Enne õppis inimene lugema ja kirjutama, siis alles wõis ta ka luuletusi ehk salmituid kirja panna. Oli juba luuletusi olemas, siis tuli nagu iseenehest ka wiis neile juurde. Sellest tekkis laulmine sõnadega. Aga helisid ehk toonijid ei mõistetud siis weel ammugi mitte üles kirjutada. See tuli alles umbes tuhande või natute rohkema aastate eest. Siimefegu õppis alles hilja helisid üles kirjutama. Aga laulda mõistis rahwas juba enne helide üleskirjutamist, mängida willega ja mõne keelpilliga niisamuti, ehk sellest küll meil täit teadmist ei ole.

Kirjandust on juba väga wanal ajal rahwaste juures olnud. Wõib olla, et ka meie rahwal juba tuhandete aastate eest on kirjandus olnud, kui ta alles juurte haritud rahwastega Aasia-maal üks rahwas oli. Pärast lahkus ta sellest rahwast ja kaotas rändamisel läbi Aasia ja Europa kirjanduse mälestusegi. Keegi ei kirjutanud umbes tuhande aasta eest Gesti ega Soome keelt. Ahtegi Gesti ega Soome sõna, pääle sõna „jumal,“ ei ole meil praegu teatawal, mis tuhat aastat kirjjas on. Küll räägivad wanad ajaraamatuid, et põhja-Wene-maal elanud kord Soome fugu Wiarmia ehk Pärmi rahwas. Sellel rahwal olnud kulda ja hõbedat küllalt, ja ta teinud sellest koguni juure kaju, keda nad kummardanud ja „jumalaks“ nimetanud. See oli siis nende jumala kaju, ja sõna „jumal“ oli juba siis tutwaks saanud. Muid sõnu ei ole mitte teada. Aga ka seegi sõna on väga õpetlik, sest ta on otse jüda Gesti-Soome sõna ja näitab nende keelte kõrget wanadust. See sõna siis, mis praegugi Gesti ja Soome keeles kõige pühamat ja kõrgemat olemust nimetab, on ühes ka Soome-Ugri rahwaste wanem sõna, mis aga lõune-pooliste Ugri rahwaste, nagu näitufeks Magyari rahwa, keelest koguni kadunud on, sest nende juures on „jumala“ nimi hoopis teist wiisi.

Esimene, kes meile Gesti keelt sõnu on järele jätnud, nagu pärandufeks wanast esivanemate ajast, on kuulus Liivi-maa ajaloo kirjutaja Läti Hindrik. Muidugi teada ei ole see mitte kirjandus, waid aga mõned sõnad, nagu „pää,“ (ei mitte „pea“), „laula,“ „pappi,“ „maja,“ „malewa“ (sõjawägi), „kikkunde“ (kikkond), „eme“ (ema), „Metjepoole“ (Pärnu maakond), „Satala“ (Wiljandi maakond), „Ugala,“ „Ugaunia“ (Tartu maakond), „Nurmekunde“ (Nurmekond, see on Põlhamaa, Pil-

listwere ja Kolga-Saani kihelkond), „Gerbecunde“ (Särwetond, Särwa-maa) ja mitmed muud Eesti keeljed sõnad. Meist võime näha, et Eesti keel peaaegu jelsamal järjel seisis, nagu nüüd, ja et eestlane, kes 800 aastat eest elas, wistisiti veel praegust eestlast mõista mõiks. Wähe pikemad oliwad paljud Eesti keele sõnad sel ajal — umbes praeguse Soome keele taolised, see on kindel. Wistisiti oli sel ajal Eesti keeles palju ilusaid rahwalaulusid, regewärssifid ja wamu juttusid, mis nüüd ammu kadunud on.

(Särg tuleb.)

Moriani.

(Särg ja lõpp.)

Grahwinna läks seda kuuldes segaselt ja nagu häbelikult. Ta mõtles küll selle pääle, kui raskesti ta üks kord seda waest noort meest oli teotanud — aga teijelt poolt äritas see tema edewust ja auuahust, kõigele maailmale näidata, et üksnes temal see wõimus on olnud, Pariisi elanikkudele seda kaua igatsatud rõõmu teha, et nad wiimats Morianid kuulda saawad — kõik need suurtjugu naestetahwad, kes nii uhkesti üle öla tema pääle waatafiwad, saatsiwad siis kadeduse pärast kollaselt minema — ja siis liikus ka tema enese südame põhjas see jalalik soow, et ta seda meest, keda terve Europa imestas, jälle orjana oma jalgade ees saats nägema. Ta heitis pilgu peegli pääle ja naeratas, sest peegel ütles temale, et ta ikka veel väga ilus oli — ja veel ilusam ja ahwatelewam, kui see wäikene õmbleja, keda Moriani muiste oli nii palawasti armastanud.

Tema kirjutas ühe paberipooa pääle, mis suure kuldse grahwi-wapiga oli kaunistatud, järgmised read:

„Terwe Pariisi linn igatses kuulsat Morianid kuulda saada, aga kõige enam see, keda ta muiste armastas ja kes nüüd, nii rumal ja ülekohtune tema teguwiis ka on olnud, siisgi mitte ära ei wõi unustada, kui palawasti tema omalt poolt ka Morianid on armastanud ja veel armastaks, kui see mitte ilma seletufeta temast ei oleks lahkunud.

Minewikku ei ole wõimalik muuta — aga teda tasuda ja süüdi hääks teha on küll wõimalik. Tulge, Teie, keda ma veel julgen oma sõbraks nimetada; grahwinna d'Albremont saab kõik tegema, et Teie selle kurbuse täiesti ära unustate, mis Teile kord sünnitas wäikene, rumal, aga oma süüdi kahetsem

G m i l i e.“

Selle hooljasti kinni pandud kirjaga reisis Batel teist korda üle wäina. Ta laskis Morianile oma säälolekut teada anda ja saatis teenri läbi oma nimekaardi grahwinna kirjaga tema kätte, kuna ta ise kärsitult kuulja mehe otjust ootama jäi.

Moriani oli oma magamise-toas. Ta oli näost kahwatanud ja lastunud ja seisus ühe awatud laeka ees, milles kuld- ja paberirahad ja mitmesugused pangapiletid oliwad. Ta luges oma warandust hoollega üle ja kirjutas üffitute summade suurrust, ikka jälle kõrwal seiswa puldi juurde astudes, ühe paberilehe pääle üles. Selle juures wõttis ta aeg-ajalt ühest klaasist lõnkju punakat wedelikku ja kuristas sellega, pääd selga ajades, oma kurtu.

Iga säherduse kuristamise järele laskis ta oma rinna põhjast ühte häält tõusta, aga see hääli oli kuim, kähiseu, mannetu ja nii tafane, et seda waewalt kaugemasse toanurka oleks kuulda olnud.

„See kord on asjal tõji taga,“ ütles laulja peaaegu pilkikult öla nukkafid kehitates, „see sala, tundmata ja arusaamata asi, mis meie häälets nimetame, on minu kõrisõlme muskuliteest lahkunud ja ei saa ialgi enam wõiduhõiskamisel läbi

suure ruumi lendama. Kadugu ta, kadugu, mis jest suuremat lugu — murdugu see õrn libliku tiiv, mille päält iga karedam tuule hoog võib läikiva tolmu ära pühkida — mul on siin,“ lausub ta oma puldi juurde astudes ja rahulist pilku paberipäale üles tähendatud numbrite päale heites, „palju kindlamad kuldsed tiivad, mis külma tuult ega inimeste muutlikku tuju ei karda.“

Ta tõmbas kriipsu numbrite alla ja arvas summa kofku, mille juures ta nägu wähe nukrats läts.

„Ma ei ole,“ ütles ta ohkades, „seda summad mitte täiesti omandada saanud, mida ma enesele sihiks olen seadnud — aga ka see warandus jätkub nii kaugele, et ma wabalt ja ilma mureta elada wõin! Uuu, kuulsus, armastus,“ ütles ta pilkawal toonil, „mis ma nendest hoolin, need on kingitused, mis wiletsad, halbivad ja fatalituid inimesed täna meile pakuvad, et neid homme jälle tagasi pärida, aga mis ja kõlawa kullaga ostad, see on sinu omandus, sinu raudne warandus, seda ei wõi ükski sinu käest jälle ära wõtta, — aga kadugu sõherdused mõttekujutused, siin on meil ju lausa eluga tegemist!“

Ta silmitseis külmalts läikivate filmadega külmalts läikivat kulda ja kenade kirjadega täis trükitud paberi lehti, mis, nii kerged, kui nad iheenest ka oliwad, ometi nii palju löbu, nii suurt wäge ja wõinust inimeste üle üles kaalusiwad.

Sääli tõi temale teener Bateli nimelaarti ja grahwinna d'Albrémonti kirja.

Ta kohwatas näost ära, kui ta kirja läbi luges, ja üks filmapilk näis, nagu tahaks ta pahajärel tagasi liukawat wastust anda, siis aga lendas libe, pilklik naeratus tema suu ümber, ta käsitsi Brantfusse operi direktorit enese juurde paluda.

„Teie ei jäta oma jonnist, minu herra,“ ütles Moriani pääliskaudse ja uhke teretamise järele, ilma et ta herra Batelile oletis aega andnud oma soowi awaldada, „aga see kord olete oma sihile jõudmiseks parema tee walinud, ühe wana sõbra palwele,“ ta pani siin ihearanis läbilõikawa rõhu sõna „sõbra“ päale, „ei suuda mina wasta panna, ma tahan Pariisis ette astuda.“

Batel ei jõudnud küllalt tänada ja palus õige arglikult tema tingimisi kuulda saada.

Moriani mõtles wähe järele ja ütles siis, kuna ta ühe pilgu puldi pääl olewa paberilehe päale heitis:

„Siin on näitemängude ja kontsertide aeg mööda. Ma tulen kuueks kuuks Pariisi, laulan sääl kõik minu mänguosal, mitte jagedamini kui 2 korda nädalis. Selle eest makstate Teie minuile üle pää ja ühte kofku sadawiiskümmend tuhat franka.“

Nii hooletusti, peaaegu põlastades kui Moriani seda summad ka nimetas, kohkus Batel ometi ära. Siiski arwas ta oma pääst ruttu kofku, kui suur tema kasu küll wõiks olla, kui temal nii ja nii mitu korda theatri-maja puu püsti täis ja kõik piletid kuni wiimseini ära müüdnud oleksiwad, ja leidis sel rehendumel, et weel kaunis summa tema enese jaoks wõiks üle jääda.

Batel ütles, et ta selle tingimisega lepib.

„Mina ei tunne Pariisi elanikkeid,“ ütles Moriani ikka jelsamal pilkawal toonil, „neil on wähest weidrad tujud ja arwamisjed laulu kohta, ma ei tea, kas nad minu laulust saawad lugu pidama, selle pärast peab mulle minu terve pall kohe pärast seda, kui ma Pariisi olen jõudnud, ja weel enne minu esimest etteastumist wälja makstud saama.“

Batel püüdis küll weel põigelda, aga Moriani ütles külmalts: „Pidage seda meeles, minu herra, et mina waidlemist ei jalli; ma olen Teile oma tingimise nimetanud, see on Teie asi, kas Teie teda wasta wõtate wõi tagasi liukate.“

Ohkades wõttis Batel ka sellegi tingimise wasta. Lühikene kontrakt sai üles pandud, mille mõjudusel laulja enmast kohustas ette maksetawa palga, saja-

miekkumune tuhanda pranga eest, 6 kuud järestikku Pariisi linna Théâtre Italien'is 2 korda nädalis laulda.

Rõõmustades oma õnneliku kauba üle sõitis Watel wiibimata üle mäina jälle tagasi.

Moriani aga lihas piklikul, wõidurõõmulikul naeratusel praegu tehtud kontrahhti järele jaadava summa oma puldi pääl oleva paberi-lehe pääle kirjutatud numbrite juurde. Siis arwas ta kõik koftu ja õõrus südameelikul rõõmul oma käsi.

Terwe Pariisi linn läks kihama, nagu sipelga-pesja, millesse karja poisjs oma kepiga on pistnud, kui tutwaks sai, et wiimats ometi esimeje maailma-linna operis see auu-alandaw tihi koht pidi täidetud jaama ja et kuulus Moriani oma maailma waimustawat häält saawat Salle Ventatouri näitelawalt kõlada lastma. Watelile sooviti õnne, et ta wiimats ometi weel oma sibile oli jõudnud, ja kõik suurtsugu rahwas ruttas eelseiwate etenduste tarwis paremaid piletitid lunastama, lofhed ja pakket, ifegi galleriplatfid jaiwad kolme-, nelja- ja weel mitmekordse hiuma eest ära ostetud; Watel wõis kõrgest palgast hoolimata, mis temal Morianile maksta oli, oma kaubaga wäga rahul olla.

Kõige uhtem teiste feast oli aga grahwinna d'Albrémont. Kõik maailm oli teada saanud, et tema palwe kalgi laulja nii pehmeks oli teinud, et ta Pariisi laulma tuli, ja uhtemalt ja wõidulootlikumalt, kui ialgi enne, sõitis tema oma toredas tõllas mõõda uulitsaid ja Bois de Boulogne ridaspuiestikkude teede pääl. Moriani oli tema palwet otse kohe täitnud, ta pidas oma endist armuhest weel meeles, ta ei olnud tema pääle enam pahane, wana armastus pidi uuesti wõrsjuma, ta oli ju weel nii ilus naesterahwas, Moriani pidi tema pidudele tulema, sääl tahtis ta teda kõikide nãhes oma armastusega wangistada, ja juba nägi tema uhkel wõidu-rõõmul, kudas kõik need suurtsugu naesterahwad, kes küll iga muu asja wasta, üksnes mitte mœe ja uudsihimu wasta ei jaksanud paama, tema majasje, mida nad nii kaua põlanud oliwad, püüdsiwad wasta wõdetud jaada. Kudas tahtis ta neile siis kõik nende teotawat tagasilükkamist kuhjaga kätte tajuda, kõrtuse eest kõrtusega maksta ja alandamise eest neid alandada!

Ta oli kõigi etenduste jaoks omale ühe esimeje lofhe näitelawa ees üütrinud, terwe Pariisi linn pidi teda nägema, filmitsema, imestama ja tema pääle kadeda minema, tema pääle, kellele ta oma laulufid pidi pühendamata.

Moriani tuli. Tema lastis enelele otsekohe, nagu ojaw kaupmees, oma palga ette wälja maksta, mis Watel temale pühalikult siidipes taskuwaanatus kätte andis; siidipesest kestast hoolimata, luges laulja temas olewad pangapiletid pikkamisi ja ette- waatlikult läbi, üksford, teist korda weel. Prowide pääle tulla ei lubanud tema, ta ütles uhkesti, et sääl ka mõni teine laulja tema kohta wõiwat täita, tema tund- wat oma oja selgesti ja proowimiseks ei olla temal aega. Grahwinna kutjus teda kohe lahse, ülihõrnafid tundmuji awaldama kirjaga teda waatama tulla, ta lükkas kutse tagasi ja ei läinud oma hotelistgi wälja. Grahwinna oli wäga rõõmus selle üle, et Moriani mitte warsti ei tulnud, ta ei tahtnud ju mitte kui lihtlabane inimene tema filmade ette astuda, oma kuulsuse kõrgemal tipul, kui suur koda hiilgawa feltstonna kateplafjutamisest, imestuse- ja rõõmuhõiskamisest kajas, siis, jah, nõnda tahtis laulja tema ette astuda!

Etenduse õhtu oli tulnud. Watel oli operi „Lucia“ walinud, et sellega Mori- ani kohe tema kõige waimustawamas ja südant liigutawamas mänguofas rahwa ette astuda lasta, kõik ajalehed oliwad juba enne seda wägewat mõju kirjeldanud, mis lauljal nimelt selles mänguofas Londonis ja muudes päälilmades kuuljate kohta alati oli olnud, ja suurem oja arwustajaid tegiwad sõherduse näo, nagu oleksiwad nad seda ise juba tunda saanud, ehk küll nad eladesgi Pariisi linnast ei olnud wälja pääsnud.

Kõik suurtjugu rahwa-, raha- ja waimu- crème de la crème (tittle: krääm dö la krääm) ehk wõi, mis koore pääl ujub, oli näitemajas. Naesterahwad wõitlefiwad enda keshel järawate ülitondadega; kõikidest üle aga oli hiilgwuse poolest grahwinna d'Albrémont oma säbemeid pilduwate diamantidega ja woogawate, udusarnaste nip- listega. Aga tema diamandid ei sätendanud nii heledasti kui tema uhkel röömul wälkuwad filmad, tema oli üffi oma lošhes, ainult taga pool warjus oli wana grahwi kõhetu fogu nähtaw, üksigi grahwinna arwurikkast sõprade ja kummardejate hul- gast ei olnud täna luba saanud temale ligineda, Moriani, kelle pääle kõik piki filmi ootafiwad, pidi ainu üffi teda nägema, ja need suurtjugu naesterahwad pidi- wad näha saama, et laulja hõbehääl ainult temale kõlas.

Wiimaks, wiimaks ometi oli see suur filmapilk tulnud, kus Moriani Edgarde o- jas ette astus. Mürisew käte plakjutamise maru wõttis teda wasta, orkester pidi waikima, mitu minutit kestis waimustatud teretuse torm edasi, milles kõik need hõis- kawad suud ja plakuwad käed kuuljale mehele oma kiitust awaldada piitdsiwad.

Moriani aga ei pannud jeda tähelegi, ta ei kummarданud ega niikutanud päädgi, külm, pilkaw naeratus lehwis tema huulte ümber, ta waatas theatris ümber ringi tema film wiibis läbitungiwalt grahwinna pääl, kes ennast kaugele üle lošhe ääre oli ette kummarданud, ja ilus, järaw naesterahwas ehmatas, kui tema jääkül- m pilk teda täis ahwardust, pilkamist ja põlgtust tabas.

Wiimaks waitis rahwas — orkester hakkas jälle mängima — Edgarde astus ette — weel pidi muusik mõne takti edasi mängima, ja siis pidi see imelik hääl, mille kõla Pariisis weel keegi ei olnud kuulnud, oma laulu algama — waewalt oli kuuljate fogus weel tasast hingamist kuulda — jääl algas aaria — Edgarde tõstis oma käe, tema huuled awafiwad ennast — aga muud ei olnud kuulda, kui peenikene kähjewa hääl, mida waewalt küll oleks wõinud laulaks pidada ja mis siis, kui kuul- jad ootuse põnewuses mitte täiesti wait ei oleks olnud, juuresse ruumisje oleks kuul- mata kadunud.

Kõik waatafiwad wõdrastades üks teise otja, mõned mõtlefiwad, et näitemaja nii halwasti ehitatud on, et mõnes kohas kõla kuulda ei ole, arwati, et laulja ärit- selt häälest raugenud, oodati jeketust selle üle, etenduse pooleli-jätmist, ijegi kapell- meistri taktipulk jäi filmapilguks puhtama.

Aga Moriani laulis rahulikult edasi, ehk digemini ütelda, kähistas ta aruja- mata sõnu oma suust, näha oli tema käte laotamist, tema häält ei olnud kuulda, ainult waenulik, tige pilkamine sätendas tema filmast.

Efimene imestus muutis ennast hirmsaks ehmatufets. Kas seesama sääl pidi see ilma kuulus laulja olema, seesama see taewalik hääl, mida ajalehe kirjutajad oma kõrwa kiitsiwad ja enim kuulnud, ja wale-Moriani oli üle wäina süa toodud?

Aga Moriani mängis ja laulis oma wiifi nii rahulikult edasi, nagu oleks asi igapidi korras, ehk küll ka tema kaasjäätajad näitelawal segafets läkfiwad ja kulis- side warju astufiwad.

Aga rahwas ei kuulanud teda enam, esiteks sošinal, siis ifka waljumini, wi- imaks ahwardawalt ja tulisel wihal kergitas iga üks oma südant ja harutas oma ar- wamist selle weidra loo üle, mille jarnast iganes weel ei olnud nähtud ega kuulnud.

Grahwinna oli ennast taha poole oma tooli pääle lastnud, ta nagu oli kah- watanud kui furnul, tema filmad wahtiwiwad pea näitelawa pääle, pea effis nende piki ringi kuuljate üle, ta nägi Moriani pilkawat naermist, nägi ka neid sõrmi ja lehwitajaid, mis kõigelt poolt tema enese pääle näitafiwad — kõik teadfiwad ju, et tema laulja kutjumisel išeäranis tegew oli olnud, selle pärast pidi tema auu alan- dawa juhtumise juures ka kaasjäätalune olema.

Edgarde efimene etendus läks mööda, Moriani astus, kuna kuuljad walju hää- lega rääkfiwad ja waidlefiwad, rahulikult kulisjide taha.

Batel, kellel juukses pääs olivad püsti tõusnud, tormas tema juurde.

„Sumala pärast, herra, mis see tähendab?“ hüüdis tema, „Teie olete häälest ära, meie ei tohi seda tükki edasi mängida, kas Teie arwate, et see äpardus pea mööda läheb?“

„Seda ma ei usu,“ wastas Moriani, „jest nõnda, nagu ma täna laulsin, laulan ma juba kolmest nädalast saadik, ja nõndasamati saan ma edespäi terve elu aeg laulma. Laske selle pärast rahulikult edasi mängida, ja olge mureta, küll ma oma kohust täpi päält täidan ja laulan 2 korda nädalis.“

„See ei ole ju võimalik!“ hüüdis Batel, kes näost kahwatanud oli kui furnu, „ma wannutan Teid, et Teie minuga mitte tühja nalja ei tee, — Teie olete mulle lubanud. —“

„Et ma laulan,“ jähwas Moriani wahese, „kaks korda nädalis, et ma proowidest oja mõtaksin, ei ole Teie nõudnud, hää küll, ma laulan, juuremat kohust ei ole ma enese pääle võtnud — waadate, mis siin seisab!“

Ta tõmbas oma põuest direktoriga tehtud kontrahi ja pakkus seda õnnetumale Batelile lugeda, kelle filmade ees kõik tähed tantsumina hakkasiwad.

„Minu sadawiistkümmeid tuhat pranka!“ hüüdis muljutud direktor meeleheitmisel.

„Saawad täna minu konto pääle Inglise pankas sisse maksetud,“ wastas Moriani rahulikult, „ja ma ütlen Teile weel ükskord, ma laulan, just nagu meie kontrahis oli maha tehtud. Aga minu teine etendus algab.“

Tema pööras end nagu tarretuses seisma jäänud Batelist kõrwale ja astus näitelawale, tema ilumisel läks kära kuuljate seas kahelkordse waljusega lahti.

Aga weel kord jäiwad kõik wait, kui Moriani laulma hakkas, siisgi weel wähem, kui enne oli tema häälest kuulda, ainult huulte- ja näitelawal tarwitawat kehaliikumist oli näha.

Kära läks järjest juuremaks, Moriani waatas kohijewa inimeste mere pääle peaaegu nudishimuliste filmadega, nagu oletas ta tulnud näitlust waatama, mis temale isearanis meeldis.

Korraga hüüdis üks hääle ülEWalt galleri päält, nõnda nimetatud „paradiisist.“

„See ei ole ju mitte „Lucia,“ see on ju Waterloo lahing *) — Waterloo selle wäikese Napoleonile, kes jäherdust suurt nime julgeb kanda.“

„Jah, jah, Waterloo,“ kuuldi igalt poolt, üks teine hääle hüüdis: „Moriani jureb, aga ta ei heida emmalt alla!“

Müüd tõusis möll ja määs, sihistamine, wilistamine, hulumine, röökimine, wae-walt oli Salle Ventadour'i theatris, kus enamasti üksnes suurtsugu rahwas käiswad, jäherdust pagana-läemi ennem juhtunud.

Grachwina d'Albrémont kargas tooli päält ja tormas, oma sootumaks ära ehmatanud teist poolt enese kaasa kiskudes, theatrist wälja, teised naesterahwad pugesiwad kohludes oma loshebe tagumistesse nurkadesse, Moriani seisis, käed ristis rinna pääl, rahulikult, pillkawalt naeratades näitelawal.

„Wahetekk maha!“ hüüdis Batel wihasi kui meeletu, ja wiimaks langes ta päästew waip hullutsewa rahwa ja näitelawal olevate warisewate näitlejate wahese.

Batel tormas, wiha pärast turtjades, rusikatega Moriani kallale.

„Herra, Teie olete päris petis — andke mulle minu raha tagasi — ma lasen Teid wangi wiia — see on ju päris rööwlitegu, mis Teie minuga olete teinud!“

*) Waterloo lahing, mil Napoleon Bonaparte wiimane wõimus sai muratud, oli 1815. Sääli olla tema wanad gardiwäe soldatid wahwasti wasta pannud, ehk küll neid enam palju ei olnud. Kui neile armu patitud, kui nad sõjariistad maha panewad, siis hüüdnud keegi nende seast: „Gardewägi sureb, aga ta ei heida end alla!“

„Hoidke oma sõnu,“ ütles Moriani foguni rahulikult, „ehk muidu kutsun ma kohust appi, et tema Teid karistab. Mina kutsun kõiki, kes siin on, tunnustajateks ülesse, et Teie, direktori herra, ise olete operi edasimängimist ära keelanud, mina olen walmis oma kohust täitma ja laulma.“

„Laulge kuradi ja pörguliste waimude ees, kes Teid siia on toonud, aga mitte minu theatris,“ wabutas Watel suust, „ei ialgi enam pea Teie jalg nende laudade päälle astuma, mis Teie teotanud olete!“

„Teie kuulete seda, auustatud daamed ja herrad,“ ütles Moriani ennast teiste lauljate, nii hästi meeste- kui naesterahwa poole pöbrates, kelle nägude pääl ennast jaost pilkaw wõidurõõm, jaost tõjine meelepaha peegeldas, „ma palun Teid kõiki direktori herra sõnu kindlasti meeles pidada, et Teie neid kohtu ees tunnustada wõiksite.“

Ta jättis wiisakasti, aga pilkawal näol jumalaga ja läks teatrilt wälja.

Teisel päewal sai grahwinna d'Albrémont järgmise kirja:

„Grahwinna d'Albrémont tahtis hääks teha, mis Emilie Duval oli kurjasti teinud. See oli sündinud. Emilie ei kohtunud selle eest tagasi waelele kontori kirjutajale nagu noaga otse surmawalt südamesse sorgata. Grahwinna on selle eest näinud, kudas kuulus laulja Moriani, keda tema ebaarmastuse mängufamiks ja oma edemuse kilbits tahtis teha, on ära surunud, kõik maailm saab Teie üle naerma ja Teid ära põlgama, nagu
Napoleon Moriani.“

Grahwinna kadus Pariisist. Arstid joowitawad tema haiglasele abitaasal lõunepoolsete maade õhtu.

See oli Moriani auutu kättemaksunine. See naesterahwas, kes teda oli petnud ja see linn, kus ta nii palju oli pidanud kannatama, ei ole kuuljat kunstniku kuulda saanud, nad oliwad üksnes tema kunsti surma juures tunnustajaks olnud. Moriani ei saanud oma häält enam tagasi. Kuha ta wiimaks on läinud, seda ma ei tea — ma ei ole temast enam midagi kuulnud. Parislased waitiksid selle juhtumise üle, mis nende auu nii raskesti alandas — kõik ajalehed waitiksid ka, nagu oleks see nende wahel nõnda kokku lepitud olnud, ka Watel oli wait, ta sai wist aru, et ta oma protsessi Moriani wasta ometi ei oleks wõitnud, waid ennast ainult maailma naeruks teinud. Aga kahjusse ei ole ta wist ka mitte jäänud, sest nüüd ei olnud temal enam waja teiste Euroopa operi-direktoridega wõitlemist karta.

„Nõnda suri laulja Napoleon Moriani,“ ütles minu wana-isa peenikesel naeratusel, „tänagi weel näikse näitelawal kunstniku surewat, aga seda ei arwata tähtsate juhtumiste seffa, kui nende nimi ka Napoleon on, leiawad nad oma Waterloo, aga neil ei ole Musteklitji ega Marengo*) lahinguid olnud.“

Sõnumid muusiku elust.

B a h r e u t h on Sakslaste ilmalik Jerusalemi näitemängu poolest: Sääli mängitakse Saksamaa uue aja suurema helimeistri Richard Wagneri pidumängusid. Praegu mil seda kirjutame, on sääl mäng, mis wäga hiilgaw ja tore pidada olema. Terwelt Saksamaalt woolab sinna kuulajaid kofku. Osa tegewalt wõtawad neist mängudest 65 lauljat, 59 lauljannad, 110 mängijat, 30 lilletüdrukut ja suur koor.

W i s k e on Amerikas Brooklyni linna suure mängukoori juhatajaks saanud.

A m s t e r d a m i s tahetakse Saksakeelne lauleldus elule ajutada. Kas Hollandis on nii palju Saksakeelsete kuuljaid, et lauleldust jõuawad üles pidada?

E d w a r d G r i e g, kuulus Norra helilooja, on Pariisi Prantsuse kunstide akademia liikmeks Daani õndsja muusika-meistri N. W. Gade ajemele walitud.

*) Kuulsad lahingud, milles Napoleon Bonaparte hiilgawat wõitu sai.

Jakob Galleus, kuulus kiriku-laulumeister, on 30. juunil (12. juulil) 1591 jurnud. Tema surmapäeva pühitseti Saksimaal. Sündinud on ta 1550.

Pietro Mascagni saab Itaalias ühte puhku kuulsamaks. Tema ühejärgune väike lauleldus «Cavalleria rusticana» (Maamehe peensus) on teda korraga üle sada tuhat rubla rikkaks meheks teinud, ja ta loob uusi töösid veel juurde, mis rohkesti ostjaid leiavad.

Simon Breu, Würzburgi kapellmeister, on Saksimaal üliõpilaste pääkogu poolest kõige parema studendi-laulu tegemise eest auhinna saanud.

Dr. Hans Richter, kuulus muusikumees ja armustaja Wienis, juhatab Inglise mängupidu, mis 23—26. sept. Birminghamis peetakse.

Ambroise Thomas, kuulus Prantsuse muusikameister, laulab oma kooriga Joh. Sebastian Bach'i oratoriumisid parislastele ette.

Paul Göpfart leiab Saksimaal heliloojana palju kiitust.

Hugo Füngst ja prof. Franz Mannstädt leiavad ka sõpru.

Richard Wagnerile pandakse Leipzigis, kus ta kaua elanud, auusammast üles.

Giacomo Meyerbeeri 100-aastane sünnipäev 24. aug. (5. sept.) tähetakse Pariisis, kus see meister palju elas, ja ka mujal ilufasti pidada. Sel puhul mängitakse kõiki tema suuremaid lauleldusi: Robert kurat, Hugennottid, Lahinguleer, Dinora ja Afrifatar.

Theodor Körneri Saksimaal luuletaja 100-aastast sünnipäeva tähetakse 2. (14.) sept. Saksimaal pidada.

Dr. W. J. Westbrook, kuulus Inglise orelimängija, Londonis, on palju orelile komponerinud ning annab Saksimaal orelimängija Werkeli töösid välja.

Maailma näitajel 1892 Chicago (ütle: tšikeego) linnas Amerikas tähetakse kaks suurt laulupidu ära pidada: üks Inglise keeles ja teine Saksimaal keeles, Inglise keeli pidu 5000 lauljaga ja Saksimaal keeli pidu 3500 lauljaga. Ika suurt Amerika viiji!

Wilhelm Tschirch on Saksimaal auru sees laulude loojana, kui ka ta nimi just laululinn pole — täis hääleta tähti. (Mitte Tširch, nagu mullu teisis.)

Kapellmeister Glawatšch käib Wene walitsuse käsil Wene-maal muusikalisi ajutusi muusika poolest läbi katsumas. Tema on suur harmoniumi-mängija ja annab teekonnal ka kontsertisid.

Prof. Bruckner Wienis, wana 70-aastane mees, leiab oma lauludele eluõhtul rohkem kiitust.

Alfred Dregert'i rahwaloomulised laulud saavad Saksimaal ikka kuulsamaks.

Max Bruch, üks Saksimaal juurem helilooja, teeb usinasti tööd edasi ja leiab kõige juuremat kiitust. Tema ilmalik oratorium „Odysseus“ on palju lauldud.

Anton Rubinstein, kes Wene riigi tõsine riiginduumnik, on nüüd ka Preisi «pour le mérite» ordu liikmeks saanud — see on auru, mis väga vähe muusikameestele on ojaks saanud.

Laulunein Nikita Amerikast, kes hiljuti ka Wene-maal ja siis ka Tartus ja Tallinnas kontsertisid andis, on prints Mirza Riza Chan'iga, Peršia šahi adjutantiga abielusje heitnud. Noorit mõib aastast 5 kuud laululind olla ja kontsertisid anda, aga 7 kuud peab — printsejs olema! Smelik elujuhtumine küll, ühest maailma äärest teisesse mehele saada ja päälegi 7 kuust aastast.

Laulufelts „Muntra Musikantler“ Soomes on enese ise ära lahutanud. Põhjuseks annab ta, et ta kontserdi-reisidel kuludega välja ei olla saanud.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastaks kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop.; pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi mõtab

iga raamatukauplus ja muusika-ebendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Gesti wanadest kiriku-lauludest.

Igaühel on wististi meele pärawst, kui ta Gesti wanadest kiriku-lauludest ka natukegi sõnumid saab, ja kui ta kuuleb, kuida Gesti esiwanemad mitme saja aasta eest on kirikus laulnud. Kõneleme siin sellest mõne sõna.

Hiljuti leiti Tallinna linna wanade kirjade hulgast suur hulk Gesti keeli jutlusi üles. Need jutlused oliwad üsna selgesti kirjutatud ja paksu paberi pääl. Jutlusi oli täitsa 39, nõnda siis arwa suur kogu. Tähendustest, mis aja kohta lehtede äärele tehtud, on näha, et need jutlused on peetud aastast 1600 kuni 1606, sellega siis juba umbes kolme saja aasta eest. Jutlused on Tallinna linna Püha Waimu kirikus peetud ja on neil jagedasti Saksa keeli sõnu Gesti kõne seas. Need jutlused on praegu kõige wanem Gesti keeles kirjutatud kiri, sest enne neid ei ole meil muud olnud kui need mõned ainsad sõnad, mis Läti Hindriku ajaraamatust leiame. Nelja saja aasta jookkul, see on aastast 1200 kuni 1600 ei tea meie Gesti keelest midagi. See oli katoliki usu aeg meie kodumaal, kus Gesti keele eest kas ei midagi tehtud wõi wäga wähe tehti. Wõib olla, et ehk edespidiised uurimised midagi päewawalgele toowad. Üksnes mõned nimed on meil tuttawad, kelle kandjad Gesti keeles midagi kirjutanud, nõnda nimelt Saare-maa piiskopp Kriewel, kes 1517 juba Gesti keeles ühe katoliki katekismuse wäljaandnud, siis jesuit Weltherus (1550), Buccius (1567) ja Franz Witte, kes wiimne 1580 ümber esimese Luteri katekismuse kirjutanud. Aga nende raamatutest ei ole seni midagi üles leitud.

Nimetatud jutlused on siis, nagu üteldud, esimesed Gesti keeli kirjad, mis alles on, ja nad on alles ligi kolm aastatada pärawst kirjutamist üles leitud. Nende kirjutaja nimi on Georg Müller, Tallinna Püha Waimu kiriku hingekarjane. Tema oli nimetatud kiriku pääl õpetajaks aastatel 1600 kuni 1608, mil ta, alles 33 aastat wana, noores mehe-eas on ära surnud. Temast on ka teada, et ta ühte teist Gesti keeli raamatut on trükkida lasta tahtnud, aga on ära surnud, ja käsikiri on kaduma läinud. Tema jutlused on aga nüüd üles leitud ja Tartus trükitud, nii et neid igaüks võib osta.

Georg Müller annab neis jutlustes elawa täielise pildi Gesti elust Tallinnas ja selle järele ka mujal Gesti-maal. Ta teatab meile nii hästi rahwa kirikliku kui ka muud elu. Tema jutlustest loeme, kuida Poolakad ja Saklad sõdinud, kuida katoliki ja ewangeli usk meie kodumaal teine teisega wõidelnud ja suured sõjad maad laastanud ning rahwast surmanud ja kurnanud, kuida Tallinnas 1603. aasta ümber suur näljahäda ja katt tuhandete kaupa inimesi surmanud ja neid künnete ja sadade

kaupa ühte hauda maetud, keda inimesed näljaga kõik sugu hirmsaid asju söönud ja üks koguni furnukehast liha hammustanud, aga sellest tohe ise ka furnud.

Neist jutlustest nüüd loeme ka, misjulgune lugu eestlaste kirikliku eluga olnud. Kirikus on juba sellel ajal Eesti keeli jutlusi peetud, nagu jutlused ise tunnistavad. Ka on üks kirjateel juba pruugitanud olnud, kui ka üksnes käega kirjutamisega, ning trükitud raamatuid ei olnud.

Suur osa jutlusi on kiriku-laulude üle peetud. Sellest näeme, et 1600 aasta ümber ka Eesti keeli on kirikutes lauldud. Ka loeme, et kiriku-lauludel sõnu on olnud, mis kogudus etteütlemise najal on päha õppinud. Wiiside laulmise pärast on kirikus laulu-koor olnud, kes ette laulnud, ja kogudus laulnud järele. Laulu-koor olnud wäitejed poisikejed, keda Georg Müller „scholi-possid“ (kooli-possid) nimetab.

(Booleli.)

Üks kunstniku-paar.

Arnold Wellmer'i järele Sr. 8.

Oli kewadel aastal 1828. Leipzigi linna suur „Gewandthaus'i“ saal oli wiimse istmeni täidetud. Kuulus klaveri-mängijanna Berthaler Grazist andis oma esimest kontserti. Aga ei mitte üksi see olnud, mis muusika armastajaid linnalasi nõnda külge tõmbas. Oli ka weel see armas uudishimu, mis igas kohas asub: üht noort, paljulubawat linna-last esimest korda awalikul näitelawal näha. Isa käe kõrwal astus wäike, üheksa-aastane tüdruk walges kleidis, kollased lokid rooja paelatsega seotud, klaveri ette ja tegi arglikult ja kohmetult oma kummardufi. Ja siis istus ta patjadega kõrgendatud tooli pääle klaveri ette . . . ja mängis üht Mozarti sonati. Aga waewalt oli ta mõned esimesed affordid mänginud, siis oli ka arglit ja kohmetanud olek kui pühitud, ja kui silmad kinni oleks pannud, ei oleks mitte uskuda wõinud, et üheksa-aastane laps klaveri ees on . . . Nii pärliselgelt ja õigesti tuli toon tooni pääle raskest muusikatükist kuuldawale . . . ja sääl juures oli nii täisõitsew anderikas waim nendes toonides.

Taga saali wtsas seiswad kaks noort üliõpilast ja kuulatafiwad waimustatult lapse mängu . . .

„Sumala eest, Gispert — see on esimene kord, kus ma ka tõesti klaverit kuulen mängawat . . . Ma mõtlesin muidu ka wahest, ja iga kuulja tõendas seda, et ma ka klaverit wõin mängida — aga selle lapse mängumise ees langeb minu terve muusikaline wõimmine puruks . . . Ma tunnen seda täna õige walustasti, et muusika juures waimuanded ükšinda ei aita — ta kallal peab ka tööd tehtama . . . ja ma ei ole nende minu mõõda läinud kaheksateiskümne aasta sees mitte õiget korralikku klaveri-õpetust saanud. Kas ma peaksin seda puudust weel parandada wõima? Kes on selle wäikse meistriina õpetaja?“

„Tema oma isa — Friedrich Wieck, Leipzigi kuulus klaveri-õpetaja . . . Aga Robert, nii äritatud ei ole ma sind weel ialgi näinud . . .“

„Oh, ma põlen igatjuhest suurt meistrit paluda, et ta ka mind oma kooli-possits wastu wõtaks . . .“

Need mõlemad sõbrad oliwad õiguse-teaduse üliõpilased Gispert Rosen ja Robert Schumann.

Robert Schumann oli jaanikuu 8. päewal 1810 Sakseni mäelinnas Zwickaus sündinud, kus ta isa tegewa ja auustatud raamatu-kaupmehena elas. Robert, kõige noorem pöeg perekonnas, oli warsti oma armsa olemise läbi maja ja naabrite pal-lapselks saanud. Ta oli ilus unenäoline poisike, pehmete pruunide tuffadega ja suurte, sügawate — peaaegu hale-kurbliste silmadega. Koolis ei näidanud ta midagi iseäralikku osawust. Aga üks muusika-tüff — ilus laul wõis teda imelikult elus-

tada ja waimustada. See tegi wana häd, auusfat, aga hirmus wanameelise Baccalaureus Kungshi oma koolipoisi kohta tähelepanewlikuks — ja ta andis poisi-kestele esimest praktikalistu klaveri-õpetust. Oli see küll nii puine ja puuduline: õppijal läks peagi nagu uus helide ilm lahti — see oli suure waimuande lill, mis ka karedamal puudutamisel õitsma hakkab . . . sest et ta mitte teist ei wõi, kui — õitsta!

Ja see lill äratas uusi õisi — luulet. Kõige hingega waos unenäoline poisi-ke klaveri helidesse, mis plaanita wahel kuni hilja õhjeni tema sõrmede all imelisteks wiisideks wälja woolasiwad. Ja luule imelised ja jampsilised kujud täitsiwad tema hinge ja südant. Jean Paul oli peagi tema armsam luuletaja.

Üheska-aastase poisi-kekena kuulis ta esimest korda ühte kuulust klaveri-mängijat Ignaz Moscheles'i — ja tema muusika-armastus ja waimustus leidis uut toidust — aga ei ühtegi kohaliku õpetajat! Kui kolmeteistkümnene-aastane poisi-ke komponeeris ta juba. Ikka wägewamalt õõgas noore gymnasiumi koolipoisi rinnas soow igawat raamatu-tolmu endast raputada ja ennast täiesti muusikale pühendada — ja juba oligi tema auus isa peaaegu selles nõuus ja astus Karl Maria von Weberiga oma poja muusika-õppimise ja õpilaseks wastuwõtmise pärast kirjawahe-tusesse — jään sirus surm armha isa filmad igawesti kinni! Ema ja käämees aga nägiwad noore mehe õnne ja häd kääkaiku üksi igapäewases õppimises — ja nõnda siis leiame Robert Schumanni kui õiguse-teaduse student 1828 Leipzigi suure kooli pääl. Siin sai Gispert Rosen tema südame-sõbraks . . . ja Friedrich Wieck ülemal nime-tatud kontserdi järele tema truuiks operajaks muusikas ja warsti ka isalikuks sõbraks. Müüd alles hakkas ta õige tõsijelt ja wirgalt oma armast muusikat õppima . . . ja pime õiguse-jumalanna kaaluga, keda ta ialgi ei oluud armastanud, jäi ikka enam ja enam hooletuse siise. „Hu, külm õiguse-teadus paneb mind wärtsjema!“ ütles ta jägedasti hirmuwärinal . . . ja ta unistas jällegi heli ilmas.

Friedrich Wiecki õjawal juhatusel ja tema wäike õitswa tütre Klara eeskujul täiendas ennast Robert Schumann ikka enam ja enam ning õjawamaks klaveri-mängus, ja warstigi hakkas ta „kuuwaft igawaft komponeerimise-õpetuseft“ enam magu tundma. Schubert, Bethoven ja Bach oliwad tema armsamad meistrid — ja nende waimus komponeeris ta laulu- ja klaveri-tükka. Leipzigi kuulsad kontserdid kistusiwad oma meelitawate woogudega noort üliõpilast peagi jurisprudenzi kuivanud rinnast.

Ema armastuse pärast läks ta aga ometi 1829 Heidelbergi suure kooli pääle, et edasi studeerida, kus ta ka oma sõpra Gispert Rosen'it eest leidis. Oli ta enne ühel jalgsi-reisil Baieri maast läbi Münchenis Heinrich Heinega tuttawaks saanud, siis rändas ta müüd Wilibald Alexis'ega — oma suure waimu sunnil ja jumalate jäde rinnas, üksteisega wäga sõbraks saanud. Merari ja Rheini jõgede ääres ei waimustanud teda aga mitte üksi muusik, — ei, waid ka imerikas, herrandlik looduse-ilu meelitas teda ikka enam õppimise kohustest eemale. Heidelbergi muusika-armastajate seas oli Robert Schumann peagi kõikidele armsaks saanud, ja ükskord mängisgi ta muusika jeltis awalikult, kus ta palju kiitust sai. See pidi aga wi-wane kord olema, et Robert Schumann klaveri-mängijana awalikult rahwa ette astus.

„Paganini annab Frankfurtis kontserti!“ — ja Heidelbergi muusika-poegadega ühes tõttas ka Schumann wana Maini linna poole, et kuulust wiikli-kunstnikku kuulda ja näha . . . ja see imemäng andisgi talle julgust walju ema ette astuda ja ütelda: „Ema, ma ei wõi mitte teist, — ma pean kunstnikuks saama!“

Ja ema andis Friedrich Wiecki soowimise pääle wiimaks oma luba. Täis rõõmu pööras Robert Schumann Leipzigi tagasi ja sai jällegi Wiecki tulisemaks õpilaseks. Sõrmede karmus ja õsawus ei tahtnud aga noore tulipää tahtmise järele mitte ühes edasi jõuda, ühesi seitsmetunnilise harjutuse järele ikka wäga aegamisi — ta tahtis sõrmi üleliigsele õsawusele ja karmusele wägisi sundida . . . ta sidus raud-

pommid sõrmede külge, et neid wenitada . . . ja äristi oli ta oma parema käe klaveri-mängule igowesti kõlbmataks teinud, ära rikkunud . . .

See oli noorele kunstnikule raske walu — Schumanni auustajatele aga suur wõit! Olets Robert Schumann kätt tarwitada wõinud, ta olets ehk kuulsaks klaverimängijaks saanud, nagu Liszt ja teised — aga täna olets need kiidulehed jäljeta kadunud olnud, ilma et wilja ette tuua olets olema . . . kuna nüüd järeletulewad põlweid taia pääle tema surma tema ime-magufate laulumiißide ja komponeeritud tööde üle endid rõõmustada ja imestada wõiwad — kes aastajadade järele igawesjes kadumata nooruse iluduses edasi õitsma saawad.

Kes Schumanni laule üksford on laulnud ehk lauldawal kuulnud — sellel kõlawad nad igawesti kõrwus ja südames . . . ja kellel nad siiski mitte südames järele ei kõla, sellel ei olegi südant.

Ja pea astus ka komponist Schumann haruldase õnnega muusikalise kirjanikuna rahwa ette, omale kõrget eesmärki pannes: „Kuulet ja kunsti jälle auusse tõsta!“ Ta põhjendas Leipzigis 1834 „uus muusika ajakiri“ ja astus selles ja mujal südiasti kõige uue aja wiletsate helisünnituste wastu ülesse — aga noori, edasipüüdjaid kunstnikka waimustas ja julgustas ta soojalt kõrgele eesmärgile.

Ja waherajal oli Klara Wied juba ilusaks neuks sircunud — ühtlasi ka ifka kuuljamaaks klaveri-kunstnikuks saades. Ta leidis oma kontsertides Satja-maal ja Parisis ifka rohkem kiitust. Ja Robert Schumanni lugupidamine noorest õitswast Klaraft oli sellest kontserdist saadik, kus wiime üheksa-aastase lapsena esimest forda mängis, ifka kaswanud, ifka wägewamaks saanud. Klara ja Schumann oliwad Chopin'i uutest helisünnitustest waimustust täis, — ehk küll wana Wied wiimast metsikut warjaks nimetas. Klara Wied mängis Chopin'i tükka ühes oma noorepõlwe sõbra Schumanni omadega kontserdides.

Kui aga see noorepõlwe sõprus end ajajooksul palawaks õnnestawaks armastuseks muutis — kui nad isa ette astusiwad ja abieluks temalt õnnistust palusiwad . . . jäl ei andnud Friedrich Wied oma luba mitte.

Eht ta küll Schumannist ja tema fuurtest waimuannetest fuurt lugu pidas, kartis ta ometi, et see igapäewases elus mitte praktilik, jagedasti haiglaselt äritatud mees tema tüttart õnnelikuks teha ei jõua. Wiimaks mitme-aastase kibeda wõitluse järele — jah wiimaks, kui Klara kangemeelse isa majast ära oli läinud ja kohtute poolt abi otfis, wõis raskesti katsutud paar 12. septembril 1840 wäikeses Schönefeldi kirikus, Leipzigi lähedal, igawesjeks ühenduseks kätt anda.

Amerikas armu- ja lauluuag hakkas nüüd komponistil Robert Schumannil pääle. Oli kui tahaks nii kauase südame-igatsuse täidemine mise järele tuhat luuleõit ühetorraga lahti lüüa . . . Selle aja sünnitused on magufamad wiisid Rückerti, Geibeli, Heine, Eichendorfi, Chamisso ja Lenau lauludele — ja ka kaunile laulukimbule: „Naesterahwa armastus ja elu!“

Kui Felix Mendelsjohn Leipzigis konservatoriumi awas, astus Schumann klaverimängu ja komponeerimise õpetajaks, — andis aga selle koha aasta pärast jälle käest ära, sest et tal õpetamiseks annet ei olnud. Kunstniku-paar tegi nüüd hiilgwate järeldustega kroonitud kunst-reisi Wene-maale ja jäi siis Dresdenisse paigale, et kunstnikudena ainult muusikale elada. Aga juba nüüd tegi Schumanni närwide-haigus sõbradele ja arstidele muret. Ta kannatas piinawat hirmu, wäsimust ja hypocondriad (kurwameele haigus), mille järeldused oliwad: töötegemise wõimetus, elutüdimus, ja ometi jälle surmahirm — hirm kõrgete mägede, tihwitamiste, terawate nugade ja muude terawate raud-asjade eest. Iseäranis hirm oli tal lähedase Sonnensteini hullumaja eest. Külmawee-wannid wähendasiwad seda haiglast oletut — ja Schumann saatis oma abikaajat rikkalikult tasutud kunst-reisil Wieni ja Praga, ja komponeeris oma ainsama laulelduse (ooperi) „Genowefa.“ Imelikult mõjus

Schumanni muusik rahwa kohta, mis Lord Byroni „Manfredile“ warsti pääle selle tema haigest hingest wälja woolas. Siis loi ta, kui tahaks nooruse-õud weel korra tumestatud heli-kunstniku sees õitsma hakata, ruttu üksteise järele palju wäiksid, imeilusaid klaveri- ja laulutükka, nagu: Nooruse-album, lastepildid, jampsi- ja õütüdid, ja siis Goethe Wilhelm Meisteri kaunistele lauludele wiisid ning wiimaks wägewa muusika Goethe Faust'ile.

Uuematel kunst-reisidel Leipzigi, Bremenisse ja Hamburisse, kus kunstniku-paari „käte pääl kanti,“ sai Robert Schumann Düsseldorfis auusa koha muusika-direktoriks. Aga Düsseldorfis mõistis nüüd niisama wähe Schumannist lugu pidada, nagu enne Felix Mendelsjohniist. Whhaga oli Mendelsjohni oma muusika-direktori okalise kapi metja wisanud . . . ja Schumann lasti kolme aasta pärast wähe wiisakamal kombel ametist lahti — et ta mitte muusika-õpetajaks ei tõlbad . . .

Sellest lõõgist ei toibunud Schumann enam — see oli liig hirmus, liig surmaw tema haigele hingele.

Pea oliwad need ükfitud hääled, pea jälle terwed wiisid, mis järelejätmata tema kõrwus tõlasiwad — ja siis jälle ajasiwad teda fosistawad waimude-hääled päewal ja öösel taga . . . kuni ta wastlapäewa ešmaspäewal 1854 meeleheitmises oma truu walwaja ja rawitjeja abikaasa juurest ära põgeneda mõistis ja oma nimeta piinadele Rheimi jões lunastust otsis . . . Kui kalapiidjad tema päästmiseks ligi tõttasiwad ja teda lootususe tõmbasiwad, palus ta liigutawal hirmul, teda furra lasta! Ei ta tahtnud enam elada.

Tema aga pidi weel edasi elama — weel terwelt kaks aastat — — Endenichi erahaiete majas Bonni linna lähedal.

Sääl sai arglik hing wabaks lõikusekuu 29. päewal 1856 . . . ja lendas oma kibedasti nutja auusa ja tubli abikaasa tänuwalwe saatusel ülesse rahuranda, ilufamasse ilmasse . . .

Bonni linna kalmuial puhkab Robert Schumanni wäsinud ihu wiimast und maapäalistest wõitlustest. Klara Schumann, seitse lapse nurekseja ja armastaja ema, elas pärast oma mehe surma Badenis, ja rõõmustas oma iga-aastastel kontserdi-reisidel rahwast Robert Schumanni helisünnitustega. — Müüd, mil jeda kirjutame, on ta juba wana, aga on naesterahwastest kõige juurem mängija maailmas.

Sõnumid muusiku elust.

L a m o u r c u x, Prantsuse kuulus muusika-mees, on Pariisi suure ooperi kapel-meistriks saanud. See on õige tähele pandaw, sest prantslased oliwad tema üle pahased, sest et ta Richard Wagner'i Saksa muusikat liig palju prantslastele kuulda tõi.

B r u n o G r a b e r t, muusika-mees, on 4500 marka (umbes 2250 rbl.) reisiraha õndsa muusikameistri testamendi-asutusest saanud poolteise aastaseks muusika teekonnaks.

Dr. H e r m a n n L a n g e r'ile, Leipzigi endisele muusika-professorile ja kapellmeistrile, tehti hauale mälestuse-sammas ja awati see juuni-kuul.

Prof. Dr. F m m a n u e l F a i s t, Stuttgardi muusikakooli direktor, on Württembergi kuningas poolest krooniordu auutähe saanud ja sellega rüütlis-keisrusele tõusnud.

S õ n a „c l a q u e“ (ütle: klaf) on Gesti keeles seni tundmata. Teistes keeltes tähendab see raha eest käteplakutamisest kontsertidel ja näitemängudel. Nõrgemad näitlejad ja lauljad palkawad wõõral maal tihti käteplakutajaid, et selle läbi oma nõrka mõistmist wäewõimul ülendada. Ka juured lauljad on pidanud säärastele plakutajatele maksma, sest et nende wilitamist kartsiwad. Selle järele on otse plakutajate feltsid (claqued) asunud. Ühe säärase „feltsi“ päämees on hiljuti enefele teenitud rahast Ungari maal mõisa ostmud. Ei see ole siis ime, kui lehed kaebawad, et paljast käteplakutamisest võib rikkaks saada, aga laulmisest enefest peab nalga surema.

H. Pfeil, tuntud Saksa helilooja, hakkas „Glauchau Zeitung“ toimetajaks. Moriz Moszkowsky, Poola helilooja, on suure laulelbuise „Boabdil“ loonud. Ta kirjutab ka Saksa keeles muusika üle.

H. Wolfrum, kapellmeister, Heidelbergi ülikooli poolest auu pärast muusika-doktoriks nimetatud.

Adrian Smith ja Arthur Messiter, kaks New-Yorki linna organisti, pidasivad ühel päeval oma 25-aastast ametipüha. Seks oli uhke pidu ja kontsert tehtud.

Seda ja teist.

★ Paganini on Nizzas, jumaliku kremonlast (wiulit) wäsimata käes hoides hinge heitnud. Need, kes tema imelikku haigust tundsid, arwasivad ta päwi warsti õhtule jõudma. Suba lapse-põlwest jaadik kannatas suur maestro närwi-haigust, mis tema õrna ja üleliiga ärkhat loomust ussi kombel närvis. Keegi ei wõi aga enesele selget teha, kui wastu meelt Paganinile surm oli. Ta käis seepärast kõik Europa kliinad läbi, et nii wiisi oma haigust kudagi kaotada, aga ei ühtigi aidanud. Glas Saksa-maal, Brantsufe-maal, Roomas, Bologna ja Genuas, aga terwis läts päew päewalt sandemaks. Wiimaks soowitasivad arstid talle Nizzad. Ta tegi ka nende nõnu järele ja reisis sinna. Nimetatud linn meelbis talle wäga, nii et ta wiis kuud jääb paigal elas. Õhtul, 27. mail 1840 löi piinaw haigus natuke tagasi. Paganini lastis akna gardinad üles tõmmata ja waatles juure rõõmuga täis-kuud, mille kiired jäbendawalt tahwi-kiwist katuste pääle langesivad; kuulatas, kuda õhtu-tuul tihedates geraniate pööjastes kohises ja õppik kurwa-toonilist lugu löi. Imestusest wäsinud, langes suur maestro lõpeks pool une jarnasesse olekusse. Häkisti haaras ta aga oma jumaliku wiuli ja nõidus jellest mahedaid, südant sulatawaid helisid wälja. Wäljas aga ütlesivad mõbda minijad üks teisele: „Kuulge, kuda Mikolo tähti tantsuma paneb!“ Niiviisi heitis kuulus Paganini hinge.

Itka petawad. Aastal 1800 awati Pariisi wabariigi näitemaja rahwale ilma hinnata. Stendati üht laulelbuist. Säär tuli teater niisuguseid päältwaatajaid puupüsti täis, kes enne ial näitemängu eest kopikutgi kulutada ei wõinud ja nii näitluse olu ei tundnud. Tõimeje kwarteti ajal hüüdis üks kalanaene kärišewa häällega: „Waadake nüüd, kudas meid petetakse! Et meie täna raha ei maksa laulawad nad neljateši ühe korraga, et aga ruttu walmis saada!“ — Sarajaselt oli lugu ühe juhtuse läbi rikkaks saanud alamat sugust kaupmehega. Tähtis teine ka „suurte faktse“ moodi oma tutwatele pidusid anda ja tellis piduts ka muusikatööri mängima. Kui külalised koos, algas muusik mängima, alguses pikalt ja haledalt (adagio). Wõõrad kuulatašimad isuga isujat mängu, peremehe kannatus aga katkes ja ta hüüdis pahajelt: „Waata mul telmisid! Tellit neid tüki pääle mängima, siis wirutawad oma lugud üks kaks kolm ette, kui aga aja päält maksu saawad, siis wenitawad et aegutama jääb. Itka nad petawad!“ E. A.

★ Rangelkaeljus. Üks wõõras tähtis kuulsa Brantsufe mõtteteadlase ja luuletaja Voltaire'ga kottu saada. See oli alalistest külasäijatest tüdinenu, kes teda kui mõnda waatamisets wälja pandud asja waatamas käšimad ja hüüdis pahajelt oma teenrile: „Ütle, et ma mitte kodu ei ole, teener teatas seda, aga jai wastusets: „Ma kuulsin teie isandat ju praegu kõnelewat!“ Kui teener seda ütelnud, wastas Voltaire: „Noh, siis ütle, et ma haige olen.“ „Hää küll,“ ütles wõõras teenrile, „minu olen arst ja tahan ta kae soont katšuda. Jällegi teatas teener seda. „Paganina päralt, siis ütle, et ma surnud olen!“ kirjendas Voltaire. Rangelkaelne külaline ütles külmalt: „Olgu, siis tahan ma teda hauda saata.“ — „Waadake seda puupääd!“ pahandas Voltaire, „tulgu ta siis sišse!“ Wõõras astus sišse, ja kirjanik hüüdis

wastu: „Teie peate mind wist küll mõneks mõõramaa loomaks? Aga minu waatamine maksab üks rubla.“ — „Siin on ka üks rubla,“ wastas mõõras rahulikult, „sest ma tulen homme veel kord.“ Voltaire naeris teise ojawa wastuse üle, unustas pahanduse, westis kaua aega oma külalisega juttu ja saatis teda wäga wiisakalt ära.

E. A.

Anna: Kuda meeldib sulle ju peidmees? — MiiLi: Wäga hästi, kuid muju — maitseb wäse magu, sest ta on — muusikant.

Talumees kontserdil. Waata ometi naaber! Küll on need muusikandid laisad worstid, et neil ifka kepi-kubjas kullas ähwardamas on. Nõndapea kui ta filmad pöörab ja kepiga ei ähwarda, siis ka kohe wahiwad.

Talumees operis (laulelduses). Muudgu selge pettus: Saulawad kolmekeesi, kümnekeesi ja veel rohkem korraga, et aga rutem otja saats. Ja mina pean selle pettuse eest ometi terwe pileti raha maksma!

Mäitemängul. Kui liigutatud olete Teie?! — Ah, Annakene, kui teaksite, kui nägus Teie filmapiisarates palge on ja Teie filmad, need — Anna: Tõesti! — Saenake mulle siis oma tasku-pegelt.

Uksepideremees. Kudas on siis lugu meie pidu-moosikantidega? — Kõik on korras! — Kuus esimest wiituli-mängijat, neli teist wiitult ja — pea, pea! — Minu majas mängitakse üksi esimest wiitult.

Skafahajelt. Klaveri-õpetaja: Ma ei tea mitte, mis Teie õieti klaveri-mängimiseks nimetate. Sää! on Allegro mõõduks, aga Teie mängite nõnda, et ka üks sea-tigu, kes oma pahema tagumise jala on nikaстанud, tõesti weel päris kunst-jooksja wirtuses on. Kloppege tublisti! Ta peab nõnda jooksma kui õlitatud — wälk!

Eiläinud korda. Noh tubli ametnik, kudas meeldis eilane kontsert? — Ah kohtuherra, koguni ei läinud korda. Muusika-mehed tegiwad oma asja üsna jandisti, et kui mäng lõppis, kõik pahandades käi kolku pekswad, nõnda, et need weel kord pidiwad mängima. Weel hullem oli lauljatega: neile pekswad nad pahandades nõnda palju, et kolm korda uuesti pidiwad laulma, aga paraku, ifka nagu esitiigi!

H. W.

Tui, jänes ja hobune.

Tui puhkas wilus, pakju metsa warjus
Just sääl, kus rohelistes raisnikus

Üks jänes pöösa alla pugunud.

Ja karjamaal käib waba hobune.

Ennäe, just wälgu wiisil tuleb küll

Ja lendab ringi puude ladwa kohal.

Ta näinud kaugekt kuuse okste seest,

Kus tema wahin'd, julgi wälja paistwat.

Ei usalda ta saati kätte saada,

Sest hüüab kawal kõrgest waljul häälel:

„Oh tule, tui, ja õrn ja noorukene!

Ma tunnen, mis ja igatjed ja tahad.

Oh aja lendes tiimad laiali,

Ma õpetan sind õige wirgats saama!“

„See ongi, mis mind koormab,“ kostab tui,

Et nüüd weel noor ja õppimata olen!

Ma olen küll ka õige kärmas juba,

Kui, tiiwu sirutades purjetan,

Kuid wirgemats weel soowitsin ma saada.

Sest wanemate sõna meeles mul:

Küll lendab, nagu nool ja tuule tuhin,

Ja üksnes tuid, kes wäga tulised,

Need pääsewad weel tema küünte käest.

Seepärast soowits teilt ma õppust saada,

Kuid enne andke oma nimi teada!“

„Mad nimetawad lennu-meistriks mind,“

Mii wastab kawal küll, „ja ärge kartke:

Kui see teid õpetanud õieti,

Siis pole ilmas kusgil kulli leida,

Kell' korda lähaks, teid kord kätte saada!“ —

Ja tuike maatab taewa kulli poole,

Kuis lennu-meister oskab lehwitada.

Et filmad läigiwad kui sõed ahjus,

Sest arwab tuike tema tarkust tundwat

Ja mehe meelt, mis kõrgeid asju nõnab.

Ta usub petja pehmeid palwe sõnu,

Ta jätab oma metsa warju maha
 Ja ajab lendes, kurja aimamata,
 Just kulli kohta elu laewukest.
 Ning kohe kukutab kull enuast maha
 Ja ajab sügawasti küüned sisse!
 Oh lootja loom, su weri jookseb, jookseb,
 Ja surma waew ja walu on sull' palgats!
 Müüd saak on söömaajaks rööwile,
 Siis tõttab teele nõudma saaki uut. —

Oh kaitse, kaitse kadak jäneft müüd!
 Kuis hakkab kartlik kartma, süda petkema!
 Ta kargab kohe pesast ülesse
 Ja tulist ruttu pakku metsa poole.
 Oh ehmatus, säält hüüab hobune:
 „Witspärast, jänest, jooksed ja nii ruttu?“
 „Oh heldeke, hirm ajab, hirm mind taga,
 Et sa ei näinud kurja kulli tegu?
 Kas pole hull, kes ial teisi usub?
 Küll kostab hobune: „Ei ole õigus!
 Sa jääksid siis ju, jänest, hirmu pärast
 Kõik eluag just surma julakets!“
 Kas jänest seda küll weel kuulda wõtab?
 Wuud midagi, kui paneb kõrwad kulla
 Ja kargab kohe metsa, krabinal!
 Ning iiga kord, kui pesa kohta otsib,
 Siis rändab põigiti ja ristit rästi.
 Ta arwab: „Et mu tembud effita,
 Et keegi mind siis kergelt kätte jaa.“
 Ta läheb üksnes ööfel hulkuma,
 Et nõnda üksigi teda ei saaks näha.
 Ja kui ta kusgil aga kõla kuulab
 Siis jääb ta kuulama ja jookseb paku.

X.

Ja päewa ajalgi, kui pesas puhkab,
 Kas waene wahest magab maguast?
 Ei mitte, kartlik kardab üle määri,
 Ja filmad seisawad ka unes lahti! —
 Müüd täna karaw'd tema karjamaale
 Ja peitnud enuast sinna pöösa alla.
 Ning karjast tuleb waga talleke
 Just pesa pakka, rohtu noppides.
 Ei julge jänest lammas üstuda!
 Ta suured filmad liiad tigebad,
 Ta lõuad wäsimata liiguwad,
 Ja waata, kudas hambaid kiristab!
 Wist werd ta ta nõuab üsna ahnesti!
 Ning pääd ta raputab weel päälegi.

Wist ahwardab ta seega ätist surma.
 Ja lammas tuleb läbemale weel!
 Müüd jalad, jalad jookste jänesel,
 Ja üle kraawi, künka, kiwi karake!
 Müüd näeb kargajat ka karjakoer,
 Ja kohe järel! Hoiat, jänest, müüd!
 Sest küla koerad kuul'wad kiltamist
 Ja jook'wad ühte kofku jalamaid
 Ja tulist ajawad nad jälgi taga.
 Oh kartja hädas, hirmus, ahastuses!
 Ei päästa tembutajad targad tembud,
 Ei aita, et ta lendab, nagu lind,
 Sest koerad just kui tema kannust kinni.
 Ja wiimati ei jaks tema jõud,
 Ning kangeks jäänud kukub tema maha.
 Ja need, kes teda saatnud surmale
 On warsti walmis saaki nahka sööma. —
 Ning hobune? see tegi teifiti.

Ta paneb tähele, mis filma puutus:
 Ei wõta ial hunti üstuda,
 Ei kardab mitte Krantsi, talu koera,
 Et küll ta karw nii kollakas, kui hundil.
 Ja kargab koer ka haukudes ta ette,
 Ta sest ei waata, ega ehmata,
 Waid püüab, jookstes, julget paku a'ada.
 Kord käis ta jälle metsas karjamaal,
 Kus parajasti poisid mööda läksid.
 Neil wallatuse pärast witsad käes,
 Et watti anda waese loomale.
 Küll kutsuwad nad kawalusjega,
 Kui looma filmad seletawad selgest:
 Ta pöörab neile selga põlates
 Ning jookseb tulist ruttu talu poole.
 Kõik seda nägid peremees ja poeg,
 Ja isand kutsub oma looma ligi.
 Küll kannab tema waljad omas käes,
 Kuid warsti kuulis kutsutud ta sõna
 Ja jookseb hääle meelele kohe juurde.
 Ta isand wõtab teda lahkest' wastu,
 Ta hakkab hobusele ümber kaela
 Ja annab õppust oma pojale:
 „Mu poeg, et õpi temalt selget tarkust!
 Kes ial ühtegi ei usalda,
 Rääib, nagu kiskööb, paksus pimeduses.
 Sest usu teisi — usjal hää on olla, —
 Kuid waata enne ette hoolega,
 Et, keda usud, seda wäärt ka oleks!“

f.

Laulu ja mängu leht.

Kuulsi Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Siinub kuus korra.
Siinub aastaks kätteaatmisega 1 rubla, pooltes aastaks 60 kop. — Sje ära tuua aastaks 80 kop.; pooltes aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

✂ Kuulsiate komponistide elust.

Nagu paljudel kuulsiatel laulikutel, nõnda on ka suurteil komponistidel ehk helimeisritel oma iseäralised pruugid, ehk wõime ütelda, kunstlikud abinõud oma tööde juures olnud, kus laulujumal nende luulele tiivad andis ja kunstniku waim juuremata töösid sünnitada wõis.

Nõnda oli Adolff Wdamaal iseäraline harjunud pruuk, kui ta omad launid ooperid komponeeris. Pärast sööki sirutas ta emmast harilikult sohwa pääle, kus end päewa palawusel passude waipadega kuni nina otsast saadik kinni lastis katta, oma kaks juurt kassi ühe pää ja teise jalgade pääle panna ja komponeeris siis oma liigutawad wiisid.

Kuulus Ludwig van Beethoven jalutas hää meelega Wiener linna ümbruses. Niisugustel jalutustatitudel oli tal itka paber ja pliiats ligi, et kui mõni hää mõte meelde tuleb, jeda kohe üles wõiks tähendada. Sarnaseid juhtumisi tuli küllalt sage-dasti ette ja juhtus ka, et ta igatord, kui mõni uus mõte päha tuli, kirjutamiseks just sündlikku kohta ei olnud. Jutustatakse, et kord kaks talupoega sõitnud, kui parajasti Beethoven tee pääl istunud ja kirjutanud. Teine sõitja tahtnud tee pääl risti eesolijale ütelda, et eest ära lähets, kui tema seltsimees teda tagasi hoidnud, üteldes: „Sumala pärast ära feda tee, Hans, sees on see „Wiener muusikant“, kes jälle midagi uut üles kirjutab,“ ja siis oodanud mehed, kuni Beethoven ülestähendamist lõpetanud, ja ilma et oma ümbrust tähelegi oleks pannud, ära läinud. „Kord juhtus niisugusel käigul,“ jutustab üks muusika tundja, „et Beethoven ühe puu najale emmast oli lastunud ja nagu näha, tähelepannes loomade amnumist päält kuulas, kes ühe kõrgema niidu pääl karjas oliwad, kui korraga pulli wägew kontrabaszi hää kolas. Selle pääle kummardas meister pääga, ja rahulolew naer mängis tema suu ümber. Matutele aja pärast tõmbas ta taskuraamatust pliiatsi ja paberi ning hakkas kirjutama. Si ole jugugi wõimata, et wäga kuulus „pastoral-sinfonia“ oma sündimise eest ülemal tähendatud sündimust tänama peab, sest ta ilmus pea selle järele.“

Chr. Wilibald von Gluck pani, et rõõmsale tujule saada, mõlemile poole klaweri pääle Jhapanjeri-puudeli ja hakkas siis komponeerima. Mõlemate „Iphigenia“, „Ar-mida“, „Orpheus'e“ ja mitmete teiste helitööde ilmumise eest tuleb osalt ka Jhapanjeri wõimule tänu anda. Mõnikord, kui wägew komponist töötas, oli ta kõnes ja teos koguni arusaamata. Kui Taurises „Iphigenia“ lõpu-proowi tehti ja Gluck tandsu tarwis itka weel wiisi ei olnud walmistanud, sai balleti-meister Nower koguni nut-raks. Kui ta oma harjunud pruugi järele ühel hommikul komponisti juurde läheb, et igatsusega oodatud tandsu-tükki nõnda, kuulis ta juba eestois wõõrast kära Glucki

töötaast kostwat. Ta lähenes ettevaatlikult ja nägi läbi klaas-ukse, et Gluck särgi-wäel, pale purpuripunaseks ja mõnesuguste wärwidega kirjuts tehtud, maste ühe külje pääle lihtatud, lauldes, kumardades ja karates, nagu wanast sarwilisest ise taga aetud, möllas. Ohmatanud Nower teeb ukse lahti. „Ha, sina oled see, ütles Gluck balleti-meistert nähes, „praegu oli suur asi käsil; jeda näed kohe.“ Niisuguses olekus oli Gluck oma nii sügawa mõjuga „Orgie der Wilden“ komponeerinud. „Sa näed kohe: see on inimeste kirjendamine.“ Teises osas, kus taplust trianglega (kolmekandiline tera-sest löödaw mänguriist) saadetakse ja muusika iseloom ikka pehmemaks läheb, ütles Gluck: „tin, tin, tin! Need on mu tantsumad lapsed, tin, tin, tin, — nad ei jöö weel ühtegi inimest, aga küll sa näed, pea saawad nad sööma!“

Joseph Haydn oli ikka kärmas. Kui ta töö juurde istus, siis ehtis ja puu-berdas ta end hoolega ja pani omale paremad riided selga. Ta oli Friedrich Suure käest diamandi-sõrmuse kingituseks saanud ja tõendas, kui ta ilma selle sõrmuseta komponeerida tahtwat, temal siis ühtegi kujukust ega ainet ei olla. Ta tarwitas kõige paremat paberit ja kirjutas omad noodid suurema hoolega ja puhtasti. Beet-hoveni ja Haydni käskkirjade wahel on suur wahje: nii wäga selgesti ja puhtasti, kui wiimane kõit kirjutas, nii segaselt ja selguseta kirjutas jälle esimene. Aga temal oli ka oma wabandus: „Et tähti ja nootijid ilusasti kirjutada, selle tarwis on eluaeg liiga lühike, ja ilusamad noodid ei aitataks mind mu waeuses suuremat midagi.“

Ludwig Halevy on natuke igaw komponist; tema töötas aegamööda ja muutis, mis üles oli kirjutatud, kas wõi sada korda ümber. Ei tahtnud ta komponeerimiseks hääd mõtet leida, siis tarwitas ta ikka iseäralisi abinõuusi, et joone pääle saada. Nõnda sai näituseks weega täidetud pada tulele pandud ja wahetpidamata wulifemine, mis wee keemisest sündis, erutas wäga mõjuwalt tema kuulewõimu. Kui ta kompo-neeris, oli ta mend, kirjaladuja Leon Halevy, ta juures, kes talle laulu sõnu kor-raldas: ühes kohas sai mõni silp ära wõetud ja teises juurde lihtatud. Selle pärast kujukuti teda sõprade keskes ka „salmide haawa-arstiks“.

Kudas maailmakuulus W. A. Mozart töötas, selle üle annab üks tema järel-jäänud kiri kõige paremat tunnistust, kus pääle muu jalgmisest on kirjutatud: „Kui üksi olles rõõmjas tujus olen, näit. wantriga sõites ehk ka jalutades pääle maitswa toidu wõtmise ehk ka õõsi, kui magada ei saa, tulewad mul kõige paremad mõtted. Mis mulle meeldiwad, neid pean ma meeles, sest mul on harjunud pruuk, nagu üteldakse, tajaksti lauluwiihi lullitada. Nõnda katsun ühte ja teist tükki, et neist teatawaid häälti kontrapunkti seaduste järele mõnesuguste mänguriistade tarwis kofku seada jne. Kõit see pöörab mu tähelepanemist oma pääle, mu aine lähew suuremaks, ümmargusemaks ja saab täielise wormi, ja isegi siis, kui tükk, on ta mul peaaegu pääs täielikult saanud ja lõpetatud. Kõit tuleb mulle wiimaks ette, nagu mõni kujutus ehk elaw pilt. Nõnda ei helise häälde mulle mitte üksteise järele, waid minu meelest on, nagu kuulaksin ma neid kõiki korraga. Misjuguist rõõmu selle läbi tunnen, ei ole wõimalik kirjeldada. Kõit töö ilmub mu waimu ette, nagu ilus, elaw unenägu. Seda ei unusta ma naljalt ära, kellega sarnasel wiisil selgusele olen saanud. Ja see on wõib olla kallis anne, mille eest ma Soojale tänu wõlgu olen. Kui ma istun, et oma mõtteid üles kirjutada, siis kuulen — kui ütelda tohin — mälestusest sedasama, mis ma, nagu juba ütlesin, walmis olin saanud. Üleskirjutamine lähew õige ruttu, sest et kõit, nagu tähendasin, walmis on ja harwa paberi pääl midagi teist muudan, kui see mul mõttes oli. Kui ma niisuguse töö juures olen, siis ei wiivita tülita-tamine mind mitte; mis mul ka mõttes oleks, ikka kirjutata ma edasi, ja ma räägin mõnikord kanadest ka munadest, Greetatestest ja Barbimidest ja teistest sarnastest asjadest.“

Giacamo Meyerbeer hakkas kõite waljusega pääle; töö sünnitas temast rahutust, ülesärritust ja rahutut und, segadust ja palawikku. Ta armastas enam siis tööd teha, kui tuul hulus ja wihma ojana maha woolas. Niisuguses looduse rahutuses

laenetas tema kujutuste ja mõtte wald jõena, ja tema sõrmed meelitasiwad klawerilt haruldasi ja wägewaid hääli. Kord tuli keegi komponisti juurde ja leidis tema wäikse poja eestoast. „Kas papaga wõib kokku saada?“ küsis ta. „Ei, herra, halwa ilmaga ei ole wõimalik temaga kunagi rääkida; kui Teie temaga soowite kokku saada, siis tulge ilusa ilma ajal. Minu isa näitab end ainult siis, kui päike paistab.“

Imestamise wäärt rutu- ja kergusega kirjutas Gioacomo Rossini oma ilusad ja wägewad muusikatükid üles. Kord oli ta alles woodis ja naljatas mõne sõbraga, kui laulik Totala sõnad kuulsale „Palwele“ „Moseje“ ooperis sisse tõi. Rossini filmitfes waewalt sõnad üle ja hakkas harjunud kämussega komponeerima. Saulik, kes nii rutulist ülestähendamist kartis, julges ütelda: „See salm tarwitas mul terve tunni ära!“ — „Ma kirjutan talle muusika weerand tunni sees juurde,“ wastas komponist. Kohe lastis ta omale jule anda, ja kuni sõbrad waele lauliku üle naeriswad, kirjutas Rossini 10 minuti sees palju inestatud „Palwe“ üles. Sel wiisil on ta palju uvertüüresid komponeerinud. Mõnda komponeeris ta neid ooperile „Othello“ Barbaja losji toas, kuhu selle teatri direktor teda woe ja mafaroni pääle kinni oli pannud ja kust ta enne wälja ei tohtinud tulla, kuni wiimane noot paberi pääle oli kirjutatud. Uvertüüri „Gazza ladra“ tarwis kirjutas Rossini alles siis, kui seda ooperit juba etendati, kus juures direktori käsu järele neli inimest teda kaitsiwad ja woodid peaaegu näpu wahelt ära wõtsiwad, et neid kokku tulnud orkestrile anda. Ooperile „Tell“ komponeeris ta uvertüüri Pariisis, omas toas, kui pidu oli ja kõik läbisegamini rääkiswad. Mida waljemaks koosolijate kõne läks, seda enam ta töötas, et wõimalikult wähe kõne kuulata.

Gasparo Spontini, kes mõnes asjas end nagu pooleks jumalaks pidas, pani, kui pühalik tund kätte jõudis ja ta end komponeerimisele ette walmistas, nagu jutustatakse, laia, kullaga ehitud walge siidist riide ümber, pani walgest siidist, kullaga wäljaõmmeldud mütsi päha, kellel weel kuld-tutt maha rippus. Auukartlikul wiisil istus ta siis kirjutuselaua juurde, ja kui kõige wähem tolm uwatene paberi pääl juhatus olema, sai kohe waljusti helistatud, mis pääle teener sisse ruttas ja takistuse ära pidi wõtma.

Tuttawad on Robert Schumanni omadused. Suur meister oli ikka mõtetes, ja sellest siis tuli, et ta mitte ainult wähe ei rääkinud, waid ka töö juures ikka wilistas. Kui kord tema waimurikas sõbranna proua Voigt Leipzigiis suure pidu tegi ja Schumann, kes ka pidule oli palutud, ikka weel ei ilmunud, hakati juba arwama, et ta ei tulegi enam ja kutsu wiist ära unustanud on, kui ta ruttu sisse astus, pääga kummardades ja rõõmsasti naeratades pidulisi teretas, lahti tehtud klaweri juurde läks, selle pääl tüki aega mängis, siis wilistades kannu pääl ümber pööras ja pidult ära läks, ilma et ise sõnagi oleks lausund. Dr. Rudolf Kont'i järele S. Sammas.

Siimene ja wiimane Adagio.

See oli 1844. aastal. Saksa kroonprints Friedrich käis juba oma 13. elu aastat. Muusika tund oli lõpetatud, ja kroonprints muusikaõpetaja Reichardt tahtis praegu ära minna, kui Friedrich teda weel filmapilguts tagasi hoidis. „Herra Reichardt,“ ütles kroonprints lahke häälega, „pea jõuab isatese sünnipäew kätte, nimelt 22. märtsil. Herra Dr. Kurzius arwab, et see õige ilus oleks, kui ma selleks päewaks midagi iseäralikku kätte wõiksin õppida. Kas Teie oleksite nii lahke, ja waliksite sündliku tüki wälja? Aga see peaks juba natuke raskematest helisünnitustest olema, et isatene minu edasiüüdmist näeks ja selle üle rõõmustada wõiks. Isatene armastab enam armastati helisewaid, tundmusrikkaid tükka —“

„Jah, kuninglik kõrgus, — siis oleks tarwis mõnda ilusat adagiot (üttele adabhiot) selle tarwis walida. Em, hm,“ ütles Reichardt ja hakkas nootide riulsiid mööda

otfima. Wiimats hoidis ta ühte muusika-tükki kauemini käes kui teisi ja mõtles järele . . . „Kas ehk sünniks see, herra Reichardt?“ „Mitte nõnda ruttu, kuninglik kõrgus, tükk on raske, ta on adagio Schumanni Fis-moll-sonatest. See ei lähe, see ei lähe. Aeg on kuni kuningliku kõrguse sünnipäevani liiga lühike!“ — „D, hr Reichardt“ ütles prints meelitades, „küll ma saan hoolas olema. Palun jedaajama! Küll ta läheb, — ta peab minema!“ „Ja“ — lihas prints rõõmasti juurde — „kui ka „adabshjo“ ei lähe, — siis läheb „forte!“ — Nõnda ütleb isake ikka minu kohta!“ —

Usemal nimetatud raske adagio sai siiski kätte õpitud, ehk see küll palju waewa usinust ja kannatust nõudis. 22. märtsil walmistas noor prints oma kõrgele isale koguni ootamata rõõmu, jeda ilusat tükki ineksapanemise wäärt julguse ja tundmusega mängides. Selle usinuse ja lapseliku armastuse palgats läks ka tema palawam soow täide: isa kinkis talle täielikult sisse seatud tislari töötoa, mis talle mitte wähe rõõmu ei teinud. (Magu teada, õppis prints raamatu-kõitumist, kirja-ladumist ja ka tislari-tööd).

Uastat 44 hiljem! Päite paistis täiel ilul Friedrichkroni uhte lossi pääle alla, mida pea pärast Friedrichi kroonimist jelle nimega oli nimetama hakatud. Snimesed ja loodus, kõik hingasiwad kosutawat eluõhku sisse, kõik rõõmustas jälle uuel ilul lille-leht ja linnu-laul. Kõiki? Ah ei, ei! Sää! hingas ühes alumise korra toas woodi pääl kahwatanud näoga mees, mees, kellest ainult hääd teati loota, kes kõigest, mis ilus ja auus, kõrge ja kaunis, soojalt oja mõttis ja jeda edendada püüdis.

See oli Saksa keiser Friedrich III., kes siin raskest haigusese otje kangelajena kannatas, kes neli korda weel siin ilmas päikese loojaminemist pidi nägema. Enne selged, sinised filmad, miss nii häameelega looduse iludusi ja kunsti kaunidusi waatasiwad, oliwad nüüd wäsinud ja hülgujeta. Muult kui kõrge kannataja aeg ajalt oma pää üles tõstis ja Potsdami poole wiiva laia ridaspuiestiku pääle kaugele läbi aina waatas, oli tema filmas nagu rõõmu läiget näha. Ehk oli see mõõdalainud aja ilus, kustumata mälestus, õnnis uienägu!

Keisrinna oli sisse tulnud. Ta püüdis wõimalikult lahke ja täis lootust olla, et oma murelise näoga haige kannatamist mitte weel rassemaks teha ja istus oma südamest armastatud abikaasa woodi juurde. Magu loodus wäljas päikese paistel, nõnda löi ka haige pale nüüd lahkeks. Tasa kätt liigutades tahtis ta näidata, kui wäga end ilusa ilma üle rõõmustawat. Wiimase ajal, kus haige enam rääkida ei wõinud, awaldas ta oma mõtteid kõige armsamini käega näitamise läbi, mida keiserlik perekond ja ka lähemad teenijad nii wäga aru saama oliwad õppinud, et keisril iga kord tarwis ei olnud oma soowi tähelese pääle ütes kirjutada, mis teda tülitas.

Keisrinna küsis oma abikaasalt, kas see midagi iseäralikku soowiwat, mispääle see natukese aja pärast mõlema käe sõrmedega näitas, et ta Klaveri-mängimist kuulda soowiwat.

„Kes peab mängima?“ küsis keisrinna ja lihas kahtlaselt juurde: „Aga kas see sind mitte wäga üles ei äritaks?“

„Ei“ — näitas keiser ja kirjutas siis tähelese pääle: „Häameelega soowitsin muusikat kuulda. Kas ei wõiks Victoria kooliõpetaja Rüfer tulla?“

„Gafen teda paluda,“ wastas keisrinna. „Ta on ka praegu siinamas Bornstedti kirikus ja õpetab Victoriale orel-mängimist.“

Keisrinna lastis Rüferi kutsuda, ja kella poole kaheteistkümnne ajal enne lõunat jõudis kunstnik sinna.

Kõrwalises toas oli lahtine tiiwklaver, mille juurde kunstnik maha istus. Keiser oli palunud, et ta oma helitöödest midagi mängiks, ja kuulas siis häa meelega südamest tulewat ja südamesse minewat iluhelide keelt.

Mängija, niisugusest filmapilgust liigutatud, oli juba mitu oma ja teiste meistrite muusika-tükki ette kandnud, ja iga kord lastis keiser tänada ja weel mõnda tükki paluda.

Jälle olivad ühe tüki lõpu-akkordid ära helisenud, kui keisrina uuesti armu-
hoolega küsis: „Kas sa ei tunne end väsinud ja üles ärritatud olemat?“

Keiser vastas ei-ga ja kirjutas jälle tähekeste päale: „Minult ühte tükki veel.
Adagio ühest sonatest. See jäägu wiimseks.“

Kunstiik, kes leinawa jüdamega kõrvalises toas wiibis, istus jälle klaveri
ette ja mängis — ilusat adagiot! Raskesti haige keiser kuulab ja kuulab! — Nagu
uus eln hakkas tema silmas järema. Ta kutsus keisrinna oma juurde ja kirjutas
rutuga järgmised sõnad paberi päale: „44 aasta eest mängisin ma jeda adagiot
oma isakehsele tema sünnipäewaks ette. Muidugi mitte nii hästi. See on fis-moll
sonatest. Väga ilus. Küser, palju tänu. Wiimne tükk. Siis hingusele!“ —

Tõesti oli ka see wiimane tükk, see adagio. Need olivad wiimajed muusiku-
hääled, mida surija walitseja siin ilmas veel kuulis, oli wiimane junnalaga-jätmine
heli-kunstiga, mida ta nii auustas ja armastas!

Waiksesti, nagu adagio wiimised hääled helisesiwad, uinus see kannataja, kes
nii rasket koormat nurisemata oli kandnud, igawesele unele kõige puhtama ja kannima
iluhelide riiki minnes.

Õesti keelde jutustanud J. Sammas.

Sõnumid muusiku elust.

Anton Rubinstein on nüüd Peterburi konservatoriumi juhatajse jääda-
walt maha pannud ja Saksa-maale Dresden'i linna elama läinud, ehk ta küll Wene-
maal sündinud ja kaswanud, elanud ning ametis olnud.

Hermine Spies, kes jälle hiljuti nowembri-kuul Tartus on kaks korda
laulnud, tahata laulja-ametist lahkuda ja — mehele minna, ühele kohtu-herrale
Sakseni-maal.

Abelina Patti olla Inglise-maal oma loosis, mille nimi Craig-h-nos,
kodu-teatri sisse seadnud. Selles olla umbes paaril sajalt kuulajal ruumi. Siia
kutsjub suur laululind oma tutwaid ja muid kuuljaid laulu kuulama — muidugi
suure hinna eest.

Richard Wagner on alles 8 aastat pärast surma oma töödes Prantsuse-
maale saanud. Tema lauleldus „Lohengrin“ on Pariisis mängitud pärast mitme-
aastast asjata-katsumist. Eefimehe etenduse ajal tegi hulk inimesi näitemängu maja
ees suurt kára, et Prantsuse waenlase ja alandaja Saksa-maa muusikat mitte Prant-
suse-maa päälinnas mängida lasta, aga pärast läks lugu üsna hästi, ning lauleldust
etendati paarkümmend korda keelanata.

Saksa lauleldus New-Yorkis ei ole jõudnud end üles pidada,
waid selle ajemele tuleb jälle Italia lauleldus, milles Patti, Zandt, Moary
jne. saawad laulma. Meie usume, et ka Italia lauleldus end kaua ei pea. Rah-
was, kes muusikat armastab, tahab kõigi rahwaste paremaid meistrid kuulda, aga
mitte ühe ainsa omafid.

Hispania komponist Breton leiab nii hästi oma isamaal kui mujal
kiitust. Hiljuti on üks tema loodud lauleldus Wienis mängitud ja teine tema kodus
Barcelona linnas.

Mozarti laulelduse „Noia-wile“ saja-aastane mälestus on Saksa-maal mit-
mel pool auustades pühitsetud.

Üleüldne Saksa Muusika-selts pidas mai-kuul Berlinis suure
laulu- ja mängu-pidu, aga on sellega „sisse kuffunud“, sest kulud olla palju suuremad
kui tulud. Mitmed lehed ütlewad, see tulnud sellest, et pidu programmis väga
palju teiste rahwaste muusikat olnud, kuna Saksa muusik puudunud. Kas tõsi?

Kuuljad orelitegijad praegusel ajal on Saksa-maal Ludwigsburgis Walker, kelle tehtud Tallinna Dlewisste kiriku orel on, siis Sauer, kelle tehtud uus Tartu Maria kiriku orel, ja Goll Luzern'is Schweizis, Rõlmi doom-kiriku suure oreli meister.

Meie maal oli seni ajani kõige kuulsam ja tublim orelitegija Norman Tallinnas. Tema on Eesti jugu mees. Ta on hulgate meie maa kirikutele orelid teinud, mis enamasti kõik hääd on, nõnda Tallinnasfe Raarle ja Jaani kirikusse, Põltsamaa kirikusse ja teistele. — Tartus elaw orelitegija Müllverstedt on Saksa-maa mees. Ta tegi hiljuti Tartu Peetri kirikule oreli.

Bernhard Stern, Tartu Eesti Peetri koguduse organist ja kister, lahkus sellest ametist ja läheb Tartu Saksa Jaani koguduse kantoriks ehk köfiks.

Karl Heis, Schweizi-maa orelimängija Berni linna Münstri kirikus, andnud hiljuti kirikus kontsertid, millest nii palju osa wõetud, et suur kirik puupüsti kuuljaid täis olnud, mis orelikontserdits harwa juhtub.

Wally Spliet, noor neuu Siwi-maalt, leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga palju kiitust. Ta kael oli kaks aastat haige olnud, ei saanud siis ta laulda. Nüüd on ta jälle terve.

Surm on wiimasel ajal ka muusika-jungrite seas rikkast lõikust pidanud. Nõnda on siit ilmast lahunud: Proua Rubinstein, kuulsa Anton Rubinsteini ema ja esimene õpetaja, Odesjas, 86 aastat wana; muusikadirektor Heinrich Sattler Braunschweigis, 80 a. w.; klaverimängija Michelangelo Russo, Neapolis, 61. a. w.; Wene keiserliku koja laulukoori juhataja Bachmetjew 19. augustil Peterburis, 84 a. w.; muusika-mehed Gatti Neapolis ja van den Dries Antwerpen'is.

Noor helilooja Bufoni, kes hiljuti Wene-maa heliloojate seas esimene auuhinna sai komponeerimises, lahkus Moskwaist, kus ta seni elanud, ja läheb Amerikasse Bostoni linna konservatoriumi õpetajaks.

Eugen d'Albert läheb jällegi Amerikasse kontsertid andma.

Ernest de Munk, cello-mängija, on Londoni linna Guild Hall muusikakooli juhatajaks saanud.

Platania, Sralia tubli helilooja Catania linnast, aga praegu muusikakooli juhataja Neapolis, on isiaranis oma waimulikkude laulubega oma ilusal isamaal suurt kiitust leidnud. Tema nimega on koguni terve uulits Neapolis, et temale auu teha.

„Chorgesang,“ muusikaline ajatiri, mis Leipzgis A. W. Gottschalg'i, Weimari organisti, toimetusel wälja tuleb, on ka meie Eesti suurest laulupidust sõnumid saanud. Selle lehe 2. numbris, lehekülj 50 uuesti ette alganud 1892. aastakäigust, loeme sõna sõnalt nõnda: „Tartust antakse meile teada, et kolmas üleilmine Eesti laulupidu Keiser Aleksandri III. 10-aastajeks walitsuse jubileumiks kõige ilusamas korras (in schönster Ordnung) on mööda läinud. Waimulik kontsert tegi hakatust koraliga „Wõta nüüd Issandat wägewat kuningat kiita.“ Teised laulud, näit. Beethobeni „Kõik taewad laulwad“ jne. saiwad Dr. K. A. Hermann'i poolest wäga tublisti (vorzüglich) juhataatud. See wäga osaw (ausgezeichnet) juhataja pidas ka ilmalilul kontserdil wäga korda läinud (sehr gelungene) pidukõne muusika tähtsusest. Kõik pidu on üliwäga hästi (außerordentlich schön) läinud.“ — Nõnda „Chorgesangi“ sõnad. Nimetame siin, et nimetatud Beethobeni laul mitte Dr. Hermann'i juhatusel ei lauldud, waid D. Wirthaus'i juhatusel mängiti.

Austria wäikesed rahwad Slomenid ja Slowakid püüawad ka hariduses edasi. Hiljuti on Saksa keelesgi üks Illiria laulumäng, rahwawiisidest kokku seadnud Wiener muusika-professor Rhom, ilmunud, ja Saksa kirjad kiidawad wäga selle mängu muusika-ilu.

Muusika mõtteterad.

Rogunud J. Lammaš.

Muusika-kunstil ei oleks eluõigust, kui jeda, mis ta avaldab, võimalik oleks sõnadega ütelda ehk wärwiga maalida.

F. v. Hiller.

Muusik ei ole midagi muud, kui kõik looduses leida olevad soovi ja korra järele kokku seatud hääled, mis siis niisuguse võimu saavad, et nad inimese waimu liigutada võivad, ja see võim on kokkukõla.

R. Meng.

Ei või muusika waimust muidu aru saada, kui ainult armastuse läbi.

R. Wagner.

Oh, teie rikkumata helid, kui püha on teie rõõm ja teie walul! Teie ei rõõmusta ega kurwasta mitte mõne juhtumise, waid elu ja olemiste üle ja ainult teie pisarate wäärt on igawene aeg, mille waewata inimene on. Kudas wõisite teie inimeses püha kohta leida ehk teda ilmlikust elust wabastada, kui teie mitte juba waimalt meie sees ei oleks olnud, kui tühja elu wastukõla ja meile teie laewas mitte ennemalt ei oleks osaks antud, kui see maailm!

J. Paul.

Wis ja kokkukõla, helikunsti tähtsamad osad, ei ole looduses leida, waid on inimese waimu sünnitused.

Hanski.

Toonikunsti õpetusel ei ole võimalik lõppu leida.

A. Hauptmann.

Kõige tarwilisem, tungiwam ja tähtsam asi muusikas on tempo (aja mõõt).

W. A. Mozart.

Käägi, ja ja oled minu kaasnimene. Laula, ja meie oleme wennad ja õed.

L. v. Hippel.

Sõnade ja häälte ühendamine on tublim abielu, mis üleüldse ühendatud on.

Hiller.

Wainul on tarwis palju enam õppida, kui sõrmedel! See on tähtsam asi.

Moscheles.

Kiitus ja laitus saavad ainult selle läbi oma tähenduse, kes neid avaldab. Seda on muusikas iseäranis tähele panna, sest et siin iga mees tundmustes otjustamiseks on kutsutud.

D. Klauwell.

Ainult see on auuwääriline, kes ka laituselt lugu oskab pidada.

R. Schumann.

Tundmuste inimene küsib häämeelega, kas muusik rõõmus või kurw on, — muusika-tundja, kas ta hää ehk halw on.

Hanski.

Kallimat kingitust kui muusik, ei olnud jumalatel mitte võimalik inimestele nende otikalisele eluteele rõõmustajaks ja trööstijaks kaasa anda. Ta on taewa anne, selle pärast ei peta ega waleta ta ka ilmašgi, ja kui tema mõju meie kohta ka wäga mitmesugune on, ikka ilmub ta tõsisel, otsekohesel kujul.

J. S.

Hüire=paar.

Kord oli noorel hüire-paaril pesa
Just keset wälja, nullas sügawas.
Nad olid õnnelikult ligi aasta
Sääl teine teisega ju elamas.
Prunkosti olid nemad praegu sõnnud
Ja ümmarguses toas istusid.
Ni tahtnud täna neile wõõraks tulla,

Ja teda parajasti ootasid.
Ta jaks olid hulk nad õlgi toonud
Ja püüdnud peenikejeks raiuda
Ning pehmet puhke-aset walmistajid,
Et wanake jaoks hästi hingata.
Nüüd, korraga, on mehikene mõttes
Ning wiimaks ütleb: „Kuule, naesefe,

Meil olgu teine üks nüüd kohe tehtud,
 Sest ühest ei saa meie majale!"
 See sõna oli noorikul wist waja!
 Sest, nuttes, hakkab tema kaebama:
 „Wõi teine üks, ja kohe walmis tehtud!
 Siis ühest enam korraga ei saa?
 Tuul tõmbaks meie tubadest siis läbi,
 Muul seist ju nagu hambawalu nüüd!
 Ja isalt siis tekkis jooksja-tõbi,
 Ning üksnes ukkel oleks jellest süüd!
 Üks teeb ka wõdraks terve koha nägu,
 Ja juhtuks kaks siin isa kallale
 Siis waene ehmataks, ei tunneks kohta
 Ning langeks küüsi kurjategijale!"
 „Oh, kulla naefekene,“ mees nüüd naerab,
 „Su mured jalwe põhja waota!
 Tuul toas terwišele tulustan
 Kui jandis õhus, sumbus elada.
 Ja äi ehmataks, ei tunneks kohta?
 Ei, kes nii tark, kui wana isake
 Ja ju nii hulgast urkest läbi pugend,
 See teab, mis teha tuleb hiirele:
 Kui kaks ju kallal, siis ei küſta enam,
 Kas wõdras maja, wõdras üks ehk koht,
 Waid, lipsti, poeks ija sinna sišse
 Kui teda taga ajab hädaoht.
 Sest jata naefukene oma jemi!"
 Nüüd noorik wait, ja nemad lepiwad,
 Nad läh'wad ilma wiibimata tööle,
 Ja ruttu mulla riipes kaewawad.
 Waat, warsti teine tee neil walmis tehtud
 Ja selle otšas auk, kust wälja saab.
 Kui wäfind waewast pešas puhkawad,
 Oh kuule imet, keegi koputab!
 „Wist ija ukse ees,“ nii hüüab noorik,
 „Kuid, miks ta koputab nii kõwasti?"
 „Nüüd äia juurde! Waenlane on wäljas,
 Eks ma ei kartnud seda alati!"
 Nii hüüab mees, ja naene kostab nuttes:
 „Wõi kaks siis wäljas, tige waenlane,
 Kes hilja alles minu wastu tuli?
 Nüüd ots on käes, nüüd lahku, hingekel
 Oh heldeke! Kui mina, mehekene,
 Nüüd praegu sinuga jün surma saan!
 Ja isatene tuleks meie juurde —
 Oh ehmatas, mis mina ehmatan!"
 „Ei ole kaks, ta turtjub, see on koer!
 Ta nuuskitud, et kodus oleme.
 Nüüd teise ukse juurde tõtakem,

Sääl waatan, kas ka tark on waenlane.
 Ta jookseb, tuleb, „ära karda mitte,
 Küll pääseme,“ nii trööstib lahkest' ka,
 „Sa tõtta uue ukse-angu juurde,
 Koer hakan wana kohal kraapima!
 Suu juures seisa paigal, kannata,
 Ja kui ma wähe hakkän wilistama,
 Siis jookse nii kui wähe jõuad ja!"
 Ta ise istub koera kapa kohal,
 Et tema agar oleks kraapima,
 Kui nuristades klapad õige ligi,
 Siis taganeb ta üšna kartmata.
 Nüüd turtjub koera nina nuusutades —
 Mees wilistab, oh noorik, ole wirt!
 Ta wõtab jalad kätte, kargab wälja
 Ja puttak patil, nagu wile nirt.
 Küll häda, kartus, hirm ning ahastus,
 Siis õnn ja rõõm ja rašu: terwelt jõudis
 Ta oma armsa ija majasse. —
 Mees istund seni ikka peša kohal
 Ja kuulab, kaalub hästi hoolega:
 „Oh, sõgedaks saab see, kes tujus tuiskab,
 Lai' koera hullu pääle kaewata!"
 Nüüd saanud auk ju nõnda jügawaks,
 Et koera pää ju kõrwademi sees,
 Ta silmad päris kinni kaetud
 Ja nina lausa pešapaiga ees.
 Nüüd korraga on kauge haju tunda,
 See näitab selgelt asja muudatust.
 Koer kraabib tulist: käes on hiirekene —
 Kuid ei, waid koeral kauge ehmatust,
 Hiir jätnud mälestujeks midagi
 Ja esimene ärapihktida!
 „Et koerake ka wähe pešas leiats,
 Sest muidu pešaks tihje õlgi ta!"
 Nii narrides weel koera naljakas
 Ei hirmunud ta mitte häda eel.
 Siis läinud järele ta äia juurde.
 Sääl leidis tema naese nutwat weel.
 Kuid nutt jai naeruks, kui ta mehe nägi,
 Ta kargab tema wastu karmesti
 Ja hakkab armastades ümber kaela.
 Wa ija nõrub kaja rõõmſasti
 Ja ütleb lõpuks noorepaarile:
 „Küll, lapsed, elu tarkus piſk ja lai!
 See oli tõesti teitelt targast tehtud,
 Et teine auk teist nuristatud jai.
 Ei iial ära wõta kottii minna,
 Kui juu saab kinni pandud, jääb ja sinna!" —

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Sinub kuus korra.
Sind aastaks kättesaamijega 1 rubla, pooltes aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop.;
pooltes aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Gesti wanadest kiriku-lauludest.

(Särg.)

Georg Mülleri jutlused on siis hoopis teist wiisi Gesti keeles kirjutatud, kui praegu räägitakse. Lugejale saab wististi meele järele olema, kui Mülleri jutlustest siin wähe prooviks üles paneme. Meie teeme seda just nõnda ja selles keeles, nagu need jutlused kirjutatud. Jutlus, millest ühe tüki siin üles paneme, on pühapäewal 2. septembril 1603. aastal Tallinnas Püha-Waimu kirikus peetud. Saksa-keelsed ja muud wõdramad sõnad tähendame numbrikesega, mille all lõpuks seletus leida on. Oma tähendused teeme ka lõpuks. Georg Mülleri meist nimetatud jutluse koht käib siis nõnda:

„Sesinaze Jütluße siddes, taha mina lõhitelt üttelda, sest Drjakist, ¹ Minckprast mina sesinaze Laulo, Kutj kaas eddespeiti (Laseb Jumal meidit ellada) needt tojset Lauluth, taha henneße ette wotta.

Gott verleihe uns die gnade des H: Geistes etc: ²

Se Ghimene Dhrjaed N. R. ³ minckprast mina sesinaze Laulo, ning needt tojset Laulut henneße ette tahan wotta, on se: Ghimelt, eth keid ned Laulut, mea mehe syn meddy Maa, Saga ning Nothze Kelell laulame, Jumala Sanast ning Kiriaist omat ⁴ woetuth. Eth nüith küll nedsamat Laulut neist Inimehest omat techtuth ning lauletuth, syß eb pidda mehe nedsamat palia Inimeste Sanade eddest mitte piddama. Wuito mehe piddame taedtma, eth Jumal Pöha W: ⁵ iße se eite Meister on olnuth, ke ned Sanat nente Inimeste Kelede paele [omat] on kiriantanuth, ning ned Inimehet taema Armu kaas walgtustanuth, ke nedsamat Laulut omat Laulnuth, ning sen Pöha Niski Kirko siße saednuth, eth nedsamat Laulut weel taenakitpeima meddy Kirko ning Mahade siddes samat lauletuth. Kudt mina kaas, annab Jumal terwet, igta Jütluße siddes tahan | neutada, ⁶ kus paitas wj ⁷ igta Laul Jumala Sana siddes kiriu-
tuth seisab.

Syn kulet teye N. R. sest Ghimeße Dhrjakist, minckprast ⁸ mina nüith eddespeiti needt Laulut henneße ette wotta, Moiskket semprast, eth ned Laulut Jumala Kiria siddes seiswat kinnituth, ning Jumala Sanast woetuth, semprast ⁹ eb taha mina hend mitte hebbeda, moito teile se eite Sana moistus oppeta, eth teye piddate opma moist-
ma, mea teye laulate.

Se toine Dhrjaed, minckprast mina ned Laulut henneße ette olle wotnuth, on se: eth mehe keid piddame taedtma, eth eb fael wjfit ¹⁰ Sana meddy Laulode siddes mitte olle, kumb [eb mitte] Sana meddy Pöha Catechismo Dpputuße kaas wchte tulleb,

ny selgtesti nind kauniste, ¹¹ eth kaas ned nohredt Lapjet, 10. 12. alt sein ¹² etc: sesama woivat moistada, kumba Paetücki Oppetufest sesama Laul on woetuth. Ja se Nohr Nachwas, kudt kaas teye Wanambat, woyte needt Laulut ny kebaste oppeta laulma, nind kaas meeles piddada, eth eb teye naemat eales woy erraunnuudtada. Sesama moistab se Kochuret ¹³ küll, semprast erratab taema paliu nind monejarnast ilma heitümatta Portulaulut ¹⁴ vles, eth nedt Inimeße Lapjet, ned Portulaulut enne nind pigkemaße ¹⁵ opwat, nind nedfamat heelemelell laulwat, kudt Jumala Sana. Semprast peazine meye, te meye Nisii Inimeßet tahame olla, Jumala Luwuz, jen ¹⁶ Kochretti wainuz nind wihaz, meddy henneße Oppetufez nind mainitufez, Jumala Sanast haelmelell opma, nind ned kaunith Laulut haelmelell Kirckus nind Kobdo Laulma.

Se Kolmas Dhrjaeck, Minckpraest mina net Laulut henneße ette olle wotruth, on se: Eth nüith need Laulut küll löhiteßet omat, nind kaas paliu Nachwasf sawat leudtuth, ¹⁷ te ned Sanat Suh kaas laulwat, waidt naemat eb tae, echf eb moista iße mitte, mea naemat laulwat, moifat laulwat echf makawat, kudt ned rumalat Lambat seqkameße, ilma teicke Sana moistufze. Seprast A: R. Wanambat nind Nohrembat, on nüith weika ¹⁸ tarwis, eth teye eddespeiti pißuth parrembasti tahazete oppeta moistma, mea teye laulate. |

Se Melias nind wmyses, Ja se eike nind teicke korgkemb Paec Drjaeck, ¹⁹ minckpraest mina ned Laulut henneße ette olle wotruth, on se: Eth eb pea vgitit Inimene meddy Richlakunda ²⁰ Nachwa saeas ja leudtuth, te vche Lino Laulo kundtwat (üle kirjutatud: tunneh) eikesti Laulda, kuy teye rumalat Inimeßet teddy Nohre Polwel neist tratist nind Santist nende vrede eddes olete kulnaut laulwa, ninda laulate teye weel taenafitpeiva, eth vche wahße Inimeße Korwat kurtaz iaewat kulma, kuy teye Laulate. Ja toesti, mina ollen hend sagtedasti pohl furnuz hebbedanuth, ²¹ kui jael wahelt woyrad Kirckiffandate meddy Kircko echf Chore fiddes omat olnuth, te teddy Kelae nind Laulo omat moistnuth, Doehpohlest naemat omat seijnuth, nind iße henneße meles nairnuth, nind prast minu Silmadde wasta paiatanuth. Teye Nachwas laulwat oppris Begikeste nind hullust, eth eb meye mitte pea moistame, mea naemat laulwat, tulleb se Jumala Sanna kaas vchte, echf eb mitte. Kuy meye eikesti ²² nente Sanade paele merckame, syß laulwat naemat enamb Jumala Sana wasta: Sesama minu A. Inimene, olle mina mondforda oma Korwade kaas kulnuth, jedda eb woy mina mitte errafalgkeda, Wuito mina tunnistma nente wöyra Kircko Iffandite kaas, eth eb teye vgitit Laulo mitte eikesti laula.

Nüith eb olle sesama nente onjade mollembadde KirckoIffandite Süy mitte, eth teye ny Balschiste laulate, Sesama tunnistufze taha mina nente onjade mollembadde Surrujuh paele andada nind kaas paiatada, mea mina oma Korwade kaas ollen kulnuth, ets Dnuis H: Balzar ²³ nind H: Johan tehdt Rumalat Lambat sagtedasti nind mondforda omat nuchtelnuth, Teile kaas ned Sanat teddy Su iße paunuth nind opnuth, kuy teye nente Schole Boyfide haele nind Sana prast piddate laulma. Echf kuy sagtedasti olle mina iße teidt hae nind kuria kaas opnuth, kuy teye ned Laulut piddate eikesty opma laulma, mea on se awitanuth? eb [toesti] toesti mittekitt eales, rumalat ollete teye, rumalaz [iaete teye kaas] nind wöyra Nachwa nairuz iaete teye kaas. |

Waidt eth teye nüith tahazite mottelda nind vttelda, ia meddy Nohr Iffandit vtleb doch ²⁴ ninda, oma henneße Paest nind hae melest? iße meye Laulame küll eikesti? Terrae tullemast A. Inimene, iütte mina ielles omber. Se eb olle mitte toßy, eth mina sesama minu Paest echf hae melest iütte, eth teye valschist, nind eb mitte eikesti Laulate. Sesama taha mina teile nüith parrahellis ²⁵ teddy oma [henneße] Sanade kaas neutada, kumb Sanat mina teddy henneße Sust nentefinaze Pohkolmet Nastadde fiddes ollen ollefirintanuth, kust mina Chore fiddes, echf se Altary ees ollen seijnuth, nind vßinasti teddy Laulo paele kulnuth, eth eb teye vgitit Laulo

eifeste Lauła, wtle mina weel vxfordt, se piddat teye faas iße tnnistama, Ruy meye nüith teddy Sanat mea teye Laułate, meddy Sanade wašta peame, kuy meye Chore fiddes laulame, nind meddy Kamato fiddes kirjututh seifab, syft exite teye toepohlest laukelt Jumala Sanast. Was aber mit Gottes wort nicht ober ein kompt, ds ist ein grewel fur Gott. ²⁶

Nind taha mina nüith lshitelt monikat Sanat syn maellestada, nind vche toine toyje wašta piddada. Nüith on se kaunis nind tröstlick laull teddy meles küll tut-taw, ds wir am Sontag zu sing pflegen. ²⁷ Vypeines Jumalall ville wel olkut Uwo, nind taenno taema Armueddest, ninda leula meye Chore fiddes, nind seifwat faas needtsamad Sanat (nind taenno taema Armueddest) meddy Kirko Kamato fiddes kirjututh. Waid teye laulate ninda, Alleine G: in d' Höhe sey ehr, ²⁸ Nind taennatut olkut taema armueddest. Ds ist eins. ³⁰ Ist nicht recht. Sol heißen. ²⁹ Nind taenno taema Armueddest. Ds ist eins. ³⁰

Berrast sejama Lauło nind Gpimeße Verse fiddes kuf meye ninda Laułame. Semprast eth nüith nind eddespeit eb enamb, meydt likuta woyb vxfit wigka. Ned Sanat Laułat teye ninda. Meyle likuta woyb vxfit Pöha wigka. Ist nicht recht: sol heißen, ³¹ meydt likuta woib vxfit wigka. Das ist ds ander im ersten Versu. ³²

Kolmandel sejama Lauło nind Gpimeße Verse fiddes kuf meye ninda Laułame. Vxhaemeel Jumalall meist on nüith. Medsinaget Sanat laułat teye ninda. Vxhaemees Jumalou mennuth. ist nicht recht. sol heißen. ³³ vxhaemeel Jumalal Jumalal meist on nüith. |

Neliandel, sejama Lauło nind sen toise Verse fiddes, laula meye, Rogkonis ilma erramoitmatta sinu waegky. Waidt teye Laułate ninda. Rogkon eddes fina erra nind Lamas sinu waeggy. Ist Vnrecht, solten singu. ³⁴ Rogkonis ilma erramoitmatta sinu waeggy. pea sünib mea sinu Tachtmas on mottelnuth, hae meile sest armast Iffandast. Syß laułat teye. Pea sünib mea sinu Tachtmas on mennuth, eth meye sest Armast Iffandast. ist Vnrecht. solten sing. diligenter repetas illa verba.

Wiendel sejama Lauło nind sen Kolmande Verse fiddes, laułwat ned Scholi Poyjit ninda. Leppitaya kummat ollit sael errakaddonut, Sina waikistaya meddy rydast. Syß laułat teye. Sina ollet meddy Pattut erraleppitanuth, Sina waikistaya meddy Pöha rydat. Et peay se hae nind wöhras Kachws vlle teddy pekikade Sana nind Lauło mitte nairma, kumba Lauło faas teye iße tnnistate, eth eb teye mitte moista mea teye Laułate.

Sen Neliande Versi fiddes, Lauła meye. Kochnretty waeggy aest meidteddespeite hoida. Syß laułate teye rummalat Inimeßet. Kochnretty waeggy is woy meydt hoydta. Syn tetae teye rumalat Inimeßet sen Kochnretti ny ramatumax nind waetumax, eth eb taemal ny palu waegky ollez olnuth, eth taema meidt oma Walla all ech Riku fiddes olex woinuth piddada, Sejama tnnistate teye oma Sanade faas, kust teye Laułate: Kochnretty waegky is woy meidt hoydta. Waidt minu A. Inimene, se piddat fina taedtma, eth se Kochnret sen wayje Inimeße Suggu keide juhremb Waynlane on, nind eth taemal faas toesty se waeggy on olnuth, nind on faas weel nüitkit, eth taema meidt emis igtewest oma Riku fiddes omag wangix ollez piddanuth, Ruy eb se keide waeg-kiwene Jumal hend mitte vlle meidt olex hallastanuth, nind meidt lebby taema Boya Ihm Chrm ³⁵ sest Kochnretti wallast errapaestnuth. Semprast palwu meye, eth Jumal meidt nüith eddespeiti sen Kochnretti wae aest tahax hoydta, da wir singu. ³⁶

Kochnretty waegky eest meydt eddespeite hoyda. Semprast A. R. optet nüith nind piddatet faas ned Sanat meles. eth teye io vxfordt vche Lauło woigite eifesti Lauła.

Wimatel syß eb laula teye need Sanat kaas mitte eikesti, Kuß meye ninda laulame: Errapöra keick meddy haykus ninck hedda. Teye Laulate. Errapöra meddy melest jesi ho idu st ninck hedda st. Syn kulet teye, eth se toesty vz juhr wahe on teddy ninck meddy Sanade wahel Semprast peab vz wayne Inimene hend pohl furnux hebbedama, kuy meye sefama nente moyra Nachwa just piddame kulma. Ja sael leutage Sumal parrakut paliu heitüth Inimehet, needtjamat motlewat, eth meye teile needt Laulut ninda olleme opnuth, Waitd se taha mina Sumala ninck teddy eddest tunistada, eth mina, kudtkaa ned tohjet onsat [Inimehet] Issandat, teidt küll olleme opnuth, kuy teye vche Saulo piddate eikesti opma Laulma. Mea nente Onjade Wana Kirck-Issandite mainizus eht Oppetus on awitanuth, sefama kuleme meye, Sumal parraküt, weel taenakitpeima oma Korwade kaas. Ninck Sütle mina weel nütkit, Teye eb tunnae vxit Saullo eikesti Laulda, Olka mea Laull taema eales tahab. Kudt se Böha Kisti Vku siddes, Laula meye, Meddy eddest, ke meye ollime errakaddonut, needtjamet kaunit ninck selgtet Sanat, kumb vz Mohr Laps woib moistada, Laulat teye. Meddy eddest on vz Dnüstegtia errakaddonuth. Ist nicht recht, sollen singn.⁸⁷ Meddy eddest ke meye ollime errakaddonuth. etc:

Mina tahagin haelmelell eddespeiti keickest neist tohjest Laulust maellestada, ninck teddy omat Sanat teile iittelda, mea mina teddy omast Sust ollen vllseirintanuth, Waitd se Aick eb moy mitte salbida, Ninck piddat teye (annab Sumal terwet) omal ayall eemalle enamb kulma, [kudt] kuy meye se aya ellame, eth meye needtjamat Laulut henneße ette wottame. |

Ninck ollet teye A. R. jenfinage Sütluße siddes löhitelt kulnuth, ned Dhrjakit, Mindprast mina jenfinage, kudt kaas ned tohjet Laulut henneße ette tahaan wotta.

Moistket A. R. jemprast, eth meddy Laulut Sumala Sana kaas vchie tullewat, ninck eth ned Lauluth Sumala Sanaft ninck Kiriaft omat woetuth. Müith eb olle sael vxit Sana, keicke meddy Saulode siddes, sefama leiyame meye meddy Böha Cetechismi Oppetuse siddes, ny selgsety ninck kauniste, eth kaas se Mohr Nachwas woewat merckeda, kumba Paetüthy Oppetuseft sefama Laul on woetuth. Ninck omat kaas ned Laulut ny kebiadt oppeta, eth vz Mohr Laps 10. 12. etc: aastafest küll woib oppeta, ninck meles piddada.

Eddespeiti A. R. se eb olle mitte küll, eth teye ned Laulut vypeines oma Su kaas Laulade, ninck teye eb tae eht eb moista mittekkit, mea teye Laulate, jemprast maetadte ninck kixendate teye wahelt, kudt ne rummalat Lambat, ilma keicke Sana moistuße. Syß on müith toesty weika tarwis, eth teye vxford, uinck ollex kaas aick, [eth tey] need Laulut eikesti oppegite laulma.

Se Wymne Orsaek, mindprast mina ned Laulut heneße ette olle wotnuth, on je: Eth eb vxit Inimene meddy Kichlafunda Nachwa saeas saa leudtuth, ke vche Aino Saulo eikesty tunneb laulda. Muiito kuy vz tark Inimene pißuth teddy Saulo paele kuleh, nie maerckab ned Sanat, syß piddab taema tunnistama, eth teye enamb Sumala Sana wasta Laulate, ninck se Kolmas eht Seizmes Sana, eb olle mitte eike, mea teye Laulate. | "

Nönda on see tikk, mis Georg Mülleri jutlustest sõna sõnalt oleme wötnud. Numbrite järele seletame Sassa-keeljed ja muud wöörad sõnad ära: 1 Orsak on pöhjus, asi; 2 Sumal andku meile Böha Waimu armu ju. ; 3 A. R. armas rahwas; 4 omat=on; 5 Böha Waim; 6 neutada=näidata; 7 vz=üks; 8 mindprast=miks-päraft; 9 jemprast=jen-päraft=selle päraft; 10 vxit=üksgi; 11 selgesti ja kaunisti; 12 wanad on; 13 kochnet=kurat; 14 pordulaulud wist rahwalaulud; 15 pigtemaste=rutemini; 16 jen=selle, wana Soome wiisi; 17 leudtuth=leitud; 18 weika=mäga; 19 Pae Orsaek=päapöhjus; 20 kichlafunda=kiheltonna; 21 hebeganuth=häbenemud; 22 eikesti=digesti; 23 Balgar on Balthasar Rusow, ajaloo kirjutaja;

24 doch=ometi, Saksa keel; 25 parrahellis=praegu; 26 mis aga Sumala sõnaga kokku ei sünni, on läila Sumala ees; 27 mis meie pühapäeval laulame; 28 Uuu kiitus olgu igawest; 29 ei ole õige, peab olema; 30 see on üks; 31 ei ole õige, peab olema; 32 see on teine esimeses wärsis; 33 ei ole õige, peab olema; 34 on wale, peakiwad laulma; 35 Ihm Chrm=Jesús Kristus; 36 kus me laulame; 37 ei ole õige, peame laulma.

Georg Mülleri sellest jutlustest näeb igauks isegi, mis Eesti keelt 300 aastat tagasi kirjutati. Lauludest annab see ka sõnumit. Jutluse tegija on wäga kuri selle üle, et inimesed ilusasti ei laula. Aga kuda wõis see olla, kui ju mõõdu järele laulude sõnu ei olnudgi! Laul: „Uuu kiitus olgu igawest' Kolmainul' Sumalale,“ on, nagu jutlustest näeme nõnda: „Bypeines Sumalall ollewal olkut Uuwo || ninck taeno taema Arnu eddest || Semprast eth nüith ninck eddespeit eb enamb || meidit lituta moyb wõit wigta || Wj haemeel Sumalall meist on nüith ||“. Need on laulu esimese salmi esimesed sõnad. Keegi ei wõi neid wiisi järele laulda. Nõnda siis ei ole Mülleri hästi teinud, et ta rahwa laulmisi laumaste määgimiseks nimetas. Rahwas ei wõinud ju paremini laulda. — Sellegi pärast on Georg Müller tänu ära teeninud, et ta meile suure hulga jutlusi ja nendes nii palju sõnumid wanast ajast on üles pannud ja järele jätnud.

Organisti walimine.

Anna istus üksi metsas ja punus pärga, mille tarwis ta üksikud lilled mõtte-rikkalt kokku jeadis. Nõõm säras tal oma töö juures filmast, ning ta lausus: „Kudas ma hääle Hindrikule homme ootamata rõõmu teen! Kui ta kirikust wälja tuleb ja kõik naabrid tema ümber kokku tungiwad, et temale, kui uuele organistile, õnne soovida, siis ei taha ka mina mitte tagasi jääda, waid tahan selle toreda pärjaga tema pääd ehtida.“ — Usinasti tegi ta oma tööd jälle edasi, ja ta mõtted läksiwad oma haige isa woodi juurde, kust ta üksnes läna oli oma armisa wenna pärast lahkunud, keda ta lootis homme linnakese kiriku pääle organistiks walitawat, mislābi nende hää haige isa ja ka nende eneste puudusele ots oleks tulnud.

Ta oli oma töö juures sügawasse mõttesse jäänud. Kõik endised päewad, kus wend eratundide läbi ning tema ise õmblemise- ning kudumiseega nii palju ei jõudnud teenida, kui haige isa eest hoolitsemiseks tarwis läts, ja kõik muud kitsikused, mida wacsed wäga sagedasti peawad kandma, seijiwad weel tema waimu ees. „Sumal, nüüd lõpetad ja meie häda!“ hüüdis ta nagu ärgates ja lõi oma siini-filmad, kus rõõmu-pisarad särasiwad, pärja päält üles taewa poole.

Sääl nägi ta äkitselt enese ees ühe noore mehe seiswat, kelle juurde-tulekut ta sugugi ei olnud aimanud. „Tere Sumala nimel, armas neuu!“ hüüdis wõõras wiisakalt Anna kohtumist nähes. „Teie lahke ja sõbralik pale lubab küll paluda, et mulle teed juhataksite B. linnakesesse, mis mulle koguni tundmata on.“

„Hää meelega,“ wastas neuu ülestõustes. „Ma lähen ka ju seda teed; siis palun Teid nüüd minuga ühes tulla.“

Wõlemad läksiwad üheskoos edasi. Noor mees küsis ühte ja teist asja, mille pääle neuu wiisakalt ja lahtelt seletust andis. Wiimaks ütles noor mees: „Ma ei ole ennemalt ialgi B. linnakeses käinud, aga nüüd on ta ometi kõige tähtsam koht mulle terve maa pääl. Minu wanemad suriwad ju warakult ära, ning koduta olen ma terwel noorel eal siitamaani olnud, ühest kohast teise rännates, aga nüüd loodan ma siin linnakeses rahu leida ning enesele oma peja ehitada.“

„Kas Teil siin siis sugulased on?“ küsis neuu.

„Sugulasi küll mitte,“ vastas noor mees, „aga mul on siin üks sõber, kes mind siia kutsus, et siin tühjaks jäänud organisti-kohta pääle ennast walimiseks ette wõin seada. Homme on walimise päew, ja ma tahan ka ometi üksford katjuda, kas minu inäng ja helde taewas mulle wiimaks jäädawat paika annawad.“

Anna kahwatas seda kuuldes ära. Kõik teised kohatahtjad oliwad tagasi astunud; et Hindrik selle kohta just enesele pidi saama, oli niisama kui kindel, ja nüüd — uued takistused, nüüd ühekorraga jälle eesmärgist kaugel ning õnnelikust elust eemal, millest ta wähe aja eest pärga punudes lahiste filmadega oli und näinud! See oli liig! Aga Anna liig hää südamega laps. Kudas oleks ta wõinud wõõra lahke nooremehe wasta kade olla, kellel ju isegi wanemaid ega kodu ei olnud ning kes ka mitte süüdlane ei olnud, kui ta enesele jäädawat pejakest otsis? Ta rääkis niisama lahkest temaga edasi nagu enne ja jutustas alles linna siise minnes, et ka tema wend seda kohta soowib saada. „Temale soowitsin ma seda kohta,“ ütles ta, „ei mitte minu pära, waid üksnes meie wana halli isa pära, kes wäga haige on ning hädasti abi tarwitab. Aga armuline Isa taewas on meid siamaani awitanud, tema tahtmine sündigu! Mii wäga hää meelega, kui ma oma wenda näeksin järjele saawat, niisama südamest soowitsin ma ka Teile seda kohta.“

Neid sõnu rääkis neiu nii südamelikult, et neist jugugi kadestust wälja ei paistnud, waid elaw osawõtmine tundmata noore mehe saatusest, mispära, nad ka Arnoldi — nii oli nooremehe nimi — jüdamesse tõlise kujutuise tema saatjast maalisiwad.

Mõlemad oliwad jutustades linna siise jõunud, ning Anna juhatas siin wõõra tema sõbra korteri juurde, kus Arnold tänades oma saatjast lahkus ning majasse astus. Pea tuli ta aga kurwalt tagasi, sest tema noore ea sõber oli enne tema sinna-tulekut ära surunud. Kuhu pidi ta nüüd minema? Ta läks oma saatjale, keda ta weel eemal nägi, ruttu järele ning jutustas temale, kudas praegu ta lootus, oma sõbra kaela langeda, teda kibedasti on petnud.

„Siis tulge nüüd minuga ühes,“ ütles neiu. „Minu wennal on weel ruumi sõbra jaoks, ja Teile on tõesti täna see waitne elu parem, mis meie majas walitseb, kui wõõrastemaja elawus ning liikumine.“

Kõõmuga mõttis Arnold kutsujise wasta ja läks Anna seltsis tema wenna juurde. Puhtus ja korralik olek ehtisiwad kitsast hurtfikut ning lihtsaid maja-riistu madalas toateses; ja ehk küll Anna oma lõbusa kõneandega kohe jutustas, et wõõras herra metsas olla ära eksinud, ning et ta ka homme walimise tarwis mängida tahab; siiski mõtisiwad wanafene ja Hindrik teda nii lahkesti wasta, nagu oleks ta nende sõber ja ei mitte kardetaw kaas-wõidujooksja loodetud eesmärgile. Kõite, mis nende majafene ja aed andis, kandis Anna külalisele karastuseks ette, kuna Hindrik temaga juttu westis ning talle oma kodu-linnakeste kahtasid ette kujutas.

Jutustades tuli õhtu kätte. Alles siis, kui Anna isaga üksi jäi, läks ta jüda raskets. Wõõras noor mees oli kõne jookkul palju jutustanud suurtest linnadest, nimelt ka Wienist ja Berlinist, kus ta kontsertides klawerit olla mänginud, niisama ka oma unustamata õpetajast Beethovenist ning teistest kuulsatest muusika-meistritest, kes teda siin ja jääl lahkesti wastu mõtnud oliwad. „Waene, waene Hindrik, mis sinust küll saab! Sa ei ole ialgi oma linnast wälja saanud, ei ole ka mujal õpetust saanud, kui mõned tunnitesed kadunud organisti juures, ning sinu harjutuseks oli sul paljalt sinu wana, häälesti ära läinud klawer!“ — Walusad pisarad jooksiwad tal filmist. Ta oli enesele neid sõnu aga nii waljusti rääkinud, et isa üles ärkas ja ära kuulis.

„Häbene, Annafene!“ ütles isa. „Kas sa siis Sumalat taewas nii wähe usud? Kõigewägewam mõib ju sinu wennale ka anda, mis temale kõige parem on. Ta ei ole meid weel ialgi maha jätanud. Mulle andis Ta jõudu ja terwist nii kaua, kui teie minu abi tarwitafite, ja kas Ta ei ole ka teie tööd õnnistanud? Kas Ta on

meid ialgi ilma leiwata jätnud? Ja siisgi ja nutad? Ja mitspäraft? Et üks mõõras tuleb ja sinu wennaga ühte ja sedajama kohta püüab saada! Tema, kes wanemateta ja koduta on, sellele armsale noore-mehele, ei soowits ja siis mitte tema lootuste täide-minekut?"

„Jah, isa,“ ütles Anna waele, „mu olen ületohut teinud, ma ei taha enam kaebata ega ohata. Ära ole mu pääle pahane, waid jää jälle rahulikult magama. Ka mina heidan nüüd magama ja tahan Sumalat paluda, siis saan ma tõesti rahulikult ja hästi magada.“

Teisel hommikul läksiwad Hindrik ja Arnold ühestoos kirikusse. Anna süda põksus kangesti; aga ta ei usaldanud midagi rääkida. Ta leidis oma südamele üksnes hää isa waiksest lahkest palgest rahu. Mõnda läks tütt aega mööda, sääl hüüti teda nime pidi uffe eest. Tema tädi, kes kirikust oli tulnud, jutustas, et Hindrik wäga ilufasti olla mänginud, ja et rahwas olla ütelnud, et ta niisama armsalt mängida, kui wana õnnis organist ise. (Lõpp tuleb).

Liiva-põrnikas.

Mõmmel oli metsa all
Pesa liiva-põrnikal.
Mehele üsna hää meel:
Kõhus, oli õnne teel.
Tangid on tal terawad,
Pigistama osawad.
„Mis ma nüüd weel ennaft waewan,
Küll ma petan roomajaid:
Auku kuiwa liiwasse kaewan,
Lõkju läh'wad sedamaid.
Ise ennaft ära peidan,
Nägemata sipelgal
Seijan põhjas liiwa all.
Rahul magamagi heidan.
'Pole waja oma higi
Waewas ära walada:
Tuleb rööwik lõkju ligi,
Sibiseb alla ta liiwaga!“

Nii ta teeb, ja mööda sihti
Tuleb warsti sipelgas.
Ta ja mõni mardikas
Käinud seda teed ju tihti.
Aga nüüd ta korraga
Enam edasi ei saa!
Lõkju weerel ronib ta,
Palad ei jää pidama.
Lahtiies liiwast sipelgas
Surma poole ju wajumas.
Kui ta näeb, et jõud ei jaks,

Kõit ta püüdmine ei maks,
Lõstab ta jalgu pikkamisi
Kõnnib nüüd aga aegamisi.
Nii ta ülespoole jõuab,
Aga rööwel saaki nõuab:
Püüsi ta laste koguni
Liiva pildudes hulgani.
Silmapilgul sipelgas
Dngi maha jadamas!
Tangid siis teda peawad,
Liiwa alla weawad. —

Kütt nii püüdis ta putukaid
Mõnda jugu roomajaid.
Mis aga wähe puutus ette,
Laskis ta maha, jai ta kätte.
„Targasti asju seadida
Olen hästi teadnud ma,
Kafu saan ja röömu näen,
Siia igawesti jään.“
Mõnda mõtles põrnikas.

Ennäe, metsast tuleb kaks!
Lõkju ligi astub ta,
Heidab sinna puhkama.
Kui ta ennaft firutab,
Liiwa tema põrutab:
Auku, nagu terakefed,
Jook'wad liiwa terakefed.
„Jälle,“ mõtleb põrnikas,
„Lõkju midagi langemas,

Uga et ei pääfets ta,
Hakkan liiva pilbuma."
Kasf nūūd üsna wagufi
Wahib finna alati.
Siis ta kargab korraga,
Krapsti ta tõmbab käpaga:
Läbi tungib küüneke,
Tõmbab rõõwli walgele!

Kasf fiis hüüab: „Wennikene,
Ise wäike loomakene,
Küll aga kawalust ja kurjust!
Dnn, et kätte sain ma kurjust:
Maera, nõmm, ja rõõmusta!
Dijas kurjategija!
Auku, mis teistele uuristab
Endale ise ja walmistab!” —

—f.

P a u l.

Kui kanged kotta tiiwad õhu meres,
Nii pilwe poole tõuse, koori-laul,
Ja kõitmata, kui torni tuuled auul,
Wiis, woola wõimfalt Gesti peres!

Oh laula, laula lahtest', õde, weli,
Su wiisil olgu Wanemuise waim!
Sää! lõpeb lein ja kadefufe aim,
Kus lepitamas laulu heli.

Waim laulu ime tiiwul tunneb taewast
Ja suurus, mis priid waimud ihtawad,
Kes põrmu pinnal tolmu wihtawad,
Ta tõttu tõuseb elu waewast.

S. Leppil.

P a u l u w õ i m.

Kui elus küllust, ilu
Wull' ofaks merel, maal,
Ja fiisgi waitne wilu
Mind koormab koibu a'al:

Siis fiirelt külma ilma
Laul rinnast sulatab
Ja kuiwaks pühib filma —
Waim taewa ulatab.

Laul wirgutab mind waewas,
Et paha põlgan ma,
Ja inglid laul'wad taewas —
Laul mõjul määrata.

S. Leppil.

W õ i s t a t u s.

(Laul).

Ma maa pääl kulbatallis wara
Ja fiia fündin'd eedenist;
Ma julgetf tegin hinge ara
Ja trööst'fin liia-leinalist.
Ei keegi näind mind filmaga,
Eht algufest ju ilmas ma;
Wul faunas, lofsis lahke luba
Ja maikuul metsgi minu tuba.

S. Leppil.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuu korra.

Siind aastas kättesaamijega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudese kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Seli ja karstus.

Rüüdsel ajal on Gesti rahwa seas laialine kiiduwääriline mõitlemine joomuse wastu igal pool alanud. Inimesed on terawa mõtlemise waral nii kaugele saanud, et nad joomise on wäga kahjulise leidnud olemat. Miks ei peaks ka säärane joot wäga kahjuline olema, mis inimese mõistuse ning aru pääst ära wõtab ja teda joomunud pääst iga sugu hulla tempa tegema paneb! Joomastuse waim wiinas ja õlles on kihwt, surmarohi, mis inimese ihu ja waimu termist ritub ja teda igale hääle tööle ja teole kõlbmataks teeb. Tema wastu wõidelda on siis aateline woorusline kasuline töö ja ettevõte.

Siin kohal astub aga see küsimus meie ette: Mis wõib iluheli teha joomastuse waimu wähenemiseks? Iuhelil, see on laulul ja mängul, on oma suur wõim, aga see on hää wõim. Joomastusel on weel suurem wõim, aga see on paha wõim. Hää wõim peab aga paha wastu astuma, olgu ka, et ta nõrgem on. Hää wõim teritab end paha wastu wõideldes. Ta ei tohi end mitte selle pärast ehmatada lasta, et ta wähem on.

Iuheli wõib tdesti palju teha joomastuse waimu wastu. Sjeäraniš on ilus laul suur abiriist selleks otstarbeks. Kus ilus lauluheli kõlab, sinna ei sünni joomine ega prassimine, sääl elab kainus ja karstus. Kes iluheli armsat, wägewat, õnnestawat, õnnistawat, kosutawat wõimu on tundma saanud, see ei mõtle paha ega joomise pääle. Ta leiab ju palju mõnufamat, kaunimat, ilufamat ajawiidet kui talle iganes kõrts joomisega wõib anda. See on lõbus, kena ja waimustaw, kui neid ja peiud, noorikud ja mehed, kellel laulu ja mängu häält wõi annet, koolimajasje wõi feltji-majasje kofku lähewad laulma eht mängima. Teised, kellel iluheli annet ei ole, tulewad kuulama, ja see annab kainusele ja karstusele palju edenemist.

Smelik üšna on fiin iluhelide mõju. Laul ja mäng ei sünni pea iganesgi joomastusega kofku. Seda on feltside elus ära nähtud: Kus laul ja mäng edenes, sääl jäi joomine wähemaks, aga kus joomine algas, sääl jäi laulmine ja mängimine joitu. Selle pärast kantagu iluhelide edendamise eest hästi hoolt. Woolatu nad wooruse jdena igast awalikust hoonest wälja. Suur laulupidu 1891. aastal läts just selle pärast nii wäga ilufasti, et kainus rahwa seas maad wõtab. Puhas kasu, mis limonadi ja muude ilma süüta jookide eest fiske tuli, oli suurem kui see puhas kasu, mis õllest ja wiinast saadi. See oli rõõmustaw nähtus.

Gesti mennad ja õed! Tehtem ühte puhtu tööd, et iluhelide wõim ja temaga kainus ja karstus meie rahwa seas edeneb, kosub ja kallist wilja kannab!

Gesti luul.

Mis on luul? Luul on igasugune salmide loomine. Salmid ei ole muud kui fuidame ornade ilutundmuste ütlemine mõõdus olevate sõnadega. — Luul on mitmesugune näituseks: tundeline ehk lyriline, luguline ehk epiline, jutuline ehk balladiline, muinasjutuline ehk mythusiline, walmiline ehk fabuline. Igasi ühest nende seast oleks pikemini kõnelda, aga jeda tahame teises kohas teha. Siin nimetame üksnes lühedalt mõne näituse seletuseks: Tundelised salmitud on nagu magusad unistamised sõnadega kas armastusest, woorusest, usust wõi muust; jeda sugu salmid on igas keeles kõige wanemad, nõnda siis ka Gesti keeles; temasse tulewad arvata kiriku-laulud, pulma-, waimustuse-, ifamaa- ja muud salmitud. Lugulised on säärased, nagu näituseks Gesti suur Kalewipoja luul ja mõned muud farnased wäiksemad. Jutulised laulud on niisugused, milles lühem jutt salmides ära kõneldakse, nagu näituseks „Lenoora“, mis Kreuzwald Bürger'i järelt Gesti keelde pannud. Muinasjutulisi salmitud on Gesti keeles pea üksnes rahwa luuletustes; luuletajatest loodud on neid wähe. Walmilised salmitud on tähenduse-sõnade sifuga enamasti loomade elust wõetud. Kõneleme mõne sõnaga Gesti luuletustest.

Juba Georg Müller teatab meile aasta 1600 ümbert, et Gesti keeles kiriku-laulusid olnud, aga need ei olnud, nagu teada, mõõdu järele loodud, nagu teises kohas oleme näinud. Seesama lugu oli Henricus Stahli „Räsi- ja kodu-raamatu“ lauludega. Alles Salemann ja Brocman, Tallinna gymnasiumi professorid, loiwad Gesti keeles 1632—1652 wahel esimesed ilmalikud salmid mõõdus. Nende järele loodi pärast ka kiriku-laulusid mõõdu järele, nii et neid laulda sai. Suure sammu edasi astus laulus kirjamees Hornung, kes 1694—1710 wahel 117 ilusat kiriku-laulu Saksa keelest ümber tegi. Pärast muidu tema teel edasi. Anton Thor ja Gutsleff ei jäänud selles töös ka wiljata. August Wilhelm Hupel kogus esimesed rahwaluuletused rahwa suust ja on selle poolest otse suur ja tähtjas mees Gesti kirjanduse ajaloo 1770. ümber. Arwelius ei luuletanud. Luce luuletas 1800. aasta ümber mõnda puudulist salmitut. H. Winkler pani esimesed walmid Gesti keele salmidesse ning andis nad 1812. ümber wälja. D. W. Masing luuletas ka mõned salmid ja edendas ka selles Gesti kirjandust. Grahw Peeter Mannteuffel kirjutas mõned luuletused rahwa suust ning teised sünnitas ise. — Seni kaua oli Gesti luuletus taunis lapselingades. Müüd tuliwad Gesti luule kangelased, kellega Gesti luule mehe-iga kätte tuli.

Dr. Fählmann luuletas ise mõnda ja tegi hakatust Kalewipoja lugu- ehk wägilauluga, mille tarwis ka rahwa suust materjali kogus 1840—1850. H. Reus kogus suure hulga ilusaid ja tuumakaid luuletusi rahwa suust ning andis nad 1850—1853 aasta wahel trükki. Siis tuli Gesti rahwa kõige suurem luuletaja Dr. Kreuzwald ja punus enesele nii hästi enese loodud kui rahwa suust korjatud luuletustega närtfimata wõidupärga ja sünnitas lugu-laulud „Kalewipoja“ ja „Lembitu“ esimese rahwalauludest, teise enese wõimust 1840—1883. J. W. Jannsen oli wäsimata ümber-tegija Saksa keelest nii hästi waimulikkude kui ka ilmalikkude laulude hulka 1850—1880. Kõrgeandeline laulude loojanna L. Koidula, J. W. Jannseni tütar, rikastas ja rohendas Gesti luult hulga salmi-pärllitega 1869—1886. Tema wend Harry Jannsen luuletas ka mõndagi kena laulu. Iseäranis suur ja waimufas rahwalaulude koguja on õp. Dr. J. Hurt, selle kogu juba ära rääkimata suur on. Dr. K. A. Hermann sünnitas iseäranis lauldawaid salmituid. F. Bergmann sünnitas tuumakaid luuletusi. M. J. Eifen loi palju rahwalikka salmituid.

C. K. Jakobson andis „Sünnitaja laulud“ wälja 1874. Dr. M. Weste sünnitas hulga rahwa meele järeliisi salmituid ja kirjutas rahwalaulusid 1875—1890. J.

Runder luuletas mitmed kaunid jalmikud ja tõlkis teised ümber 1875—1888. A. Reinwald luuletas „Wiljandi lauliku.“

Teisi uuemaid luuletajaid on õige rohkesti; neist nimetame üksnes nimesed : M. Jürgens, Fr. Brandt, Freundlich, A. H. Willigerode, A. Kurrikoff, C. Malm, F. Kuhlbars (Mangu Silb), C. W. Redlich, M. Lipp, F. Ederberg, A. Grenzstein (Piirikivi), J. Järw. — Veel uuemad ja nooremad on : P. Jakobson, J. Liiv, G. E. Luiga, A. M. Saar, Jakob Tamm, P. Grünfeld, G. Dis, R. Krimm, J. Parw, K. E. Sööt, M. Kampmann, Fr. Kõiv, J. Leppik, J. Peets, W. Univer.

Raesterahvastest, kes wahwal kombel Koidula jälgebessse astuvad, on iseäranis nimetada kõrgeandeline Anna Haawa, õrnaloomuline Elise Lun, siis veel warjuimelised Helmi, Salme, Linda.

Mõnda siis astub Eesti luuleloomine üsna jõudsal sammul edasi, ja tema käik ei wõi mitte tagurpidiselt nimetatud olla. Rahwas jaab nende ja uuemate sulest paljugi kasulist waimu-kojutust.

Täiendus Eesti kirjanduse lühikese ajaloolise ülewaaate kohta

minewas 1890. aastakäigus „Laulu ja mängu lehes.“

Wanematest Eesti kirjameestest jäiwad nimetamata järgmised, kelle nimesed Eesti kirjanduses mõndagi wõrt tähtsad on :

K. Rörber, endine Wändra õpetaja, juttude ja jutluste kirjutaja 1850—1882.

Karl Malm, Rapla õpetaja ja praost, algas oma kirjamehelist tegevust juba 1860. aasta ümber, kirjutas luuletusi ja juttusid.

Ud Albert Hugo Willigerode, Tartu Maria koguduse õpetaja, praost ja konfistoriumi nõuunik, algas niisama 1860 ümber Eesti keeles kirjutama ja luuletama.

M. Jürgens, Pärnus Eesti raamatute koguja, kirjutas mõnda juttu ja luuletust. Tema raamatukogu oli õige tähtjas.

Dr. Ferd. Hörshelmann, endine Wiljandi õpetaja ja päraststene professor Tartus, kirjutas Mattias Zell ja mõne muu raamatu.

J. Hasjellblatt, endine Kambja õpetaja ja praost, kindralsuperdend W. Schulz, W. Norman Simunas ja E. Wegner, õpetaja Äkhis, ning teised kirjutasiwad jutlusi ja waimulikku raamatuid.

Friedrich Brandt kirjutas juttusid, luuletas palju laulusid ja kirjutas palweraamatuid.

G. Rosenberk kirjutas mõnda juttu ja õpetust.

J. Eglon andis raamatu „Hingedõnnistuse sündus elulugudes“ wälja.

Noorematest kirjameestest on iseäranis nimetada :

J. Mõttus, W. Linkgreim, J. Otsstowel, J. Konradson, D. Liblik j. m. on juttude ümberpanijad ja kirjutajad.

Paul Undriß andis õpetlikku juttusid wälja : Mõistlik jutustaja.

W. Keiman, Kolga-Jaani õpetaja, uuris Eesti piibli ümberpanemise ja üleüldise Eesti kirjanduse ajalugu tublisti ja sügawasti.

Eesti komponistidest on siin veel iseäralisest nimetada Paistu kiriku organist :

J. Säbelmann, õndsja warjunimelise A. Kunileidi wend. J. Säbelmann on „Laulu ja mängu lehes“ oma loodud laulud awaldanud.

Organisti walimine.

(Lõpp.)

Oh, kui armsalt helisejivad need sõnad Anna kõrvus! Uuesti kujutas ta omale armsat tulewiku lootust ette, mis pea sootumaks oli kadunud. Silgest saadit unustatud pärg sai jälle platši toodud. Veel oliwad kõik lilled karged, weel oli terve pärg wärsk, lehkaw ja õitsew. Anna pani ta kornikeje sisse, mida ta uske taha laua pääle pani, et wenda koju tulles kohe wõiks pärja-ehetes isa ette wiia. Ta ise tuli wähe tuppä sisse, ikka wälja wahtides ja oodates, kas õunepoline wõidulane ju tuleks.

Hindriku mäng oli ka tõesti kõlbulik, ning terve kogudus oli tema poole; jääb istus aga Arnold orelil ette, päälaulu kaaja mängima. Juba eesmärg pani kogudust imestama, sest niisugust mängu ei olnud, niikaua kui see linnake seisis, weel kuulnud. Ja kui to nüüd päris wiisi: Kes Jumalat nii laskeb teha jne. koguni uue ilufama harmoniaga ette kandis, ja kui ta waimustaw mäng terwet orelit nähti elustawat ning ka neid, kes paljalt uudishimu pärast täna kirikusse oliwad tulnud, tõsiwile palwele sundis ja neid iluhelide tiiwul Selle poole tõstis, kelle sõna kõite maailma juhatab: siis ei wõinud keegi enam pidada, waid kõik oliwad wõdra nooremehe üle waimustatud, ning Hindrik oli — ära unustatud!

Kohe pääle jumalateenistuse oli walimine, ja kudas otsus tehti, on isegi mõista. Arnold waliti ühel häälrel linna organistikis.

Kurwalt oma tuneda tulewiku pääle mõeldes läks Hindrik koju. Anna luges ju tema filmist ära, mis oli sündinud, ning langes talle nuttes kaela. „Meie isa, meie waene isa!“ nuutsufiwad mõlemad.

Selsamal filmapilgul astus ka Arnold ette tuppä. „Ma tulen Teid jumalaga jätma,“ ütles ta; „ialgi ei taha ma enam jeda linnakest näha, kus ma mitte õnnelikult ei wõi elada, kui enesele pean ütleva, et ma ühe hää perekonna õnne olen ära rikkunud. Elage hästi ja õige kaua õnnelikult!“ Neude liigutatult räägitud sõnadega wõttis ta Anna ja Hindriku käed, waotas neid oma rinna wasta ja läks ruttu toast wälja.

Imestusest kohmetanud waatafiwad õde wenda talle järele. Nad ei saanud tema sõnadest mitte aru, keda nad kiirelt wärawast wälja nägivid minewat. Pea pidiwad nad aga teda mõistma ning teda imestama õppima. Veel ei saanud nad isa juurdegi minna, kui juba koguduse õpetaja uksest sisse astus.

„Ma soowin Teile õnne, herra Hartmann!“ ütles ta noorele mehele kätt andes. „Teie olete organistikis walitud. Arnold ei wõtnud kohta wasta, waid palus, et see Teile saaks antud. Kogudus wõttis, nii hää meelega, kui nad ka — jeda pean ma Teile ütleva — jeda kallist meest enestele olets tahtnud pidada, tema soowi kuulda. Tulge nüüd, et ma Teid koosolijatele ette seada wõin.“

Kes wõiks küll jeda imestannist ja rõõmu ära rääkida, mis selle hää perekonna maja täitis! Õnnelikult elafiwad nad üheskoos; ialgi ei unustanud nad aga oma kallist külalist, kellele nad oma õnne eest tänu wõlgu oliwad.

Mis sai aga siis Arnoldist? See kallis mees oli juba sel päewal, kui ta Hartmanni perekonna seas lahket wastawõtmist leidis, nende häädust ja auusust tundma õppis, enesega wõidelnud. Juba enne walimisepäewa algust oli tal nõuu olnud ära minna ilma kellegi teadmata, aga pilk oma rühkinud riiete ning mõte oma koduta elu pääle, oliwad teda jälle kinni pidanud. Rahutumalt ja tuitudes läks ta Hindriku jeltsis kiriku. Sääb loi ta päälaulu üles. Mõnuse laul andis talle jälle rahu ja kinnitust. Jumal saab kõik hästi tegema, ka mina lasen Ta teha, nagu Tema tunneb, mõtles tema, ja nõnda ufaldusest Jumala wastu täidetud, istus ta orelil ette ja saatis need tundmused, mis ta südant ja hinge täitfiwad, orelil läbi wälja. Tema

mäng oli meeldinud, ilma et ise seda oleks püüdnud. — Jumalateenistus oli lõpnud, ja ta läks alla kirikusse. Kõik teretasivad teda lahkesti ja soovisivad talle õnne uue koha päale, mida ta tõesti kätte saada mõis. Sääli kuulis ta enese kõrval tšast õhkanist: „Oh Jumal, kuidas lähed see küll hää wanatsepe jüdamest läbi! Wiimne, wiimne lootus! Kas pidi see siis nõnda langema?“ — Need sõnad liigutasivad Arnoldi jüdant sügawalt. Ta mõtles Anna kahwatamise pääle teel, linna tultes, ja ka selle hää perekonna puuduse pääle, ning tema otjus oli tehtud. Kudas ta oma otjust täitis, ning Jumala pääle lootes uuesti wälja ilma sisse läks, kuna tal kodu ilma ees seisis, — teame meie juba. Tema usk ja lootus Kõigewägewama ja Kõigehelbema pääle ei petnud teda ka mitte. Tema auuwäärt tegu ei jäänud tasumata. Ta sai peagi ligidal päälinnas pääkiriku organistikis walitud ja sisse seatud, ning mõne aasta pärast oli ka Anna tema truu, hää abikaasa, kelle kõrwal ta rahu, rõõmu ja õnne maitfis, mida tema hää ja armas jüda ka igapidi tõesti wäärt oli.

Deumer'i järele F. D. Siblit.

Sõnumid muusiku elust.

Thomas, Puhat ja Brede on Saksa-maal heliloojatena hästi kuulsaaks saamas.

Cosima Wagner, Richard Wagneri lesk, peab oma kadunud mehe teatrimgu Bayreuthis ikka weel ülewal ja otsib selleks kõige paremaid mängijaid.

Pietro Mascagni, Italia noore helilooja teine töö, „Söber Brits“ leiab niisama palju sõpru ja waimustatud wastamõtnist, kui tema esimene luuleldus „Cavalleria rusticana.“

Noorik Sigrild Arnoldsön, kuulus Rootsi noor laulukund, laulnud hiljuti Rootsi kuningas ees Stockholmis ooperi-majas. Kuningas Oskar andnud prouale auumärgi, mis väga harwa Rootsi-maal üleüldse antakse.

Bretton, Hispania komponist, ei leia Wienis ega Berlinis armu. Tema loodud lauleldused on jälle läbi kukkunud ega saa neid enam mängitama.

Saksa ooper Amsterdamiis on kimbus, ei tule kuludega wälja. Müüd on joolo-lauljad asja eneste kätte wõtnud ja koorilauljatele palka maksnud ning loodawad nii palju sisse wõtta.

Flukunstidirektoriis Prantsuse-maal on hr Henry Roujon ametisse pandud.

Anton Rubinstein on Dresdenist jälle Weene-maale tulnud näljahädaliste sajuks Peterburis ja Moskwas kontsertisid andma.

Otto Hegner, wäike 13-aastane pois, paneb Saksa-maal oma klaverimänguga kõik imestusse. Ta mängib wõidu kõige suuremate mängijatega.

Keegi herra Gossje jutustab, et tema olnud Pariisis student, kui Wagneri „Tannenhäuseri“ jäält esimest korda katsitud mängida, aga palju prantslasi teinud käre. Etendus jäänud pooleli. Pärast saanud Gossje Wagneriga näitelawal kokku ja ütelnud: „Tühi teab, mis sel rahwal on, et ta hästi ei kuula, sest muusik on keel lauleldust arias hoopis ilus.“ Wagner wastanud: „Aga just see aria on kõige nõrgem laul ooperis.“ Gossje teinud, et minema saanud.

Masetti on Italias ühe uue komponisti nimi, kes Mascagni kõrwal kuulsaaks tahab saada. Ta on hiljuti kena laulelduse kirjutanud.

Komponist Johann Weiss Saksa-maalt on Peterburi konserwatoriumi professoriks ametisse pandud.

Prof. Anton Bruckner Wienis on jääse ülitooli poolest auu-doktoriks nimetatud.

Neiu Kathi Bettaque leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga palju kiitust. Ta on Amerikas laulmas olnud, Bayreuthis ka, elab aga Dresdenis.

✕ Johannes Brahms, kes seni üksnes tõsist sümfoonia- ja kiriku-muusikat loi, tahta nüüd ka balletti ja ooperid kirjutada.

Emil Gösse, kuulus Saksa tenori-laulja, on abielusje heitnud neiu Marie Wesjel'iga.

Fr. Gahn, 70-aastane rauk, suur wiulimängija, annab Saksa-maal kontser-tisid. Ta on terwest maailmast oma wiulit mängides läbi käinud ja ei lahtu wiulisti, mis temale kord elu on hoidnud. Gahn langes taga Kaspi merd Nafias kord rõõwliste kätte, aga pääsis lahti, sest et ta rõõwlistele väga ilusasti wiulit ette mängis. Gahn tahab Norra-maale minna ja jääb surra, sest et ta seda maad väga armastab.

Marie Wilt, kuulus ooperilauljanna, on 58 aastat wana, end kolmandalt korralt maha kukutades surma saanud. Kurvastus enese hääle kadumise ja armastuse wastamata olemise pärast ühe noore mehe wasta, on wananawat naesterahwast õnnetule otsale ajanud.

Neiu Alice Barbi, kes hiljuti ka Tartus ja Tallinnas laulis, leiab Saksa-maal ikka suuremat kiitust.

Liwi-maa mees Reinhold v. Stern leiab oma ilusate salmikutega Saksa-maal suurt kiitust.

Mäitemängud Wanemuises Tartus lähewad edasi. Herr A. Wiera on ülemalt poolt luba saanud nii palju mängida kui tahab.

Karwa Gesti selts kojub üsna kaunisti ja jääb on tihti kena laulu kuulda. A. Grenzstein ja pärast Dr. K. A. Hermann pidaswad jääb 1891. aasta lõpul kõnesid.

„Lootuse“ selts Tallinnas peab kenasid perekonna-õhtuid, milles ta oma liikmetele mõnda fugu löbu pakub.

Karskuse waim wõtab Gesti rahwa seas õige rohkesti maad. Palju seltsisid tõusewad ja pakuwad rahwale joomastuseta löbu.

Tartu Gesti käsitööliste abi-andmise selts on hiljuti elule tõusnud, et oma liikmetele häda-ajal abi ja muul ajal löbu pakkuda.

Seda ja teist.

✕ Mõtte jõud. Üks kuulus loomusetark, kes ühe tähtsa raamatu mõtte-jõuu üle kirjutanud oli, nõudis oma teoria proowiks järeltulewad katjed teha: tema palus ühe surma mõistetud süüalusega ühte proowi oma kirjade tõendamiseks ette wõtta, luba. Temale anti see ja ka üks wõllasurma mõistetud kurjategija. Loomuse-uurija läks nüüd wangikotta süüaluse juurde ja ütles jellele: „Mitmed suurthugu inimesed, kes Teie suguseltsi tunnewad ja mitte ei taha, et Teie niijuguft hirmust surma surete, on Teie eest palunud, ja nüüd on Teie surm jelleks ümber mõistetud, et wangikojas Teil käte ja jalgade sooned jaawad lahti lastud ja feeläbi Teile kerge surm tehtud.“ See oli jellega väga rahul, ja teda wiidi ühte teisje kohta, kus temal filmad ja ta ise ka ühe laua pääle kinniseotud sai. Nüüd kriipsutati temale käte ja jalgade külge ühe julega wäitejed haawad ja seati laua pääle neli weega täidetud riista taja nende alljewiswate riistade sisse sirisema. Kurjategija, kes oma

werd arwas jooksuma, jäi ikka kord korralt nõrgemaks ja kuulas hoollega tafsaja häälega tahest juures seiswast arstist peetud petujuttu. „See ilus meri,“ ütles üks. „Kahju, et see inimene sedawiisi peab surema; tema oleks wõinud muidu wäga wanaks jaada!“ „Tasfa!“ ütles teine ja lühas weel tafa sinna juurde, aga ikka nii, et kurjategija jeda kuulda wõis: „Kui palju on nüüd werd küll wälja jooksnud?“ — „Arwata kümme naela.“ „Noh, siis ei ole enam ühtigi parata, sest et inimese leha sees katkümmand neli naela werd kõigest on.“ Selle pääle läksiwad mõlemad emale ja rääkiwivad jala iseenejes. Waiksus taas, kus muud midagi kuulda polnud kui wee sirinat, mis kurjategija oma wereks pibas, mõjus aga nii selle pääajude sisse, et ta järjest nõrgemaks jäi ja mõtteriigis sünnitatud aadri-laskmise kätte suri, ilma et ta sääl juures kiltagi werd kaotanud oleks.

P. O.

✕ Mitmesugused rahwa üleskaswata mise abinõud. Mõodidest ja wiisidest, kudas üks rahwas oma lapsi kaswatab, wõib kergesti rahwa ijeloomusest aru saada. Smetspanina aga on, et mitme „harimata rahwa seltsil“ sugugi jeda pruuki lapsi peksa ei ole. Mõned neegrifugu seltsid ei pekka oma lapsi mitte, waid rõõmustawad endid weel päälegi, kui need nii suureks on kasunud, et oma wanemaid peksta jõuawad. Põhja-Amerika indianlased ei karista oma lapsi ihunuhtlusjega waid sõnadega, ja kui need ei aita, siis kallab lapsle pangega wett taela, et seeläbi lapse meelt jahutada ja lahutada. Creeki-indianlased trahwiwad lapsi nõelte pistmise läbi ehk määrivad nende näod mustaks ja lasewad neid siis paastuda. Et aga jahutamine lastele hää näib olemat, näiwad ise ka eskimood teadma, sest nemad waigistawad oma karjuwaid lapsi seeläbi, et neid natufesets ajaks lume sisse istuma panewad — muidugi 30 graadi külmaga! Kruu-neegrid Afrikamaal püüawad ebanju läbi lapsi juhtida ja sõidawad neile puust niterdatud kujud taela selle tähendusega, et kaju sees olew waim neid karistama jaoks, kui nad mitte sõnakunelikud ei püüa olla. Kui waimul laste üle küllalt wõimu ei ole, siis pandakse last sipelga-korwi sisse ja lastakse korrapärast nõelata! Teised neegrid wabandawad oma lapsi sellega, et neil 'pole weel täitsa aru, sellepärast ei tea nad ka, mis teewad. Mida rohkem haritud aga üks rahwas on, jeda rohkem peksta jaawad lapsed. See wist kõige wanem hariduse-rahwas, hiinlased, pekka oma lapsi ja on ka weel wanemal õigus oma täiskaswanud lapsi peksta, ja 'pole kusagil kohal wanemal selle eest wastutamist ehk wastuhakkamist karta.

P. O.

Musträästas ja hunt.

Kirik paistab kaugekt juba
 Oma sirge torniga,
 Ühtelugu taewa poole
 Näitab wagal kombel ta.
 Ligi mets ja kõrged pärnad,
 Mefilastel magus moon,
 Ringis sirelite pööšad,
 Kaunid, nagu õilme-kroon.
 Katusel on igal aastal
 Kewade, ju paastu-kuul,
 Räästas rõõmsalt wilistamas,
 Et ju pehmem õht ja tuul.
 Seleta, miks siis ta sinna
 Oma maja asutan'd. —

Kirikul, just harja nurgal,
 Teinud pesa wanemad.
 Kitsas praos, pimeduses,
 Noored linnud kaswawad.
 Nüüd, kui hakan'd alles õitsma
 Rohuaias toomingas,
 Oli pefast pojatene
 Juba wäljaronimas.
 Ja nüüd waatab rõõmsalt ringi
 Kõrgelt meie pojate,
 Oh, kuis kewadeses ehtes
 Oled ilus, ilmaka!
 Nüüd ta oleks, rõõmu pärast,
 Waljult tahtnud hõifata,

Aga tite-kunub tal seljas,
 Ei ta nüüd veel toime saa.
 Kunub on hall, noff must, küll walmis
 Toitu wõtma alati,
 Aga linnu laulu laulma
 Alles liiga wäeti.
 Seft ta waatab wälja poole,
 Hüüab omad wanemad,
 Kes jääb ussa koristades,
 Kündja järel kõnniwad.

Riisa kuulis hundifene,
 Oli metsas mängimas,
 Kärmsjal sammul jookseb juurde,
 Waat'ma, kes sääl hõikamas.
 Hilja alles hundi-kutsit
 Väinud pejast hulluma,
 Müüd ta tõstis omad filmad,
 Teretades ütles ta:
 „Ütle, mis juft peab saama?
 Lammastega mängin ma,
 Lamba riisa armas kuulda,
 Juft nii, nagu naeraks ta.“
 „Sügisesed külmad ilmad
 Ajawad meid rändama,
 Aga kodu tulles tahan
 Kirikul ma elada.
 Puhastan siis söödikutest
 Põlbu põllumeestele,
 Kes ka meile kündes katnuud,
 Söögilaua helbesti.“
 „Käästas, kui ma suureks saanud,
 Kõnnel siis olen ma,
 Ole sina seltsimeheks
 Mull', kui kodu tulnud sa!“
 Sind ka lepib hääl meelel,
 Kutsit tõttab oma teed.

Alasta kadun'd, nad on kohal,
 Ja nüüd hundi sõnad need:
 „Seltsimees, etz ole tõsi,
 Sin on tühi, paljas, lai,
 Ütelge, kuft ta nii kurjaks
 Ja nii pimebats küll sai?
 Teie nagu läinud teiseks:
 Noff teil läigib nagu kuld,
 Kollakad on sule ääred,
 Kunub on must teil, nagu muld.
 Lapsjõulwe mõtted meeles?

Lammastega mängija!
 Krapsti köhe turjast kinni
 Sa, mis mahub, murrar ma.“
 „Minu riie teiseks läinud,
 Aga süda mul ja meel
 Väid teiseksamaks, mis nad olid
 Lapsjõulwe õndsjal teel.
 Teil on kasutas seefama,
 Aga süda hulluks läin'd,
 Teie sõnad tunnistawad,
 Et te' kurja tee pääl käin'd.
 Kistja loomaga küll mina
 Jal tegemist ei tee!
 Selle köhe minu filmist
 Kaduge ja kasige!“
 Oh küll lõikas südamesse
 Sõna metsa ifandal!
 Näotumaks läks ta nägu,
 Metša pani tuhinal.
 Aga manitsuse sõna,
 Rahju, jäänud kasjuba:
 Ei ta jätnud kurje kombeid,
 Oma meelt ei muutnud ta.
 Selle hulgub hunt veel praegu
 Laanes, rabas rahuta,
 Elusate hirmsaks hirmuts,
 Kiusatud ja põlgtud ka.
 Aga räästas kaunis riides:
 Noff on kuldne, süda ka!
 Loodus leinab, kui ta lahtub,
 Hõiskab siis, kui tuleb ta.
 Waata, wabalt istub kõrges
 Wilus ta ja wilistab,
 Et ju wali tali kasib
 Kewade nüüd loodud saab.
 Armas waadata, kui laulja
 Rõõmsalt tiibu liigutab,
 Sumalale kõrges kiitust
 Lauludega ohwerdab.
 Poisid toowad kastikesi
 Toast päälle kauba weel,
 Ja neid puude otša panna
 Pole muud, kui hää meel.
 Sinna tehku pojad peja,
 Kui nad suureks kaswawad
 Ja korb, aasta pärast, jälle
 Raugelt kodu tulewad. —

f.